T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
JAPON DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

DİL-KÜLTÜR ETKİLEŞİMİ AÇISINDAN TÜRKÇE VE JAPONCA DEYİM VE ATASÖZLERİ –YEMEK KÜLTÜRÜNDEN TEMEL SÖZCÜKLER ODAKLI-

Hazırlayan
Sinem HAS

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül ATAY

Yüksek Lisans Tezi

Temmuz 2020
KAYSERİ

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
JAPON DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

DİL-KÜLTÜR ETKİLEŞİMİ AÇISINDAN TÜRKÇE VE JAPONCA DEYİM VE ATASÖZLERİ –YEMEK KÜLTÜRÜNDEN TEMEL SÖZCÜKLER ODAKLI-

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Sinem HAS

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül ATAY

Temmuz 2020
KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Sinem HAS

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Başlığı: **DİL-KÜLTÜR ETKİLEŞİMİ AÇISINDAN TÜRKÇE VE JAPONCA DEYİM VE ATASÖZLERİ**

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan toplam **107** sayfalık kısmına ilişkin **04/08/2020** tarihinde ***Turnitin*** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı: % **13**'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Giriş dahil
2- Ana Bölümler dahil
3- Sonuç dahil
4- Alıntılar dahil
5- Kapak hariç
6- Önsöz ve Teşekkür hariç
7- İçindekiler hariç
8- Kaynakça hariç
9- Özet hariç
10- Yedi (7) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 04/08/2020

Adı Soyadı : Sinem HAS
Öğrenci No : 4032930002
Anabilim Dalı : Doğu Dilleri ve Edebiyatı
Bilim Dalı : Japon Dili ve Edebiyatı
Program Adı : Yüksek Lisans

Danışman: Adı/İmza
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül ATAY

Öğrenci Adı/İmza
Sinem HAS

YÖNERGEYE UYGUNLUK

"Dil-Kültür Etkileşimi Açısından Türkçe ve Japonca Deyim ve Atasözleri –Yemek Kültüründen Temel Sözcükler Odaklı" adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi'ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan
Sinem HAS

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül ATAY

Doğu Dilleri ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanı
Prof. Dr. S. Göksel TÜRKÖZÜ

BİLGİLENDİRME

"Rōmaji, Japonca yazıların Latin alfabesi ile yazım biçimine verilen addır. Günümüzde kunrei biçimi, hepburn biçimi, nihon biçimi ve bilgisayarda Japonca yazarken Q klavye temel alınarak kullanılan IME biçimi bulunmaktadır."[1] Tez boyunca isim çevirileri ve Japonca çevirilerde Hepburn sistemi kullanılmıştır. Uzun okunacak harflerin üzerine uzatma işareti konulmuştur.

[1] Ayşe Nur Tekmen ve Akiko Takana, *Japonca Dil Bilgisi*, Engin Yayınevi, Ankara 2016, s.37-38.

ÖNSÖZ

Bir toplum içerisinde yaşayan bireyler, dil aracılığıyla kültürlerini oluştururlar. Dil, kültürün toplum içerisinde kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlar. Bir topluma özgü en önemli iki unsur, dil ve kültürdür. Dil ve kültür, birbirini şekillendirerek ayrılmaz bir bütün oluştururlar. Dil ve kültür etkileşimini en iyi anlatan kalıp deyim ve atasözleridir. Bireylerin toplum içerisindeki yaşantılarını temel alarak oluşturdukları deyim ve atasözleri, o toplumun kültürünü yansıtmada önemli rol oynarlar.

Türk ve Japon toplumunun, temel yiyecekleri ile ilgili deyim ve atasözlerindeki anlam değerlerini inceleyerek, benzer ve farklı yanlarını ortaya koymak amacıyla çıktığımız bu yolda dileğimiz, alana katkı sağlamasıdır.

Hem tez aşamasında hem de yüksek lisans eğitimim boyunca desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, tez konumu belirlemede ve tezin her aşamasında bana yol gösteren değerli hocam ve tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Atay'a teşekkürü bir borç bilirim. Kaynak bulmamda bana yardımcı olan değerli hocalarım Prof. Dr. A. Volkan Erdemir ve Dr. Öğr. Üyesi Gonca Varoğlu'na, çeviri kısımlarında yardımlarını esirgemeyen Madoka Hirouchi Büyükata'ya ve ayrıca bu günlere gelmemde emeği olan tüm değerli hocalarıma ve aileme teşekkürlerimi sunarım.

DİL-KÜLTÜR ETKİLEŞİMİ AÇISINDAN TÜRKÇE VE JAPONCA DEYİM VE ATASÖZLERİ –YEMEK KÜLTÜRÜNDEN TEMEL SÖZCÜKLER ODAKLI-

Sinem HAS

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2020
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül, ATAY

ÖZET

Toplumu meydana getiren bireylerin birbirleriyle iletişim kurma ihtiyaçları doğrultusunda dil oluşmuştur. Dil, toplumun kültürel yapısını, duygu ve düşüncelerini yansıtır. Dil ile birlikte toplumun kültürü meydana gelir. Her toplum, kendine özgü bir dile ve kültüre sahiptir. Dil, kültürün nesilden nesile aktarılmasını sağlar. Dil ve kültür birbiriyle etkileşim içindedir. Bu etkileşimi kültürün dile yansıdığı deyim ve atasözleri üzerinde görebiliriz.

Çalışmamızda "ekmek", "buğday (mugi 麦)", "pirinç (kome 米)", "balık (sakana 魚)" ile ilgili Türkçe ve Japonca deyim ve atasözleri taranarak incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı, her iki toplumun yemek kültüründe yer alan "ekmek", "buğday (mugi 麦)", "pirinç (kome 米)", "balık (sakana 魚)" sözcüklerinin deyim ve atasözlerindeki kültürel anlam değerlerinin birbirine göre hangi boyutta olduğunu saptamaktır.

Çalışmamızın giriş bölümünde konu, amaç, kapsam ve kullanılan yöntemle ilgili bilgiler yer aldıktan sonra; birinci bölümde, dil, kültür ve dil-kültür etkileşimi ile dil-kültür etkileşiminin yansıdığı deyim ve atasözlerine yer verilmiştir. İkinci bölümde, çalışmamızın temelini oluşturan "ekmek", "buğday (mugi 麦)", "pirinç (kome 米)", "balık (sakana 魚)" kavramlarının yer aldığı deyim ve atasözleri için hem Türkçe hem de Japonca birçok kaynak ve sözlük taranmıştır. Verilerin toplanmasıyla Türk ve Japon toplumlarındaki deyim ve atasözleri incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, Japonca ve Türkçe deyim ve atasözlerinin kültürel yaşamdaki anlam değerleri karşılaştırılmıştır. Dördüncü bölümde sonuç bölümüne yer verilerek elde edilen bulgular hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Japonca-Türkçe atasözleri ve deyimler, geçim kaynağı anlamı yüklenen "ekmek" ve "pirinç" ile ilgili deyim ve atasözleri

PROVISIONS IN TURKISH AND JAPANESE IN TERMS OF LANGUAGE AND CULTURE INTERACTION – FUNDAMENTAL WORDS FROM DINING CULTURE ORIENTED-

Sinem HAS

Erciyes University, Graduate Institute of Social Sciences
Master's Thesis, July 2020
Supervisor: Ayşegül ATAY

ABSTRACT

Language has been formed in line with the needs of individuals who make up the society. Language, reflects the cultural structure, feelings and thoughts of the society. Along with the language, the culture of the society occurs. Each society has its own language and culture. Language, enables culture to be passed down from generation to generation. Language and culture interact with each other. We can see this interaction on the idioms and proverbs that culture reflects on the language.

In our study, Turkish and Japanese idioms and proverbs related to "bread", "wheat (mugi 麦)", "rice (kome 米)", "fish (sakana 魚)" were examined by scanning. The purpose of this study, the cultural significance values of the words, "bread", "wheat (mugi 麦)", "rice (kome 米)", "fish (sakana 魚)" in the food culture of both communities is to determined.

In the introduction part of our study, after the information about the subject, purpose, scope and method used, the first part includes the idioms and proverbs reflecting the language, culture and language-culture interaction and language-culture interaction. In the second part, many sources and dictionaries in both Turkish and Japanese have been searched for idioms and proverbs that include the concepts of "bread", "wheat (mugi 麦)", "rice (kome 米)", "fish (sakana 魚)", which form the basis of our study. The data were collected and the idioms and proverbs in Turkish and Japanese societies were examined.

In the third part, the meaning values of the Japanese and Turkish idioms and proverbs in cultural life are compared. In the fourth part, information is given about the findings obtained by including the results part.

Key Words: Japanese-Turkish proverbs and idioms, idioms and proverbs related to "bread" and "rice" with meaning of livelihood

言語文化の相互影響という視点から見た、トルコ語と日本語の慣用表現及びことわざ -食文化から生まれる基本的な言葉 -

ハス ・スィねむ

エルジェス大学、社会科学研究所修正論文、７月２０２０

ス–パ–バィザ–　：　アイシェグル　・　アタユ

概要

集団を構成する個々人が、お互いにコミュニケーションを取る必要が生じた時に、言語は発生した。言語とは、集団の文化的背景、感情、考え方を反映する。言語をもって、集団の文化は、表現されるのだ。すべての集団は、個々に特有の言語と文化を有する。言語は、世代から世代へ、文化を伝える役割を果たす。言語と文化は、お互いに影響しあう。この相互作用は、文化が言語に反映する、慣用表現やことわざに、見ることができる。

私の研究では、「パン」「麦」「米」「魚」に関する、トルコ語と日本語の慣用表現及びことわざを、入念に調査した。この研究の目的は、この二つの集団の食文化において、「パン」「麦」「米」「魚」という単語が、慣用表現及びことわざ内で、それぞれ、どの程度、文化的に重要な意味合いを持っているか、を突き止めることであった。

研究の導入部分で、テーマ、目的、内容、選択した手法に関する説明があり、その後、第一章で、言語、文化、言語文化の相互作用、及び言語文化の相互作用が反映された、慣用表現とことわざが、解説されている。第二章では、研究の基礎となる「パン」「麦」「米」「魚」という概念が使われている慣用表現及びことわざを、トルコ語、日本語、双方の数々の文献及び辞書から、入念に拾い上げた。この調査結果を元に、トルコ、日本の、両集団における、慣用表現、ことわざをつぶさに観察されました。

第三章で、トルコ語と日本語の慣用表現及びことわざ を明確にした。これらの、両言語の文化的生活における意味合いや、重要性を比較した。としての最終章で、私個人における結論についての説明がなされている。

キーワード　：日本語―トルコ語　ことわざ及び慣用表現。生活の基礎という意味を持つ「パン」と「米」に関する慣用表現とことわざ。

İÇİNDEKİLER

DİL-KÜLTÜR ETKİLEŞİMİ AÇISINDAN TÜRKÇE VE JAPONCA DEYİM VE ATASÖZLERİ –YEMEK KÜLTÜRÜNDEN TEMEL SÖZCÜKLER ODAKLI-

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK ..... **i**
İNTİHAL FORMU ..... **ii**
YÖNERGEYE UYGUNLUK ..... **iii**
KABUL ONAY ..... **iv**
BİLGİLENDİRME ..... **v**
ÖNSÖZ ..... **vi**
ÖZET ..... **vii**
ABSTRACT ..... **viii**
概要 ..... **ix**
İÇİNDEKİLER ..... **x**
TABLO LİSTESİ ..... **xii**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

1.DİL, KÜLTÜR, DİL-KÜLTÜR ETKİLEŞİMİ 10
1.1. Dil 10
1.1.1. Kültür 12
1.1.2.Dil-Kültür Etkileşimi 16
1.2. Deyim ve Atasözleri 18
1.2.1.Atasözlerinin Tanımı ve Özellikleri 18
1.2.2. Deyimlerin Tanımı ve Özellikleri 22
1.2.3.Deyim ve Atasözlerinin Dil-Kültürle İlişkisi 24

İKİNCİ BÖLÜM

2.TÜRKÇEDE “EKMEK”, “BUĞDAY”, “PİRİNÇ”, “BALIK”, JAPONCADA “BUĞDAY(MUGİ 麦)”, “PİRİNÇ (KOME 米)”, “BALIK (SAKANA 魚)” İLE İLGİLİ KALIP YAPILAR 26

2.1.Türkçe Kalıp Yapılar.....27
2.2. Japonca Kalıp Yapılar.....54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Japonca ve Türkçe Deyim ve Atasözlerinin Karşılaştırılması.....95
3.2. "Ekmek" İle İlgili Deyim ve Atasözlerinin Tabloları.....96
3.3. "Buğday" İle İlgili Türkçe ve Japonca Deyim ve Atasözlerinin Tabloları.....98
3.4. "Pirinç" İle İlgili Türkçe ve Japonca Deyim ve Atasözlerinin Tabloları.....102
3.5. "Balık" İle İlgili Türkçe ve Japonca Deyim ve Atasözlerinin Tabloları.....106
3.6. Anlam Bakımından Benzer Olan Japonca ve Türkçe Deyim ve Atasözleri İle İlgili Tablo.....111

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

KAYNAKÇA.....115
ÖZGEÇMİŞ.....124

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.2.1. Ekmeğin Düzanlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri 96
Tablo 3.2.2. Ekmeğin Yananlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri 96
Tablo 3.3.1. Buğdayın Türkçe Düzanlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri 98
Tablo 3.3.2. Buğdayın Türkçe Yananlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri 98
Tablo 3.3.3. "Buğday (*MUGİ* 麦)" Japonca Düzanlamda Kullanıldığı Deyim ve Atasözleri 99
Tablo 3.3.4. "Buğday (*Mugi* 麦)" Japonca Yananlamda Kullanıldığı Deyim ve Atasözleri 100
Tablo 3.4.1. Pirincin Türkçe Düzanlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri 102
Tablo 3.4.2. Pirincin Türkçe Yananlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri 103
Tablo 3.4.3. "Pirinç (*Kome* 米)" Japonca Düzanlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri 103
Tablo 3.4.4. "Pirinç (*Kome* 米)" Japonca Yananlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri 104
Tablo 3.5.1. Balığın Türkçe Düzanlamda Kullanıldığı Deyim ve Atasözleri 106
Tablo 3.5.2. Balığın Türkçe Yananlamda Kullanıldığı Deyim ve Atasözleri 107
Tablo 3.5.3. "Balık (*Sakana* 魚)" Düzanlamda Kullanıldığı Deyim ve Atasözleri 107
Tablo 3.5.4. "Balık (*Sakana* 魚)" Yananlamda Kullanıldığı Deyim ve Atasözleri 108

GİRİŞ

Günlük hayatta insanlar yaşamlarını sürdürebilmek için çalışırlar ve bu çalışmanın karşılığında kazandıkları parayı yeme-içme ve sosyal yaşamları için kullanırlar. Her toplumun yeme içme alışkanlığı ve sosyal yaşam biçimi, fiziki koşullarla birlikte kendine özgüdür. Yemek kültürü, bir milletin geleneksel kültür unsurlarından birini oluşturur. Her millet kendine özgü yemek kültürüne sahiptir. Japonlar, ada ülkesinde yaşadıkları için onların yemek kültürleri deniz ürünleri ile şekillenir. Türklerin yemek kültürü ise iç kısımlarda daha çok tarım ve hayvancılığa, kıyı kesimlerde deniz ürünlerine dayanır. Buna göre, her iki toplumun ana yemeğindeki en önemli unsur Japonlar için "pirinç（kome 米）" ve "balık (sakana 魚)", Türkler için de "buğday-ekmek"tir. Aynı zamanda Japon ve Türk toplumu, bunları yemek kültürlerinin ana maddesi haline getirmişlerdir. Türkler için "buğday" ve "ekmek" ne kadar önemliyse Japonlar için de "pirinç" ve "balık" o kadar önemlidir.

Türkçede "ekmek" denince ilk akla gelen, geçimle ilgili olduğu için deyim ve atasözleri buna göre şekillenmiştir. Aksan (2015), "ekmeğin, geçim, yaşam, yaşamı sürdürebilme anlamlarını kazandığını, Uzakdoğu ülkelerinde pirincin, Türklerde ekmeğe verilen değere yaklaştığını"[2] belirtir. Ayrıca, Köksal (2003), "ekmek parası, ekmeğini taştan çıkarmak, ekmeğiyle oynamak gibi deyimlerin kullanıldığını, İtalyanların da ekmeği şarapla özdeşleştirdiğini"[3] belirtmektedir. Bu açıdan Japonlara özgü yemek kültüründe yer alan "pirinç (kome 米）" ve "balık, (sakana 魚)" sözcükleri ne anlama gelmektedir? Aksan (2015), Uzakdoğu ülkeleri olarak belirtmiş; fakat bu savı, Japonlar için geçerli midir? Bu noktada, "ekmek", "buğday (mugi 麦)", "pirinç (kome 米)", "balık (sakana 魚)" sözcüklerinden oluşan deyim ve atasözleri incelenerek, bu deyim ve atasözleri içindeki anlam değerleri nedir ya da bunlar geçim kaynağı ile alakalı mıdır? Geçim

[2] Doğan **Aksan**, *Türkçeye Yansıyan Türk Kültürü*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2015, s.103.
[3] Aydın **Köksal**, *Dil İle Ekin*, Toroslu Kitaplığı, İstanbul 2003, s.106.

kaynağı dışında başka kültürel bir anlam değeri var mıdır? Varsa bunlar hangi kültürel bağlamda değer bulmaktadır?

Türklerin ve Japonların kültürel yaşamlarında yer alan yukarıda belirttiğimiz sözcükler, deyim ve atasözleri içinde çeşitli anlamlar ifade etmektedirler. Bu çalışmada amaç, Türk ve Japon toplumunun temel yiyeceklerinin deyim ve atasözlerindeki anlam değerlerini incelemek, benzer ve farklı yanlarını ortaya koymaktır.

Çalışmamız, dil-kültür etkileşimi açısından Türkçe-Japonca deyim ve atasözlerinin karşılaştırılması yönüyle, ilk olma özelliğinin yanı sıra, alan çalışması yapacaklara da kaynak olması açısından önemlidir. Ayrıca alana katkı sağlaması açısından düşünüldüğünde ise kültürün, dile yansıması noktasında "ekmek", nasıl geçim kaynağı olarak anlatılıyorsa "pirinç", "balık" ve "buğday" ile ilgili Japon toplumu açısından kültürel değerlerin, kültür derslerinde öğretilmesi açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Çalışmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle 20 sözlük ve 21 internet sitesi sözlüklerinden bu sözcüklerle ilgili deyim ve atasözleri taranmıştır. Sayı olarak Türkçe deyim ve atasözleri daha fazla mevcutken, daha az Japonca deyim ve atasözlerine rastlanmıştır. Dolayısıyla 100 Japonca deyim ve atasözleri, 100 Türkçe deyim ve atasözleri olarak sınırlandırılmıştır. Çalışmanın örneklemini, Türkçe; 13 "pirinç", 51 "ekmek", 13 "buğday", 23 "balık" ve Japonca; 43 "pirinç (kome 米)", 17 "buğday (mugi 麦)", 40 "balık (sakana 魚)" sözcüklerinin geçtiği deyim ve atasözleri oluşturmaktadır. Ancak Japonca ekmek anlamına gelen "pan"la ilgili deyim ve atasözleri bulunamamıştır. Çünkü 16.yüzyılda Portekizlilerin Japonyaya gelmesiyle ilk kez ekmekle tanışan Japonlar, ekmeği o dönem itibariyle yemeye başlamışlardır. Dışarıdan gelen bu yiyeceğin adını "pan " şeklinde benimsemişlerdir. [4] Japoncada yabancı kökenli sözcükler katakana yazı biçimiyle yazılırlar. Bu nedenle ekmek anlamına gelen "pan" (パン) onların yemek kültürüne ait bir kavram olmamasından olsa gerek bununla ilgili literatür taramasında deyim ve atasözü bulunamamıştır. Deyim ve atasözlerinin anlamlarıyla ilgili açıklamalar, taranan bu sözlüklerden [5] alıntı yapılmıştır. Ardından, sözlüklerde verilen anlamlarından her bir sözcüğün anlam

[4] https://tr.wikipedia.org/wiki/Japonca (Erişim Tarihi: 09.07.2020)
[5] Kaynakçada "Kullanılan Sözlükler" başlığında verilmiştir.

değerleri belirlenmiştir. Bunun için Günay (2016)'ın, "düzanlam" ve "yananlam" sınıflandırması temel alınarak, sözcüklerin anlam değeri ortaya konmuş ve iki dilin karşılaştırılmasıyla benzerlik ve farklılıklar saptanmıştır.

Günay (2016:208), kalıp yapıların genelde sözdizimi fazlaca değişmeyen yapılar olarak bilindiğini ve kalıp yapı olarak deyimler ve atasözlerinin ilk olarak akla geldiğini belirtmektedir[6]. Bu nedenle, çalışma boyunca "deyimler ve atasözleri" şeklinde sözcük tekrarı yapmak yerine, Günay (2016)'ın "kalıp yapı" terimini de "deyimler ve atasözlerini" kapsayacak şekilde ara ara kullanacağız. Özellikle bu terim çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümü olan uygulama ve karşılaştırma bölümlerinde geçmektedir.

Yapılmış Çalışmalar

Japonca çalışmalar tarandığında, Shun Ka (2012), *Japonca Ve Moğolca Atasözlerinde Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Kadın-Erkek Bilinci Ve Değişimi*[7] adlı tezinde Moğolca ve Japonca kadın-erkek atasözlerini karşılaştırmıştır. Her iki toplumda da ataerkil görüşün hakim olmasıyla cinsiyet ayrımcılığı olduğunu saptamıştır. Oyunzul (2014), *Japonca ve Moğol Dilinde Vücut Kelimesi İle İlgili Deyimlerin Kontrastlı Çalışması: Göz De Dâhil Olmak Üzere Deyimlere Odaklanma*[8] başlıklı çalışmasında Japonca ve Moğolca vücudun bölümlerinden oluşmuş deyimleri biçimsel ve anlamsal açıdan incelemiştir. Moradi (2014), *Beden Kelimelerini İçeren Japonca Deyimlerin Analizi*[9] adlı çalışmasında Japonca ve Farsçada vücut organlarıyla oluşmuş deyimlerin karşılaştırmasını "göz", "kulak", "ağız", "vücut" odaklı inceleyerek iki dil arasındaki kültürel farklılıkları saptamıştır.

Ōu (2002), *Japon ve Çin Atasözlerinde Kültürel Karşılaştırma-Bazı Atasözleri Beslenme Alışkanlıkları Üzerine Bir Çalışma* [10] adlı çalışmasında, beslenme

[6] Doğan **Günay**, *Kültürbilime Giriş*, Papatya Bilim Üniversite Yayıncılığı, İstanbul 2016, s.208.
[7] Shun Ka, "Mongorugo To Nihongo No Kotowaza Ni Okeru Danjo No Ishiki To Sono Henka - Jendā No Shiten Kara", Tohoku University, Sendai 2012, (Doktora Tezi).
[8] Surenjal Oyunzul, "—Nihongo To Mongorugo Ni Okeru Shintaigoi Kanyōku No Taishō Kenkyū – Me Wo Fukumu Kanyōku Wo Chūshin Ni –", Hiroshima University, Hiroshima 2014, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
[9] Farzaneh Moradi, "Shintaigoi Wo Fukumu Nihongo No Kanyōku No Bunseki: Perushiago To No Taishō Wo Tōshite "Me" "Te", "Guchi" Wo Mochiita Hyōgen Wo Chūshin Ni", Hitotsubashi University, Tokyo 2014.
[10] Ōu **Yuki**, "Nihon To Chūgoku No Kotowaza No Taishoū No Kenkyū Ni Oite No Bunka Hikaku Shokuseikatsu Ni Kansuru Ichibu No Kotowaza Wo Megutte", *Hiroshima University*, Vol. 16, March 2002, p.100.

alışkanlıkları ile ilgili Çin ve Japon atasözlerinin kültürel karşılaştırmasını yapmıştır. Pirincin, hem Japonlar hem de Çinliler için temel gıda olduğunu, Çinlilerin yağlı ve baharatlı bir yemek kültürüne sahipken Japonların yağsız yemek kültürüne sahip olduğunu vurgulamıştır. Japonya'nın deniz ürünlerine daha yatkın olduğunu, Çin'in ise deniz kültüründen çok kara kültürüne daha uygun olduğu, bu nedenle de Japonya'nın balıkları ve bitkileri daha iyi kullanarak ve az pişirerek besinleri renk ve kokularla yediği, Çinlilerin ise hayvansal ürünleri ustaca pişirip, tadı ile yediklerini belirtmiştir. Yemek kültürü ile ilgili iki ülke arasındaki kültürel farklılıkları saptamıştır.

Ozeki, *Japon ve Amerikan Atasözlerinin Karşılaştırılmasında Görülen Ulusal Karakter* [11] adlı çalışmasında, İngilizce ile Japonca atasözlerinin karşılaştırmasını yapmıştır. Bu atasözlerinin, benzerlik ve farklılıklarını tespit ederek, atasözlerinin, bir efsane gibi aktarılarak, o ulus tarafından üretilmeden, daha ziyade bir vatandaştan diğerine iletilmek yoluyla ortaya çıktığını ve herkes tarafından kabul görenlerin taklit edildiği için atasözlerinin ulusal karakteri içinde farklılıklar gösterdiğini belirtmiştir.

Jeong, *Kore Japon Teması İzinde Atasözleri*[12] adlı çalışmasında, kültürlerin birbiriyle temas etmesinin izler bıraktığını belirterek, Güney Kore ve Japonya'nın, komşu ülke olarak, kültür ve gelenek açısından birbiriyle yakın ilişki içerisinde olduğu ve bu ilişkinin kanji kültürüne de yansıdığı görüşündedir. İnsanlar ve kültürler arasındaki temasın aynı zamanda dilde de izler bıraktığını ifade eder. Japoncadan Korece'ye giren birçok kelime olduğunu, dilin bir parçası olan atasözlerinin kültürel teması yansıttığını savunur. Çalışmasında, Güney Kore ve Japoncadaki bazı atasözlerini karşılaştırmıştır. Çin kökenli atasözlerinin Güney Kore ve Japoncaya da girdiğini belirtmiştir. Çalışmada verilen örneklerle anlam bakımından büyük ölçüde benzer olduğunu, hatta bu benzerliğin kültürel farklılıkları aşan bir ortaklığa sahip olduğunu, bu durumun Güney Kore ve Japonya'nın kanji kültürünü de geliştirdiği sonucuna varmıştır.

---

[11] Atsushi **Ozeki**, Nichibei Kotowaza Hikaku Kara Miru Kokumin-sei", http://human.kanagawa-u.ac.jp/gakkai/student/pdf/i10/0317.pdf (Erişim Tarihi: 05.05.2020)

[12] Jisuk **Jeong,** "Kannichi Sesshoku No Konseki To Shite No Kotowaza",https://nagoya.repo.nii.ac.jp/?action=repository_action_common_download&item_id=14296&item_no=1&attribute_id=17&file_no=1 (Erişim Tarihi: 06.05.2020). p.83-96.

Setsuko (2011), *Japon Atasözlerinde Karşıt Anlamlı Sözcüklerin Özellikleri*[13] adlı çalışmasında, karşıt anlamlı sözcüklerin atasözlerinin anlamını güçlendirmede etkin bir rol üstlendiği görüşündedir. Bu zıtlıkları isim, ilişki kavramı, şekil kavramı ve davranış kavramı olarak bölümlere ayırmıştır. İsim kavramındaki zıtlık olarak "günün gözleri, gecenin kulakları var" örneğine yer vermiştir. Japon atasözlerinde kullanılan zıtlıkları incelemiştir. İngilizce karşıt anlamlı atasözleriyle karşılaştırarak, Japon atasözlerinde bulunan karşıt anlamlı sözcükleri, ad ve bunlarla bağlantılı sözcükleri, yapı ve eylem çerçevesinde sınıflandırarak incelemiştir. Aynı zamanda kullanılan zıtlıkların rolünü açıklığa kavuşturmayı amaçlamıştır. Japon atasözlerinde kullanılan zıtlık örneklerini isimlere, ilişkili kavramlara, şekil ve eylem kavramlarına ayırarak açıklamıştır. Zıt anlamın Japonca da karşıt sözcük olarak da nitelendirilebileceğini belirtilmiştir. Zıt anlamlar içeren Japon atasözlerinin %30'ndan daha azının zıt anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Japonca atasözlerinin İngilizce çeviride zıtlık olarak ifade edilmediğini saptamıştır.

Jin Hō (2007), *Hayvanlar İle İlgili Çince Ve Japonca Atasözlerinin Karşılaştırılması*[14] adlı çalışmasında, hayvanlarla ilgili Çin ve Japon atasözlerini karşılaştırmıştır. Çin ve Japonya'nın komşu ülkeler olarak eski çağlardan beri kültürel alışverişlerde bulunduklarını, bu durumun dile ve atasözlerine yansıdığını düşünmektedir. Atasözlerinde bazı farklılıklar ve benzerlikler olduğunu belirterek hayvanlar ile ilgili atasözlerini karşılaştırmıştır. Çin ve Japonya arasındaki kültür ve gelenek farklılıklarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Hayvanlarla ilgili Çin ve Japon atasözleri örneklerine yer verilerek, her iki ülkenin kültürel geçmişleri analiz edilmiştir. İki ülke arasındaki hayvanlara bakış açısındaki farklılığı saptamıştır. Çin ve Japon kültürel ve tarihi geçmişleri arasındaki farklılıkların, hayvan atasözlerinde, iki ülke arasında farklılıklar doğurduğu, bu farkın en önemli etkeni olarak coğrafi ortam olduğu sonucuna varmıştır.

Lu (2012), *İngilizce, Japonca Ve Çince Atasözlerinde Görünen Kültürel Farklılıklar (1) Benzer İfadelere Odaklanma*[15] adlı çalışmasında, atasözlerinin, inanca, sosyal, kültürel ve coğrafi alanlara göre değişkenlik gösterdiğini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu

[13] Kyomi **Setsuko**, "Nihongo No Kotowaza Ni Okeru Hangigo No Seishitsu", *Surugudai University Review,* Vol. 43, 2011, p.98-99.
[14] Kuma **Jin Hō**, "Dōbutsu Ni Kansuru Chūnichi No Kotowaza No Taihi", *Kyōto Gaikokugo Daigaku*, Vol. 13, 2007, p.89-107.
[15] Jun **Lu**, "Ei-bi-chū No Kotowaza de Miru Bunka No Sōi (1) Tagaini Nita Hyōgen Wo Chūshin Ni", *Kyoto Bunkyo Digaku*, 2012, p.29-36.

çalışma, konumuzla paralellik göstermektedir. Kültür ve coğrafi konum dile yansımaktadır. Özellikle bu yansımayı, atasözlerinde görmekteyiz. İngilizce, Çince ve Japonca birbirine benzeyen ya da benzemeyen birçok atasözünün, mevcut olmasının yanı sıra ekonomik ve kültürel alanda birbirine çevrilerek oluşturulan atasözlerinin de varlığına değinmiştir. Japonca, İngilizce ve Çince atasözlerini örneklerle karşılaştırmıştır. Hayvanların, her milletin hayatındaki yere göre atasözlerinde şekillendiği, İngiliz atasözlerinde Tanrı inancının şekillendiği, Japon ve Çin atasözlerinde ise Budizm ile ilgili izler olduğu sonucuna varmıştır. Atasözlerinin, her ülkenin coğrafyası ve kültürüne göre değişkenlik gösterdiğini saptamıştır. Üç ülkedeki benzerliklere bakıldığında dil, coğrafya ve gelenekler farklı olsa bile düşünme tarzının benzer olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Hidemasa (2001), *Erkek ve Kadın İle İlgili Japonca Ve Korece Atasözlerinin Karşılaştırılmalı Bir Çalışması* [16] adlı çalışmasında, Japon ve Kore atasözlerini karşılaştırarak kadın ve erkeklere yönelik görüşleri ortaya koymaktır. Araştırma yöntemi olarak sözlüklerden yararlanılmıştır. Örnek atasözlerine yer verilmiştir. Hidemasa, her iki ülkenin atasözlerindeki kadın ve erkekler hakkındaki görüşün, cinsel ayrımcılığa ve erkeklerin kadınlardan daha üstün olmasına dayandığını saptamıştır.

Türkçe çalışmalara bakıldığında ise, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde yapılan incelemede, 3 adet tez bulunmuştur. Bu çalışmaların vücut organları ile ilgili deyimler üzerine olduğu saptanmıştır. Japonca deyimler konusunda Takamura (1995), *Japonca ile Türkçe Arasında Anlambilim Açısından Bir Karşılaştırma (Vücut Organları İle İlgili Deyimler)*[17] başlıklı yüksek lisans tezinde Japonca ve Türkçe vücut organlarıyla ilgili olan deyimlerin arasındaki benzerlikler ve farklılıkları ortaya koyduğu görülmüştür.

Varoğlu (2016), *"Hara", "kokoro", "mune" sözcükleri ile oluşturulan Japonca Deyimlerde Metaforik ve Metonimik Yapılanma* [18] başlıklı doktora tezinde, bu sözcüklernden oluşan deyimleri bilişsel açıdan incelemiş, benzer ve farklı

[16] Kim **Hidemasa**, "Nikkan Ryō Gengo Ni Okeru Kotowaza No Taishō Hikaku Kenkyū: Dansei-kan To Josei-kan Wo Megutte", *Kokusai Kyōryoku Kenkyū-shi*, Vol. 8, October 2001, p.33-50.
[17] Yoko Takamura, "Japonca İle Türkçe Arasında Anlambilim Açısından Bir Karşılaştırma (Vücut Organlarıyla İlgili Deyimler)", Ankara Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995, (Yüksek Lisans Tezi).
[18] Gonca Varoğlu, "Hara, Kokoro, Mune Sözcükleri İle Oluşturulan Japonca Deyimlerde Metaforik Ve Metonimik Yapılanma", Ankara Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016, (Doktora Tezi)

kavramlaştırmaları ortaya koyarak bazı deyimlerin sözlüklerdeki açıklamalarıyla günlük hayattaki kullanımlarının farklı olduğu sonucuna vardığı anlaşılmıştır.

Denizman (2019), *Türkçede "burun" Japoncada "hana" ile oluşmuş deyimler*[19] başlıklı yüksek lisans tezinde, Türkçede burun ve Japoncada hana sözcüklerinin kullanıldığı deyimlerin anlamsal ve kavramsal karşılaştırmasını yaparak, iki dildeki deyimlerin genel olarak anlam açısından üç başlık altında toplanabileceği sonucuna varmıştır.

YÖK'te bulunan tezler dışında, Özbek (2015), *Japonca İsim+Eylem Deyimlerinin Sözdizimsel ve Anlambilimsel Özellikleri-Türkiye Türkçesi İle Karşılaştırmalı İncelenmesi*[20] adlı çalışmasında Japonca isim+eylem bileşenleriyle oluşan deyimleri sözdizimsel ve anlambilimsel özellikleriyle deyim olarak kabul edilen diğer isim+eylem şeklindeki söz öbeklerini Türkiye Türkçesiyle karşılaştırmalı olarak araştırmıştır. Bu çalışmasının, yapısal bir çalışma olduğu ve bunun sonucunda da örneklere yer vererek her iki dildeki yanlış şekilde deyim olarak yer alan sözcükleri saptadığı görülmüştür.

Akbay (2014), *Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler*[21] adlı çalışmasında Japon atasözlerini tarama yöntemiyle; hayvan imgelerine ilişkin atasözlerini incelediği ve bunun sonucunda Japon atasözlerinde hayvan imgelerinin nasıl geçtiğini ve bu imgelerin nasıl anlamlandırıldığını, anlatıma canlılık kazandırmak için çeşitli benzetme ve aktarmalara başvurulduğunu ortaya koyduğu anlaşılmaktadır.

Gençer (2017), *Türk ve Japon Atasözlerinde Hayvan Metaforları*[22] adlı çalışmasında hayvan isimleriyle oluşturulmuş Japon atasözlerini, Türk atasözleri ile karşılaştırdığı ve bunun sonucunda, tarama tekniği kullanılarak incelenen atasözlerinin, iki toplumun aynı hayvana hangi özellikleri yüklediğini ortaya koyduğu görülmüştür.

Yukarıdaki çalışmalardan, Jin Hō (2007)'nun, kültürel yaşanmışlıkların dile yansıdığını ve bunun atasözlerinde görülebileceğini, hayvanlarla ilgili örneklemde ortaya koyması,

---

[19] Sevim Denizman, "Türkçede Burun Japoncada Hana İle Oluşmuş Deyimler", Ankara Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019, (Yüksek Lisans Tezi), s.126.
[20] Aydın **Özbek**, "Japonca İsim+Eylem Deyimlerinin Sözdizimsel ve Anlambilimsel Özellikleri-Türkiye Türkçesi İle Karşılaştırmalı İncelenmesi", *Türkiye'de Japonya Araştırmaları-II*, 2015, s.116-127.
[21] Okan Haluk **Akbay**, "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2014, Sayı 31, s.127.
[22] Zeynep **Gençer**, *"Türk ve Japon Atasözlerinde Hayvan Meteforları"*, *Japon Dili ve Kültürü İncelemeleri*, Transnational Press London, London 2017, s.201

Jeong (2010)'un Kore ve Japon atasözlerini karşılaştırarak, dilin bir parçası olan atasözlerinin kültürel teması yansıttığını savunması, Lu (2012)'nun İngiliz, Japon ve Çin atasözlerini karşılatırarak atasözlerinin, inanca, sosyal, kültürel ve coğrafi alanlara göre değişkenlik gösterdiğini saptaması, kültür ve dil etkileşimi açısından incelemelerin olduğunu anlatmaktadır. Bu çalışmalarla bizim çalışmamız hem yöntem hem de bakış açısı olarak benzerlik gösterse de hem çalışmaların her birinde incelenen örneklemlerin farklı olması hem de karşılaştırılan dillerin farklı olması, çalışmanın, ortaya koyacağı sonuç açısından önem arz etmektedir. Diğer yandan, Türkiye'de yapılmış çalışmalara bakıldığında, özellikle tez çalışmalarının vücut organlarıyla ilgili yapılmış olduğu görülmüştür. Takamura (1995)'nın Japonca ve Türkçe vücut organlarıyla ilgili olan deyimlerin arasındaki benzerlikleri ve farklılıklarını ortaya koyması, Varoğlu (2016)'nun Japoncadaki "hara 腹 (karın)", "kokoro 心 (kalp)", "mune 胸 (göğüs)" sözcüklerinden oluşan deyimleri bilişsel açıdan inceleyerek, bu sözcükler ile gerçekleştirilen benzer ve farklı kavramlaştırmaları ortaya koyması, Denizman (2019)'ın, Türkçede burun ve Japoncada hana sözcüklerinin kullanıldığı deyimlerin karşılaştırmasını yaparak, iki dildeki deyimlerin, anlam açısından üç başlık altında toplanabileceği sonucuna varması, Özbek (2015)'in Japonca isim+eylem bileşenleriyle oluşan deyimleri sözdizimsel ve anlambilimsel özellikleriyle ve dilde dilbilgiselleşme ve deyimleşme kavramıyla deyim olarak kabul edilen diğer isim+eylem şeklindeki söz öbeklerini Türkiye Türkçesiyle karşılaştırmalı bir şekilde analiz ederek, her iki dildeki yanlış şekilde deyim olarak yer alan sözcükleri saptaması, Akbay (2014)'ın, Japon atasözlerini hayvan imgelerine ilişkin olarak incelemesi, Gençer (2017)'in, hayvan isimleriyle oluşturulmuş Japon atasözlerini, Türk atasözleri ile yapı ve anlam açısından karşılaştırmasıyla, Türkiye'deki yapılmış çalışmaların her birinin farklı bakış açısıyla atasözleri ve deyimleri dilbilimsel ya da bilişsel açıdan inceledikleri ve her birinin örnekleminin de hayvanlar ve insan organları gibi sözcüklerden oluştuğu için çalışmamızdan farklı olduklarını düşünmekteyiz. Başka bir deyişle, bu çalışmalardan farklı olarak, her iki toplumun yemek kültürünün temelindeki sözcüklerin yer aldığı deyim ve atasözlerinden oluşan bu çalışma, Türkçe ve Japonca deyim ve atasözlerinin dil-kültür etkileşimi açısından karşılaştırmalı bir çalışmasıdır.

Hem Türk ve Japon kültüründe hem de Türkçe ve Japoncada bu sözcüklerin, yeri ve anlam değerini saptamak çalışmamızın önemini açığa çıkarmaktadır. Çalışmamızın, dil-

kültür etkileşimi açısından Türkçe-Japonca deyim ve atasözlerinin karşılaştırılması yönüyle ilk olma özelliğinin yanı sıra, alan çalışması yapacaklara da kaynak olması açısından önemlidir. Ayrıca alana katkı sağlaması açısından düşünüldüğünde kültürün, dile yansıması noktasında "ekmek" nasıl geçim kaynağı olarak anlatılıyorsa "pirinç", "balık" ve "buğday" ile ilgili Japon toplumu açısından kültürel değerleri vermesi açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.DİL, KÜLTÜR, DİL-KÜLTÜR ETKİLEŞİMİ

1.1. Dil

Dilin yaşamımızda önemli bir yeri vardır. İnsanlar, dil aracılığıyla kendi düşüncelerini anlamlandırırken yine dil aracılığıyla çevresindeki diğer kişilerle iletişim kurabilirler. Kendi içimizde, düşünürken ve kendimizle konuşurken dili bir araç olarak kullanırız. Duygu ve düşüncelerimize yön vermemizi, dil sağlar. Başka bir deyişle, dili hem anlamlandırmak hem de anlatmak için kullanırız. "Dilin organizması da insanda bulunan genel dil yetisinden ve insanın söylemeye gereksinmesinden doğar ve bir insan topluluğu içinde meydana gelir."[23] Dil, sosyal hayatın getirdiği ihtiyaçlar doğrultusunda toplum tarafından yaratılmıştır. Toplum tarafından yaratılan dilin, bir işlevi de toplumun kültürünü kuşaktan kuşağa aktarmaktır. Kuşaktan kuşağa aktarılan dil, zaman içinde kullandıkça değişir ve gelişir. Dilin, bu özellikleriyle toplum açısından önemi açığa çıkmaktadır.

Geçmişten günümüze kadar dil üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında, dilin tanımlarına yer verildiği görülür. En yalın anlamıyla dil, insanların iletişim kurabilmek için kullandıkları "göstergeler dizgesi"[24] olarak tanımlanabilir. Aksan (2015)'a göre; "dil, düşünce, duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir."[25] Martinet (1998)'e göre dil, "insan deneyiminin topluluktan topluluğa değişen biçimlerde, anlamsal bir içerikle, sessel bir anlatımı kapsayan birimlere, başka bir deyişle anlambirimlere ayrıştırılmasını sağlayan bir bildirişim

[23] Bedia **Akarsu**, *Dil-Kültür Bağlantısı*, İnkılâp Kitabevi Yayınları, Ankara 1998, s.20.
[24] Ferdinand De **Saussure**, *Genel Dilbilim Dersleri*, Multilingual yayınları, İstanbul 1998, s. 46.
[25] Doğan **Aksan**, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2015, s.55.

aracıdır."[26] Antropoloji sözlüğünde ise "dil, insanlar arasındaki temel ve en güçlü iletişim aracı, insan türüne özgü kabul edilir."[27] Bu tanımlamalardan dilin iletişim kurmadaki önemi anlaşılmaktadır.

Necip Fazıl Kurt (2004), *Dil-Kültür İlişkisi Ve Cumhuriyet Yenileşmeciliği Bağlamında Dil-Kültür İlişkisi* adlı yüksek lisans tezinde, "insan dili ile hayvanların fiziksel kullandıkları sesler arasındaki en büyük farkın dil bilgisi eksikliği olduğunu"[28] belirtmiştir. Ses olgusu, insanlar gibi hayvanlarda da mevcuttur. İnsanlar, sesleri söze dönüştürerek konuşma dilini oluşturmuşlardır. Hayvanlar, güdüleri gereği aynı sesleri çıkarırlar; insanların oluşturduğu dile baktığımızda ise çeşitlilik söz konusudur. İnsan dili, ihtiyaçları doğrultusunda oluşmuştur. İnsan dili, sadece sesleri çıkarmaktan ibaret olmayıp, o sesleri anlama, düşünme ve sözcüklerle ifade etme aşamalarıyla gelişmiştir. Hayvanlarda ise böyle bir durum söz konusu değildir; onlar, sadece güdülenerek ses çıkarırlar; sözcükler ve cümlelerden oluşan bir dil söz konusu değildir.

Dil, insanda sonradan öğrenilerek kazanılan bir özelliktir. Dil yetisi ise insanda doğuştan var olan bir özelliktir. Bebek ve çocuklar, dil yetisi sayesinde yaşayarak dili edinirler. Sesleri anlamlandıramasalar da o sesleri, çıkarmaya çalışarak taklit ederler. Önce sözcükler sonra cümleler ile birlikte dil edinim süreci gerçekleşir. İnsan, dil yetisi sayesinde sadece ana dil edinimine değil, yabancı dil edinim özelliğine de sahiptir.

Dilin var olmasını ve sürekliliğini sağlayan toplumdur. Dildeki kelimelerin toplum içerisinde diğer kuşaklara aktarılmasını, o toplumda yaşayan bireyler belirler. Toplum bir arada yaşamaya devam etmezse dil de yok olur. "Bir dil, halkın ağzında yaşadığı sürece o dilin sözcük dağarcığı durmadan çoğalır, yeni sözcükler yaratılır, sözcük kurma yetisi dilin biçimini borçlu olduğu köklerde, konuşulanların öğrenilmesinde ve sözün günlük kullanılmalarında yeni biçimler ortaya koyar."[29]

Kullanılmayan sözcükler zamanla unutularak yok olur. Toplumda varlığını sürdüren dil, sanat ve edebiyat eserlerine de yansır. Toplum tarafından eserler üretildikçe dil gelişme gösterir. Humboldt dildeki gelişmeyi üç bölüme ayırır:

---

[26] André **Martinet**, *İşlevsel Genel Dilbilim*, Multilingual Yayınları, İstanbul 1998, s.28.
[27] Kudret Eminoğlu ve Suavi Aydın, *Antropoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 2003, s.220.
[28] Necip Fazıl Kurt, "Dil-Kültür İlişkisi Ve Cumhuriyet Yenileşmeciliği Bağlamında Dil-Kültür İlişkisi", İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul 2004 (Yüksek Lisans Tezi), s.7.
[29] Akarsu, s.32

1. Dillerin organik yapısının ilk, ama tam olarak oluşması, biçimlenmesi.

2. Dillerin yeniden durağan duruma geçinceye kadar yabancı karışmalarla değişmeleri.

3. Dillerin başka dillere karşı dıştan sınırları belirledikten ve yapıları bir bütün olarak değişmez bir biçimde yerleştikten sonra içten ve inceden inceye gelişmeleri.[30]

Tarih boyunca belli bir toplulukta bir arada yaşayan insanlar birbirleriyle iletişim kurabilmek için kendilerine özgü bir dil oluşturmuşlardır. Aksan (2015), "insanların ve bazı hayvan türlerinin bir arada yaşayabilmelerinin en önemli gereklerinden birinin, bir başka deyişle de birlikte yaşayabilmenin ön koşulu olarak, bildirişmenin, haberleşmenin sayılabileceğini"[31] belirtir. İnsanların bir topluluk içerisinde bir arada yaşamaları, birbirlerine ve iletişime ihtiyaç duymaları neticesinde toplum oluşmuştur. Dolayısıyla her toplumun kendine özgü, sahip olduğu bir dil ortaya çıkmıştır. Kaplan (2018), bu konudaki düşüncelerini, "her toplumun dilini kendi ihtiyaçlarına, kültür ve medeniyet seviyesine, zevkine göre yarattığı, dilin, tıpkı ev gibi bir toplumun duygu, düşünce ve hayatının barınağı, korunağı olduğunu" [32] dile getirmiştir. Toplum, kullandığı dili kuşaktan kuşağa aktararak o dilin devamlılığını sağlar. Kullanılmayan dil ise milletle birlikte yok olur. Bir milletin dilinin olmaması edebiyat, sanat, müzik gibi alanlarda üretimin olmadığı anlamına gelir. Böyle bir toplum kültürünü yansıtamaz. Zamanla toplumun dil ve kültürünü yitirmesi o toplumun varlığını kaybetmesine neden olur.

1.1.1. Kültür

Kültür, insanın doğumundan itibaren çevresiyle birlikte sosyalleşerek toplum içinde bir arada yaşamasıyla oluşur. Kültür, doğduktan sonra bireyin içinde bulunduğu toplumla şekillenen ve sonradan edinilen, bir milletin kendine özgü tüm özelliklerini içine alan geniş bir kavramdır.

Kültürle ilgili kapsamlı ilk tanımlamanın İngiliz Antropolog Tylor'a ait olduğu söylenebilir. O, kültürü kişinin, toplumun bir üyesi olarak kazandığı bilgi, inanç, sanat, hukuk, adet,

[30] Akarsu, s.70
[31] Aksan, 2015, s.42.
[32] Mehmet **Kaplan**, *Kültür ve Dil*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018, s.134.

> gelenek, alışkanlık ve yeteneklerin bütünü şeklinde tanımlamıştır. Bu tanımdan sonra günümüze gelene kadar kültürün birçok tanımı yapılmaya çalışılmıştır.[33]

Ziya Gökalp (2018), "kültürü, insan toplumlarının bütün fertlerini birbirine bağladığını, kişiler arasındaki uyumu sağladığını"[34] belirtmiştir. Türk Dil Kurumu kültürü, "tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin"[35] olarak ifade etmiştir. Ünalan (2014), "kültür, düşünüşlerin, davranışların ve bunlara bağlı olarak dilin göstergelik ettiği bir yaşama alanıdır."[36] Günay (2016), "kültür, insanın ortaya koyduğu, içinde insanın var olduğu tüm gerçeklik demektir. Bir yandan dildir; diğer yandan doğadaki nesnelerin kendi amaçlarına göre yaptığı sınıflandırmalardır ya da doğayı kendine uygun duruma getirmek için yaptığı her şeydir."[37] Uygur (2018), "kültür, insanın kendini kendi evinde duymasını sağlayacak bir dünya ortaya koymasıdır."[38]

Yukarıdaki yapılan tanımlamalar doğrultusunda kültürün kendiliğinden gelişmediğini, insanlar ve toplum tarafından meydana geldiği ve geliştiğini, bilgi, inanç, sanat, hukuk, adet, gelenek, alışkanlık gibi alanlarda da yer aldığını söyleyebiliriz. Aynı zamanda, kültürün, toplumdaki bireylerin birlikte uyum içinde yaşamasını sağladığını, toplumun maddi ve manevi değerlerini oluşturduğunu ve bu özelliği sayesinde diğer kuşaklara aktarıldığını ve topluma özgü herşeyi ifade ettiğini belirtebiliriz.

Kongar (2013), "insanın yarattığı bütün araç ve gereçleri maddi kültüre; yine insanın yarattığı bütün anlamları, değerleri, kuralları manevi kültüre örnek olarak göstermektedir."[39] Meriç (1996), "daha genel olarak ve gündelik dilde kültürü, okumuş ve bu sayede zevkini, tenkit kabiliyetini, muhakemesini geliştirmiş insanın özelliği, bu özelliği sağlayan eğitim"[40] olarak tanımlar. Bu bilgilerden yola çıkarak,

---

[33] Fatih **Aman**, "Bronislaw Malinowsky'nin Kültür Teorisi", *Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, 2012, s. 137.
[34] Ziya **Gökalp**, *Kültür ve Medeniyet Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak*, Gençlik Kitabevi Yayınları, Kasım 2018, s.17.
[35] Türk Dil Kurumu, https://sozluk.gov.tr/?kelime= (Erişim Tarihi: 29.10.2019)
[36] Şükrü **Ünalan**, *Dil Ve Kültür*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2014, s.32
[37] Günay, s.25.
[38] Nermi **Uygur**, *Kültür Kuramı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2018, s.18.
[39] Emre **Kongar**, *Kültür Üzerine*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2013, s.19.
[40] Cemil **Meriç**, *Ümrandan Uygarlığa*, İletişim Yayınları, İstanbul 1996, s.87.

kültürün bir yandan da tanımlamaktan ziyade, özellikleriyle birlikte tanıtılan bir kavram olarak ele alınması gerektiği sonucuna varılabilir.

Kültür konusu, incelendiği birçok alana sahiptir. Güvenç (2013),

> kültür sözcüğünün dört ayrı anlamda kullanıldığını ve 164 farklı tanımının derlendiğini belirtir:
>
> 1- Bilim alanındaki kültür: Uygarlıktır.
> 2- Beşeri alandaki kültür: Eğitim sürecinin ürünüdür.
> 3- Estetik alandaki kültür: Güzel sanatlardır.
> 4- Maddi (teknolojik) ve biyolojik alanda kültür: Üretme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirmedir.[41]

Kültür hakkında yapılan tanımlamalara baktığımızda aslında kültürün özelliklerini içerdiğini görürüz. Kültür, insanı dil gibi diğer canlılardan ayıran bir unsurdur. Her toplum, kendi kültürünü kendisi yaratır. Bir toplumun oluşturduğu yazılı ve sözlü her şey, o toplumun aynı zamanda kültürünü oluşturur. Kültürün var olabilmesi için bireylerin bir arada yaşayarak toplumu oluşturması gerekir. Bu noktada, Kaplan (2018)'ın belirttiği gibi kültür, "binlerce yıllık hayatın mahsulüdür."[42] Bir topluma ait olan edebiyat, sanat, tiyatro, mimari yapılar, müzik, dans, felsefe, din, resim, gelenek, görenek, inançlar, oluşturulan kurallar o toplumun kültürünü yansıtır. Bu yüzden, kültür, toplumdan topluma değişir ve her toplumun kültürü kendine özgüdür.

Gökberk (1997), "kültürün, kendini ileriye kalıtım yolu ile değil, büsbütün başka bir yol ile tamamıyla tinsel olan bir yol ile ulaştırdığını, burada sürekliliği kuranın gelenek olduğunu" [43] belirtir. Bir toplumun gelenek ve görenekleri de toplumun kültürünü oluşturan unsurlardır. Gelenek ve görenekler her topluma göre değişkenlik gösterir. Toplumun yazılı olmayan kurallarını oluşturarak toplumun kültürüne dahil olurlar. Gelenek ve göreneği değişen toplumun kültürü de değişir. Gelenek ve göreneklerini sürdüremeyen toplumların kendine özgü bir kültürü de olamaz.

Kültürün hazır bulunmadığını, kalıtsal olmadığını ve insanlar tarafından üretilen şeyleri kapsadığını belirtmiştik. İnsan doğduktan sonra içinde yaşadığı toplumda ana dilini edinirken kültürü de yaşayarak benimser ve öğrenir. Toplumda benimsenenlerin aktarılmasıyla toplum kendi kültürünü oluşturmaya başlar. Toplumun oluşturduğu

---

[41] Bozkurt **Güvenç**, *İnsan Ve Kültür*, Boyut Yayıncılık, İstanbul 2013, s.125.
[42] Kaplan, s.152.
[43] Macit **Gökberk**, *Değişen Dünya Değişen Dil*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1997, s. 67.

kültür süreci, bireylerin kendi yaşamı ve eğitimi süresince değişerek devam eder. Her birey, toplumun kültürünün oluşmasına doğrudan katılarak katkı sağlar.

"Kültür, nesne gibi karşımızda duran sabit bir varlık değildir. O, oluşan, gelişen, değişen veya donmuş hale de gelebilen, ama bilfiil var olan, temelde soyut nitelikli bir mevcudiyeti ifade eder."[44] Bu ifade kültürün hem değişip gelişebilen hem de toplumun yok olmasıyla varlığını kaybeden bir özelliği olduğunu anlatmaktadır. Toplumların seyahatler, savaşlar ve göçler gibi sebeplerle, birbirleriyle etkileşim içinde olması, kültürün değişmesine sebep olarak gösterebilir. Kültürün değişmesine etken olanlar içerisinde eğitim, teknoloji, turizm ve ekonomiyi gösterebiliriz.

İnsan, dil ve kültür unsurları bakımından diğer canlılardan ayrılır. Doğduktan sonra nasıl çevremizde konuşulan dili, ana dilimizi öğreniyorsak yine benzer şekilde çevremizde yaşayan kültüre de adapte olarak kültürümüzü öğreniriz. İnsanda doğuştan var olan dil yetisi sayesinde dili edindiğimizden bahsetmiştik. Dil, insanlar tarafından edinilen ve öğrenilen en önemli iletişim aracıdır. Dil aracılığıyla kültür, öğrenilerek kuşaktan kuşağa aktarılmış olur. Dolayısıyla dilin, kültür için en önde gelen temel araç olduğunu söyleyebiliriz.

Bireyler, kültürü hem sosyal yaşantısı aracılığıyla hem de eğitim aracılığıyla öğrenirler. En başta ailenin bir ferdi olarak, o ailenin oluşturduğu kurallarla aile kültürü benimsenir. Daha sonra ise toplumun belirlemiş olduğu kurallar, o toplumun kültürünü meydana getirdiği için bireylere kültürü öğrenme ve öğretme süreciyle devam eder.

Topçu (2018)'nun, "bir milletin kültürü, onun bütün fertlerinin sahip olduğu, hadiseleri karşılayan duyuş şekilleriyle, bütün tarihi içinde meydana getirdiği değer hükümleridir"[45]sözüyle kültürün öğrenilerek, nesilden nesile aktarılıp tarihsel olduğunu belirtebiliriz.

İnsan, dil yetisi sayesinde yabancı dil öğrenme yetisine de sahip olur. Bir ülkeye mensup olan toplumun, varlığını sürdürebilmesine etken, diğer toplumlarla etkileşim içerisinde olmasıdır. Bunun için de toplumda yabancı dil öğrenimi ve öğretimi büyük öneme sahiptir. Dil öğretimi, sadece kelime ve dil bilgisi öğretimi değil; o dili kullanan

[44] Milay **Köktürk**, *Toplum Ve Kültür*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2017, s.151.
[45] Nurettin **Topçu**, *Kültür ve Medeniyet*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018, s.20.

toplumun kültürünü de öğretmek ve öğrenmektir. İnsanlar, yeni bir dili öğrenmeye başladığında o toplumun kültürünü de tanımaya başlar. Öğrenilen yabancı dilin anlaşılabilmesi için o toplumun düşünce yapısı ve kültürü hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Hedef dilin kültürünü öğrenmek, bireylere aynı zamanda farklı biçimde düşünme yapısını öğretir. Bireylere, dünyaya ve başka kültürlere farklı bir bakış açısı ile bakma yetisi kazandırır. Yabancı dil öğretilirken kültüre yer verilmesi, dil öğrenimini eğlenceli hale getireceği için bireylerde ilginin artmasına katkıda bulunur. Dolayısıyla yabancı dilin öğrenilmesinde kültürün önemi büyüktür. "Kültür edincine sahip olan öğrenciler o dilin kullanımı açısından sorun yaşamazlar ve anlatılmak istenilenleri doğru anlamıyla anlayabilirler."[46] Buradan kültürü göz ardı edilerek öğrenilen yabancı dilde, etkili iletişimin gerçekleşemeyeceği sonucuna varabiliriz. İkinci bir dili öğrenebilmemiz için o dilin kültürünü de öğrenmemiz gerekir. O dilin kültürü ile kendi kültürümüz arasında kıyaslamalar yaparak ilişki kurarız. Dil ve kültür birbiriyle iç içe olduğu için yabancı dil öğreniminde ve öğretiminde kültürün önemi yadsınamaz. Bu sebeple de dil-kültür etkileşimi yabancı dil öğrenimi ve öğretimi açısından önem taşır.

1.1.2.Dil-Kültür Etkileşimi

Bireyler bir araya gelerek kendi toplumlarını oluştururlar. Bir toplumun oluşmasını sağlayan en önemli iki unsur dil ve kültürdür. Dil, kültürün toplum içerisinde kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlar. İnsan doğduktan sonra ana dilini öğrenirken o dille yaşayan kültürü de öğrenmeye başlar. Bu yüzden kültür ve dilin birbirini tamamladığını, birlikte değişip geliştiğini söyleyebiliriz. "Toplum ve kültürde ne varsa dilde ifadesini bulur. Dilde neler varsa, toplum ve kültür de asılları veya yankıları vardır." [47] Her toplumun dilinin kültürüne yansıması sebebiyle de birbirinden farklı kültürler ortaya çıkmıştır.

Dilin oluşması için nasıl bir toplum gerekiyorsa kültürün oluşması için de aynı şekilde bir toplumun var olması gerekir. Dil aracılığıyla bireyler, toplum içerisinde duygu ve düşüncelerini birbirlerine aktarırlar. Bu duygu, düşünce, davranışlar ve yaşam biçimi toplumun kültürünü oluşturur. Böylelikle kültür de toplumun kullandığı

[46] Aykut **Haldan** ve Serap **Pekbak**, "Kültürlerarası İletişimsel Yetinin Yabancı Dil Öğrenimindeki Yeri", *Turkish Academic Research Review*, 4.Sayı, Haziran 2019, s.262.
[47] Bozkurt **Güvenç**, *Kültürün ABC'si,* Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2019, s.48.

dili yansıtır. Dil ve kültür birbiriyle ilişkilidir. Uygur (2018), bu konudaki düşüncelerini şu şekilde açıklar:

> Dil açısından bakınca, hiçbir kültür dilsiz var olamaz. Dil, kültür yapısını bir arada tutan çimentodur; ya da tek yanlı izlenimleri gidermek amacıyla başka benzetmelere başvurduğumuzda, dil, kültür alanının her yanını aydınlatan güneştir; dil, kültür kilimini dokuyan ipliktir; dil, tüm kültür anıtlarının yansıdığı akarsudur.[48]

Dil değiştikçe kültür de değişir ve gelişir. Dilin toplumdaki önemli bir diğer işlevi de kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamaktır. Kültür kalıtımsal değildir. Fakat nesilden nesile dil aracılığıyla aktarılarak şekillenir ve gelişir. Dolayısıyla dil olmasaydı, kültür de olmazdı sonucuna varabiliriz. Dil ve kültür birbirinden ayrılamaz bir bütündür.

Jiang (2000), "dil ve kültür arasındaki ilişkide iletişimi ulaşıma benzetir. Dil, araç; kültür, trafik ışığıdır. Dil iletişimi hızlandırır ve kolaylaştırır; kültür ise iletişimi düzenler; bazen geliştirir, bazen de engeller."[49] Göçer (2012) de kültürü bir yük trenine benzeterek dil-kültür etkileşimini şu şekilde açıklar:

> Kültürü milletin var olduğu ilk günden günümüze kadar yaşadıklarını, geçmişini, tarihî görünümünü bir yük trenine benzetirsek; dil her vagonunda o milletin değişik dönemlerine ait değerlerini, yaşanmışlıklarını taşıyan bu trenin günümüze ve geleceğe ulaşmasını sağlayan raylar gibidir. Nasıl ki raylar olmadan tren ilerleyemez, olduğu yerden hareket edemez ve doğal olarak ulaşım işlevini yerine getiremez; dil de olmadan kültürle ilgili olarak geçmişe ait ne varsa ne günümüze ne de geleceğe taşınabilir. Bu dil rayları sayesinde milletin geçmişine ait ne kadar değer varsa, ne kadar yaşanmışlık ve hatıralar varsa, ne kadar tecrübe varsa, hepsi gelecek kuşaklara ulaştırılır.[50]

Dil, milletin kültürüyle birlikte tarihinin oluşmasında rol oynayarak bu tarihin gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlar. Dolayısıyla dil, tarihin ve kültürün gelecek nesiller tarafından öğrenilmesine katkıda bulunur.

Yukarıda yapılan açıklamalardan, dilin hem toplumun oluşumunda hem de toplum içerisinde sürekli gelişerek değişen bir iletişim aracı olduğu, kültürün ise sonradan ortaya çıkan ve yaşantıyla toplumu şekillendiren, toplumun bir parçası ve topluma

---

[48] Uygur, s.21.
[49] Wenying **Jiang**, "The Relationship between culture and literatures", *ELT Journal Volume*, 54/4, October 2000, p.329.
[50] Ali Göçer, "Dil-Kültür İlişkisi Ve Etkileşimi Üzerine", *Türk Dili*, 2012, s.55.

özgü olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca hem dilin hem de kültürün birbiriyle etkileşim içinde olduğunu ve birbirini şekillendirdiklerini söyleyebiliriz. Bu bakış açısıyla kültürün, dile yansımasını atasözleri ve deyimler üzerinde göreceğiz. Özellikle yemek kültürünün, bir toplumun dilinde nasıl yer ettiğini ve toplumda hangi anlayışı ortaya koyduğunu saptamaya çalışacağız.

Dil ve kültür etkileşimini en iyi anlatan deyim ve atasözleridir. Dil, kültür içinde değişir. Kültür ise kendisini dille anlatır ve tanıtır.

1.2. Deyim ve Atasözleri

1.2.1.Atasözlerinin Tanımı ve Özellikleri

Atasözleri Türkçede öğüt verici nitelikte söz, deme, mesel, sav, darbımesel olarak ifade edilir. Türkçe ve Japonca atasözleri bakımından zengindir. Japoncada atasözü kavramı, "kotowaza 諺" sözcüğü ile karşılanmaktadır.

Türkçe kaynaklarda atasözlerinin tanımı şu şekildedir:

"Atasözleri, ulusal varlıklardır. İnandırıcı ve kutsaldırlar."[51]

"Atasözleri, kim tarafından ve ne zaman söylendiği bilinmeyen anonim bir sözlü anlatım olup; toplumların fikir, düşünce, duygu, inanç ve kültür yapılarının yansıması olarak kabul edilir."[52]

"Atasözleri, milletlerin karakterlerini, hayat karşısında tavır ve zihniyetlerini ifade eden özlü sözlerdir."[53]

"Atalarımızın, uzun deneyimlerine dayanan yargılarından, bilgece düşünce ya da öğüt olarak genel kural halini almış, halk tarafından da benimsenmiş özlü sözlere atasözü denir."[54]

---

[51] Ömer Asım **Aksoy**, *Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü 1*, İnkılâp Yayınları, İstanbul 2018, s.15.
[52] Saadettin **Kaplan**, *Atasözlerinin Çıkış Hikâyeleri Özet Ve Anlamları*, Çelik Yayınevi, İstanbul 2014, s.13.
[53] Özkul **Çobanoğlu**, *Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2004, s.2.
[54] Pınar **Eylül**, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, Tandem Yayınları, İstanbul 2019, s.3.

"Yol göstermek, ders ve öğüt vermek, ibret alınması için gerçekleri bildirmek amacını taşır."[55]

"Atasözleri, milletin karakterini, hayat karşısındaki tavır ve duruşlarını ifade eden özlü sözlerdir."[56]

"Geçmişten günümüze gelen, uzun deneyimlerden yararlanarak kısa ve özlü öğütler veren, toplum tarafından benimsenerek ortak olarak kullanılan kalıplaşmış sözlere atasözü denir."[57]

Japonca kaynaklarda atasözlerinin tanımı şu şekildedir:

"Günlük yaşamdan doğan ve halkın bilgeliği olarak kullanılan atasözleri, her etnik grubun çeşitli bakış açılarını ve düşünce biçimlerini yansıtır."[58]

"Atasözleri, toplumsal bağlamı olan ve yaşayan önemli bir kültürel mirasın hazinesidir."[59]

"Her ülkede, her yerde ve her dönemde birçok atasözü doğmuş ve büyümüştür. Atasözü, insanlar için tanrının sesi haline gelen tanrıya bir çağrı ve nihayetinde insanların çağırdığı bir bilgelik kelimesi haline gelmiştir."[60]

"Yaşama dair bilgelik, ironi ve hiciv içeren kısa ve özlü sözlerdir."[61]

"Atasözleri, rehberlik etmek, yol göstermek, tartışmak, cesaretlendirmek, teşvik etmek, kınamak, suçlamak için kullanılan bilgeliği ve değerleri içeren sözlerdir."[62]

Yukarıdaki tanımlamalar ve bilgilerden yola çıkarak atasözleri, genel kural niteliği taşıyarak öğüt vericidirler. Yol gösterir niteliktedir. Kurallar sistemini oluştururlar.

---

[55] Rüştü **Aydoğan**, *Türk Dil Kurumu Kurallarına Uygun Deyimler Ve Atasözleri Sözlüğü*, Evrensel İletişim Yayınları, Ankara 2018, s.9.
[56] Sibel **Tuna**, "Yabancı Öğrencilere Türkçe Öğretiminde Türk Kültür Elçisi Olan Atasözlerinin Kullanımı", *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, Mayıs 2014, s.3.
[57] Emel **Arık**, "Kültürlerarası İletişim Bağlamında Atasözlerinin Evrenselliği Üzerine Bir İnceleme", *Atatürk İletişim Dergisi*, Sayı 5, Temmuz 2013, s.11.
[58]Ōu Yuki and Ukita Saburō, "Usagi Ni Matsuwaru Nichū Kotowaza No Taishō Hikaku Kōusatsu", *Hiroshima Daigaku Kokusai Sentā Kiyō,* Vol. 2, 2012, p.1.
[59]*Tanaka* ***Yukitane***, "（I）Eichi to shite no kotowaza kakugen ni senzai suru kyōiku shiza (I)", *Kyoto Bunkyō Tanki Daigaku Kenkyū Kiyō,* Vol. 56, 2018, p.33.
[60] Senji **Yonetsu**, *Kotowaza Jiten*, Yuki Shobo, Tokyo 1997, p.1.
[61] https://jpnculture.net/kotowaza-kanyouku/
[62] Jisuk **Jeong,** "Hikaku Kotowaza Gaku No Kanōsei", *Gengo Bunka Ronshū*, Vol. 2, 2008, p.433.

Millete ait olan bu atasözleri, milletin acıları, üzüntüleri, yaşanmış olayları ve bu yaşanan olaylardan edindikleri tecrübeleri anlatır. Ders çıkarma, kötü olayları engelleme amacı taşırlar. Dolayısıyla topluma, o toplumda yaşayan bireylerin hayatlarına ve davranışlarına yön verme amacı taşırlar.

Bazı konu ve olaylara bakış açımızı değiştirmeye ya da farklı bir yön vermeye çalışırlar. Aynı zamanda atasözleri sayesinde toplumun değer yargıları ortaya çıkmış olur. Hem Japon hem de Türk atasözleri için geçmişte insanların yaşamış oldukları tecrübelerden oluşturulduğunu söyleyebiliriz. Yaşanan tecrübeler neticesinde oluşan bu atasözleri toplumu iyiye, adalete, güzel huy ve davranışlara, sevgiye, huzura, dostluğa yönlendirir.

Toplumun yaşam biçimini, tarihini, adet, gelenek ve göreneklerini, tecrübelerini aktarırken toplumun kültürünü yansıtırlar. Ders çıkarma özelliği olmasından ötürü yargı bildirirler. Sevgi, saygı, emek, geçim, vatanseverlik, dostluk, aile bağları gibi olumlu kavramların yanında, çalışmamızın ikinci bölümündeki örneklemlerde belirttiğimiz şekilde cimrilik, tembellik, kötülük, nankörlük, kıskançlık gibi olumsuz kavramları da içerir. Dostluk, düşmanlık, iyilik, kötülük, doğum, ölüm, kadın ve erkek ilişkileri, akrabalık ilişkileri gibi konular hakkında atasözleri de bulunmaktadır.

Xin (2001), "Japon atasözlerinde suçlu hissetme ve utanç duygusu üzerine düşünme biçiminin de olduğu bir bakışın söz konusu"[63]olduğunu belirtir. Tamura (2003), *A Comparative Study of English And Japanese Proverbs: Based on Well-known Japanese Proverbs (2)* adlı çalışmasında,

> -Japon atasözlerinin evrensel gerçeklere ve insanların his ve duygularına dayandığını
> -Japonların atasözlerinde hayatı ve doğayı olduğu gibi kabul etme eğiliminde olduklarını
> -Atasözlerinde kadınların genelde erkekler tarafından göz ardı edildiğini
> -Atasözlerinde sosyal, ırksal, kültürel ve coğrafi farklılıkların olduğunu
> -Çoğu Japon atasözünün kısaltılmış şekilde olduğunu
> -Japon atasözlerinde mecazî ve ifadenin çok çeşitli olduğunu
> - Konfüçyüs, Budizm kültür ve medeniyetinden etkilendiğini [64]

[63] Huang **Xin**, "Nihonjin to chūgokujin no seken-kan ― ― kotowaza ni mi rareru gengo hyōgen kara no kenshō to kōsatsu ―", *Nagoya Daigaku Kyō Ronbun*, Cilt 1, Sayı 1346-3462, Mart 2001, s.56.
[64] Kengo **Tamura**, "A Comparative Study of English And Japanese Proverbs: Based on Well-known Japanese Proverbs (2)", *Araştırma Bülteni*, 27, 2003, s. 114-115.

belirtmiştir. Yonetsu (1997), "her ülkede, her yerde ve her dönemde birçok atasözünün doğmuş ve büyümüş olduğunu, atasözlerinin, insanlar için tanrının sesi haline gelen tanrıya bir çağrı ve nihayetinde insanların çağırdığı bir bilgelik kelimesi haline geldiğini"[65] belirtmiştir. "İyilik et denize at, balık bilmezse Halik bilir" atasözü, hiçbir karşılık beklemeden iyilik yap, iyiliği gören bilmese de Tanrı bu yaptığın iyiliği bilir, sen de bu davranışından dolayı iç rahatlığı duyumsarsın anlamında söylenir. Çalışmamızda yer alan bu Türkçe atasözü Tanrı ile ilişkilendirilmiştir.

Deyim ve atasözleri, toplumun değer yargılarını ve dünya görüşünü yansıtır. Yer verdiğimiz tanımlardan da anlaşıldığı üzere, kim tarafından söylendikleri belli değildir. Günümüze kadar nesilden nesile aktarılarak kullanılması toplum tarafından benimsenmiş olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

"Dünyada birbirlerinden kilometrelerce uzakta bulunan kültürlerde bile benzer atasözlerine ve deyimsel ifadelere rastlamak mümkündür." [66] "Başka milletlerin dillerinden Türkçeye geçerek yerleşmiş atasözleri de bulunabileceğini unutmamak gerekir."[67] Çalışmamızdaki bir örnekleme değinecek olursak, Türkçedeki "kaçan balık büyük olur", Japoncadaki " 釣り落とした魚は大きい, *Tsuri otoshita sakana wa ōkī* "

sözünün anlamı; insanın elinden büyük bir fırsatı kaçırdığını düşünmesidir. Birbirine benzer anlamda olmalarını bu duruma örnek gösterebiliriz.

Deyim ve atasözleri, toplumun kültürünü, gelenek ve göreneğini yansıtması bakımından yabancı dil öğrenimi ve öğretiminde etkili bir araç olarak kullanılmaktadır. "Atasözleri dilin kültürünü yansıtması açısından farklı kültürleri tanıyıp anlamak için iyi bir ipucu oluştururlar."[68] Sadece günlük konuşma dilinde değil, yazı dilinde de yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Hem yazı dilinde hem de konuşma dilinde kültüre katkıda bulunduğunu gözlemlenebilir.

---

[65] Yonetsu, s.1.
[66] S. Göksel **Türközü**, *Çeviri Amaçlı Korece Atasözleri, Deyimler ve Hunca Dörtlemeler Türkçe Karşılıklarıyla*, Lotüs Yayıncılık, İstanbu 2018, s.15.
[67] Aydoğan, s.204.
[68] Ōu Yuki, "*Cha ni kansuru kotowaza ni mirareru nihonjin to chūgokujin no kangaekata no hikaku kōsatsu*", *Hiroshima Üniversitesi Araştırma Bülteni*, Sayı 3, Mart 2013, s.29.

"Türk dilinin en eski yazılı belgeleri, sekizinci asrın birinci yarısına ait olan Orhun Abideleri ya da Orhun Yazıtları'dır. Bu abidelerde güzel ifadeler arasında atasözleri de bulunmaktadır."[69] "Japon atasözlerinin de ne zaman oluşturulduğu konusunda bir bilgi olmadığı" [70] belirtilmektedir. "Japon atasözlerinin tarihine bakıldığında bir kısmının Budist metinlerden ve Çince kitaplardan alındığı"[71] söylenmektedir.

Günay (2016)'a göre, Türk atasözlerinin çıkış nedeni, çoğunluğu somut dünyadan alınmış bir örneğe dayanır. "Kimsenin ahı kimsede kalmaz", "arı kızdıranı sokar" atasözleri buna bir örnektir.[72] Genellikle toplumun yaşadığı tecrübelerden esinlenerek ortaya çıktığı, ders verici ve öğüt taşıyan özelliği olduğu buradan da ortaya çıkmaktadır. *"*En eski atasözlerimiz içinde, bugün unutulmuş, kullanımdan düşmüş olanlar bulunduğu gibi, yüzyıllardan beri dilden dile dolaşan, kimi az çok değişmiş kimi hiç değişmeden günümüze ulaşmış olanlar da vardır."[73]

Göçler, savaşlar, birlikte yaşama ya da kültürel ilişkiler neticesinde yaşanan etkileşimlerle dillerin birbirinden etkilenerek çevrilmesi sonucu, bazı atasözlerini doğurmuştur. Örneğin Aksan (2014), çalışmamızın bir parçası olan balık ile ilgili "İyilik et, denize at; balık bilmezse Halik bilir" atasözünün Azeri Türkçesindeki biçimini Yahşılıg éle (eyle) balıgı at deryaya; balıg bilmese Halıg bilir"[74] olarak ele alınmıştır ve benzerlik gösterdiği görülmektedir. Çalışmamızda geçen "balık" ile ilgili Türkçede "balık baştan kokar" ile Japoncada "魚は頭から臭くなりはじめる, *Sakana wa atama kara kusaku nari hajimeru*" ile benzer anlamda olmasını örnek gösterebiliriz.

1.2.2. Deyimlerin Tanımı ve Özellikleri

Deyimler, kendi anlamları dışında kullanılırlar. Sözcüklerin kendi anlamları değil, bu sözcüklerin yan yana gelmesiyle yeni bir anlam yaratılmış olur. Örneğin, "ekmek aslanın ağzında" deyimi, yaşamı sürdürmek için geçimi sağlamak amacıyla iş ve para bulmanın ne kadar zor olduğu anlamındadır.

---

[69]Viktoriia Borodavchenko, "Türkiye Türkçesi Atasözleri ve Deyimlerinde Aile ve Akrabalık Anlayışı", Uludağ Üniversitesi SBE, Bursa 2018 (Yüksek Lisans Tezi), s.33.
[70] Yonetsu, s.2.
[71] https://japanknowledge.com/contents/kotowaza/intro.html
[72] Günay, s.209.
[73] Doğan **Aksan**, *Türkçenin Gücü*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2019, s.147.
[74] Doğan **Aksan**, *Anadilimizin Söz Denizinde*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2014, s.146.

Deyimlerin tanımına Türkçe kaynaklarda şu şekilde yer verilmektedir:

"Bir tür sözlüksel birim oluşturan anlambirim toplaşması; genellikle öz anlamından az çok ayrı bir anlam içeren kalıplaşmış söz."[75]

"İki veya daha çok sözcükten kurulu bir çeşit dil ifadesi olan deyimler, duygu ve düşünceleri, dikkati çekecek biçimde anlatan ad, önad, belirteç, yalın ve birleşik eylem görünüşlü dilsel yapılardır."[76]

"Deyimler, toplum tarafından benimsenen, genellikle gerçek anlamları dışında kullanılan, anlatıma güzellik ve canlılık katan, kalıplaşmış, kısa ve özlü sözlerdir."[77]

"Bir olayı bir durumu, bir kavramı daha etkileyici anlatmak için en az iki sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan ve çoğu zaman gerçek anlamından uzaklaşıp kendine özgü anlam kazanan söz gruplarına deyim denir."[78]

"Deyimler, bir milletin sahip olduğu ince zekânın ve etkili söz gücünün eseri olan, atasözleri gibi doğduğu toplumun ortak malı olan, toplumsal kültürün en önemli ürünlerinden biridir."[79]

Japoncada deyim kavramı kanyōku 慣用句, idiomu イディオム ile ifade edilir. Deyimlerin tanımına Japonca kaynaklarda şu şekilde yer verilmektedir:

"Deyim, kendine özgü anlatım biçimi olan, o dilde benimsenmiş, gerçek anlamından farklı anlama sahip olan, iki veya daha fazla sözcükten oluşan kalıplaşmış ifadelerdir."[80]

"Deyim, iki veya daha fazla kelimeden oluşan birlikte belirli bir anlamı temsil eden varlıklardır."[81]

"İki veya daha fazla kelimeden oluşan, kendine özgü bir anlam ifade eden, kalıplaşmış söz öbekleridir."[82]

---

[75] Berke **Vardar**, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yayınları, İstanbul 2002, s.71.
[76] Adem **Suad**, *Deyimlerin Hikayesi*, Maviçatı Yayınları, İstanbul 2018, s.13.
[77] Mehmet **Hengirmen**, *Deyimler Sözlüğü 1000 Temel Deyim*, Engin Yayınları, Ankara 1994, s.5.
[78] Yusuf **Doğan,** *Deyim Yerindeyse*, Pegem Akademi, Ankara 2016, s.1
[79] İsmail **Çolak**, *Türkçede Deyimler*, Beyan Yayınları, İstanbul 2007, s.5.
[80] https://kotobank.jp/word/%E6%85%A3%E7%94%A8%E5%8F%A5-49719
[81] https://dictionary.goo.ne.jp/word/%E6%85%A3%E7%94%A8%E5%8F%A5/#jn-49904 (Erişim Tarihi: 25.02.2020)

Çalışmamızda yer verdiğimiz deyim tanımlarından da yola çıkarak özellikleri hakkında şunları söyleyebiliriz:

Gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı ifade ederler. Dolayısıyla kendilerine özgü bir anlama sahiplerdir. En az iki sözcükten bir araya gelen kısa sözlerdir. Cümle durumunda olmayan deyimler de vardır. İkilemelerden de oluşabilirler. Kullanımları dile canlılık ve zenginlik katar. Deyimlerin yargı özelliği yoktur. Atasözlerinde olduğu gibi nasihat verme, ders çıkarma ya da öğüt verici nitelikte değillerdir. Benzetme, kinaye ve mecaz anlamları vardır.

Aksan (2014), "ilk kez bir devlet adamı, bir yazar, bir bilgin ya da bir düşünür tarafından oluşturulup kullanıldığı bilinen deyimlerin olduğunu; ancak, çoğunlukla, deyimleri ilk kullananların kimler olduğunun bilinmediğini ya da unutulduğunu" [83] ileri sürmektedir. Deyimlerin de tıpkı atasözleri gibi kim tarafından ve ne zaman oluşturulduğu bilinmemektedir.

İlk yazılı belgelerden bu yana kullanıldığı anlaşılarak o dönemlerden beri kuşaktan kuşağa aktarılıp yaşamaya devam ettikleri görülmektedir. Özezen (2001), deyimlerin kaynağının, "kültür etkileşiminin bir sonucu olarak deyimlerin çeviri çalışmalarıyla bir dilden başka bir dile geçebileceklerini düşünmenin de söz konusu" [84] olduğunu belirtir. Atasözleri bölümünde belirttiğimiz gibi, göçler, savaşlar, birlikte yaşama ya da kültürel ilişkiler neticesinde yaşanan etkileşimlerle dillerin birbirinden etkilenerek çevirilmesi sonucuyla atasözleri gibi bazı deyimlerin de oluşturulduğu görülmektedir. Aksan bu konuda, "Türkçeye çevirilerek yerleşen deyimlerden: "kemerleri sıkmak" İngilizce "to tighten the belts", "beyin yıkamak" "brain washing" [85] örneklerini vermiştir.

1.2.3.Deyim ve Atasözlerinin Dil-Kültürle İlişkisi

Bireylerin bir arada yaşaması sonucu toplumların oluşması, dilin var olmasına sebep olmuştur. İnsan sosyal bir varlıktır; birbirleriyle iletişim kurma ihtiyacı hissederler. Oluşturdukları sosyal yaşam içerisinde duygu ve düşüncelerini yazılı ve sözlü olarak

---

[82] https://kotobank.jp/word/%E6%85%A3%E7%94%A8%E5%8F%A5-49719 (Erişim Tarihi: 08.02.2020)
[83] Aksan, 2014, s.97.
[84] Muna **Özezen**," Türkçe Deyimler Üzerine Birkaç Söz", *Türk Dili Dergisi*, Sayı 600, Aralık 2001, s.873.
[85] Aksan, 2014, s.111.

dil aracılığıyla ifade ederler. Bir ulusun dili, o ulusun kültürünü yansıtır. Her ulusun dili ve kültürü kendine özgüdür. Yine dil aracılığıyla kültür kuşaktan kuşağa aktarılmış olur. Aynı zamanda geçmiş ve gelecek arasındaki bağlantıyı kurarak devamı sağlanır. Dil ve kültür, toplumun tarihini öğrenmesine ve gelecek kuşaklara aktarılmasına vesile olur. Kültürün gelecek kuşaklara aktarılması, o toplumun varlığını devam ettirmesini sağlar. Bunlardan yola çıkarak dil ve kültür arasında güçlü bir bağ olduğunu ve birbirini tamamlayan kavramlar olduğunu vurgulayabiliriz.

Deyim ve atasözlerinin kaynağı toplumsal yaşamdır. Sosyal hayata dair birçok konuda deyim ve atasözü bulmak, incelemek mümkündür. Bireylerin birlikte yaşayarak toplum içerisinde oluşturdukları deyim ve atasözleri, o toplumun kültürünü yansıtmada önemli rol oynamaktadır.

Günümüze kadar her dilde deyim ve atasözleri, ait oldukları dil içerisinde araştırma konusu olmuşlardır. Jeong (2008), "Japon atasözlerinin folklor, dilbilim, tarih, filoloji, sosyoloji, psikoloji, ve dil eğitimi gibi çeşitli alanlarda incelendiğini"[86] belirtmiştir. Aksoy (2018), "Türk atasözlerinin toplumbilim, ruhbilim, eğitbilim, ekonomi, felsefe, tarih, ahlak, folklor gibi birçok yönden incelenmeye değer varlıklar olduğunu"[87] vurgulamıştır.

Deyim ve atasözleri, yazı dilinde ve konuşma dilinde sıkça kullanılırlar. Deyim ve atasözlerinin anlamlarını incelediğimizde toplumun kuralları, inançları, tecrübeleri, düşünce ve davranışları, adet ve gelenekleri, sosyal yaşantısı hakkında bilgi verdiklerini görmekteyiz. Aksan (2019), "bu konuda, dilci ve halkbilimcilerin yalnızca deyimlere dayanarak bir toplumun bütün kültürünü inceleyebileceklerini, önemli sonuçlar çıkarabileceklerini"[88] vurgulamıştır. Yabancı dil öğreniminde ve öğretiminde hedef dildeki deyim ve atasözlerine de değinilir. Dildeki deyim ve atasözleri, toplumun kültürünü yansıtması bakımından öğrenilen hedef dilin kültürünü öğrenme konusunda katkıda bulunurlar.

[86] Jeong, s.433.
[87] Aksoy, s.13.
[88] Aksan, 2019, s.91-92.

İKİNCİ BÖLÜM

2.TÜRKÇEDE “EKMEK”, “BUĞDAY”, “PİRİNÇ”, “BALIK”, JAPONCADA “BUĞDAY(MUGİ 麦)”, “PİRİNÇ (KOME 米)”, “BALIK (SAKANA 魚)” İLE İLGİLİ KALIP YAPILAR

Bu bölümde Türkçe ve Japonca kalıp yapılar dil-kültür etkileşimi açısından incelenerek karşılaştırılmıştır. Her iki toplumun yemek kültüründe en önemli ana unsur olan yiyecek, Japonlar için pirinç “kome 米”, Türkler için “buğday” dır. Japonlar pirinçten pilav “ご飯，gohan”, Türkler buğdaydan “ekmek” yaparak bunları yemek kültürlerinin ana maddesi haline getirmişlerdir. Her iki ülkenin de yemek kültüründe yer alan önemli ve değerli bir unsur da, “balık” tır. Bu noktada, yukarıda belirttiğimiz sözcüklerden oluşan kalıp yapılar incelenerek, her iki dilin kültürel yaşamındaki anlam değeri karşılaştırılıp, iki dil arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konmuştur.

“Atasözleri ve deyimler zaman içinde asıl anlamlarını kaybederek yeni anlamlar, yananlamlar kazanmış yapılar olarak dilde kullanılırlar. Yananlam uzun süre aynı dili konuşan toplumların dillerinde oluşabilecek bir durumdur.” [89] Çalışmamızda da kullanıldığı ortam göz önünde bulundurularak düzanlamı dışında kullanılan yananlamlarının saptanmasıyla ona göre değerlendirme yapılmıştır. Tarama yöntemiyle karşılaştırma yapılarak, her bir kalıp yapının ne anlama geldiği sözlüklerden yararlanılıp, kaynak gösterilerek yazılmıştır. Türkçe “ekmek” ve “buğday” ile ilgili 64, “pirinç” ile ilgili 13, “balık” ile ilgili 23 olmak üzere toplam 100 kalıp yapı incelenmiştir. Japonca kalıp yapılar için “pirinç (kome 米）” ile ilgili 43, “buğday (mugi 麦)” ile ilgili 17, “balık (sakana 魚)” ile ilgili 40 olmak üzere toplam 100 kalıp yapı incelemiş bulunmaktayız. Her dil için sözlükler kaynak olarak kullanılmıştır. Türkçe ve Japonca kalıp yapı için sözlük ve internet siteleri üzerinde elektronik sözlüklerden yararlanılmıştır. Öncelikle her iki dil için de kalıp yapıları karşılatırırken, sözcüğün

[89] Günay, s.210.

düzanlamı ve yananlamı açısından iki sınıfa ayrılmıştır. Yananlamı içerisinde hangi anlamda olduğu saptanmıştır. Ardından hem Japonca hem de Türkçe iki ayrı tablo haline getirilmiştir. Bu tablolarda her bir sözcüğün anlam değerleri karşılaştırılmıştır. Aynı zamanda, birbirine benzeyen kalıp yapılar için de bir tablo oluşturulmuştur.

2.1.Türkçe Kalıp Yapılar

Türklerde beslenme kültürü, yaşam alanlarına göre şekillenmiştir. Hem tarım hem de hayvancılık, Türklerin hayatında her daim olmuştur. "Buğday" ve "ekmek", beslenme kültüründe Türkler için önemli ve değerli bir mevcudiyete sahiptir. Ülkenin üç tarafının denizlerle çevrili olmasıyla da "balık", hem önemli bir besin maddesi hem de önemli bir geçim kaynağı haline gelmiştir.

Çalışmamıza konu olan, "ekmek", "buğday", "pirinç" ve "balık" ile ilgili Türkçe kalıp yapılar şu şekildedir:

EKMEK

Türk kültüründe "ekmek" kavramı önemli bir yere sahiptir. "Ekmek", Türk kültüründe ana besin maddesi olarak yer alır. Aksan (2015), "ekmeğin en önemli besin maddesi olduğunu dilde, sözvarlığındaki yerinden de anlaşıldığını"[90] belirtmiştir. Türklerde her öğünde "ekmek" mutlaka bulunur. Hem geleneksel Türk mutfağında hem de kavram olarak "ekmek" değerlidir. Kutsal olarak nitelendirilir. Bu kutsallık durumuna "ekmek çarpsın ki" deyiminde de rastlamaktayız. "Ekmek" için yüklenen değerin büyüklüğü kalıp yapılarda da ortaya çıkmaktadır.

"Ekmek" ne kadar önemliyse yapımını sağlayan "buğday" da o kadar önem taşımaktadır. "Buğday", geleneksel olarak diş buğdayı gibi tören ve kutlamalarda kullanılır ve buğdaydan çeşitli besin maddeleri üretilir. Türk mutfağındaki konumuyla Türk kültürünü yansıtmada önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Sadece kültürel olarak değil, ekonomik açıdan da önemli bir yere sahiptir. Çalışmamızda "ekmek" ve "buğday" ile ilgili 64 kalıp yapı incelenmiştir.

[90] Aksan, 2015, s.103.

1.Ekmek elden su gölden:

Anlamı: "Başkasından gelenlerle hayatını sürdürmek, çalışmamak, kendi kazancını kendisi sağlamamak."[91]

Değerlendirme: Hiçbir iş yapmayan, bir uğraşısı olmayan, hiçbir işte emeği olmayan, yan gelip yatan kişilere yiyecek ve diğer yaşamak için gerekli olan herşeyin, başkaları tarafından sağlandığı durumlar için kullanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

2. Ekmeği ile oynamak:

Anlamı: "Bir kimsenin geçimini sağlamasını engellemek, onu işinden uzaklaştırmak için çabalamak."[92]

Değerlendirme: Bir kişinin yaşamak için gerekli olan şeylere yani maddi olarak geçim kaynağına engel olunması ya da yok edilmesi durumunda kullanılır. Burada "ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

3.Ekmeğini eline almak:

Anlamı: "Çalışarak para kazanmaya ve geçimini sağlamaya başlamak."[93]

Değerlendirme: Kişinin kendi maddi ihtiyaçlarını yani geçimini sağlaması durumunda kullanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

4.Ekmeğini taştan çıkarmak:

Anlamı: "Çok güç işler yaparak geçimini sağlamak."[94]

Değerlendirme: Büyük emek ve çabayla kişinin kendi geçimini sağlamak için çalışarak para kazandığı durumlarda kullanılır. Geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

5.Umut fakirin ekmeğidir:

[91] Emel Şirin, Sevtap Işık, Ceren Çevik vd., *Deyim Yerindeyse*, Pegem Akademi, Ankara 2016, s.40.
[92] Hengirmen, s.78.
[93] Hengirmen, s.78.
[94] Hengirmen, s.78.

Anlamı: “Zengin olan kimse, zaten dünyalığını kazanıp rahat bir hayat sürdürmektedir. Elbette zenginin de umut ve hayalleri vardır. Ama bu hayaller, elde ettikleri güzelliklerin daha ötesindeki hayallerdir. Yani karın doyurmaya, güzel bir kıyafet giymeye yönelik değildir. Ancak büyük sıkıntılar içinde kıvranan, asgari geçimini sağlamakta zorlanan fakirin umudu ve hayali; içinde bulunduğu yoksulluktan kurtulmaktır. Fakir, yüreğinde hep bu umudu sular ve yeşertir. Bu umut, onu tek gıdası olan ekmeği gibidir.”[95]

Değerlendirme: Yoksul olan kişinin hayalinde, para sıkıntısının olmadığı, refah bir hayat sürmek yatar. Ekmek nasıl aç olanı doyurursa, umut da fakiri hayata bağlar. Burada “ekmek”, maddi değer kazanıp geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

6.Ekmeğine mani olmak:

Anlamı: “Birinin kazanç sağlama yolunu engellemek.”[96]

Değerlendirme: “Ekmeğiyle oynamak” deyimindeki gibi kişinin geçim kaynağına engel olma ya da geçim kaynağını yok etme durumunda kullanılır. Burada “ekmek”, geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

7.Ekmeğini kazanmak:

Anlamı: “Geçimini sağlayacak ölçüde para kazanmak.”[97]

Değerlendirme: Kişinin yaşamını devam ettirebilmek için maddi ihtiyaçlarını sağlama yolunda para kazanması durumunda kullanılır. Burada “ekmek”, geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

8.Ekmek düşmanı:

Anlamı: “Bir ailede geçimin sağlmanmasına katılmayan kimse.”[98]

[95] Kaplan, s.466.
[96] Aydoğan, s.72.
[97] Aydoğan, s.72.
[98] https://sozluk.gov.tr/?kelime=ekmek%20d%C3%BC%C5%9Fman%C4%B1

Değerlendirme: Bir ailede ya da birlikte yaşanan ev içinde geçinmek için gerekli olan ihtiyaç ve masraflara katkıda bulunmayan, sadece tüketim yapan kişiler için söylenir. Burada "ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

9.Ekmeğini yemek:

Anlamı: "Birinin yanında çalışarak geçimini sağlamak."[99]

Değerlendirme: Yapılan iş ve emeğin karşınında kişinin verdiği parayı ifade ederken kullanılır. Burada "ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

10.Ekmeği bütün:

Anlamı: "Kendi kazancıyla geçinen, kimseden yardım beklemeyen kimse."[100]

Değerlendirme: Kimseye muhtaç olmayan, kendi geçimini sağlayan, yani kendi kazanıp kendi harcayan anlamında kullanılır. "Ekmek", kazanca benzetilmiştir. Burada ekmek, geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

11.Ekmek aslanın ağzında:

Anlamı: "Geçim sağlayacak bir iş bulmak ya da para kazanmanın kolay olmadığı anlamındadır."[101]

Değerlendirme: İnsanın yaşaması ve ihtiyaçlarını karşılaması için iş bulup geçimini sağlayacak parayı kazanmasının çok zor şartlarda olduğu durumda kulanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

12.Ekmek kapısı:

Anlamı: "Geçim sağlanan yer."[102]

Değerlendirme: İnsanın yaşaması ve ihtiyaçlarını karşılaması için çalıştığı ve bu emeğinin sonucunda para kazandığı yer için kullanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

---

[99] Aydoğan, s.72.
[100] *Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 2018, s.128.
[101] Aydoğan, s.73.
[102] Aydoğan, s.73.

13.Ekmek parası:

Anlamı: "Geçimini sağlayacak para ya da kazanç."[103]

Değerlendirme: İnsanın yaşaması ve ihtiyaçlarını karşılaması için çalıştığı ve bu emeğinin sonucunda kazandığı parayı ifade ederken kullanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

14- Ekmek teknesi:

Anlamı: "Geçim sağlamak için kullanılan araç."[104]

Değerlendirme: İnsanın yaşaması ve ihtiyaçlarını karşılaması için çalıştığı ve bu emeğinin sonucunda para kazandığı aracı ifade ederken kullanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

15- Ekmek kavgası:

Anlamı: "Geçim sağlamak için çalışıp uğraşmak."[105]

Değerlendirme: Yaşamak için geçinmek ve ihtiyaçları sağlamak için çaba harcandığını anlatan durumlarda kullanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

16- Ekmeğini it yer, yakasını bit:

Anlamı: "Malı mülkü olup da bunlardan başkaları yararlanan, kendisi yoksulluk içinde yaşayan kimseler için kullanılır."[106]

Değerlendirme: Kendi malı mülkü olduğu halde sahip olduğu malı ve mülkünü kullanamayan, harcayamayan, varlık içinde yokluk çeken kişilerin durumunu anlatmada kullanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

[103] Aydoğan, s.73.
[104] Aydoğan, s.73.
[105] https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.11.2029)
[106] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.129.

17- Ekmek Bedir'in su Hıdır'ın, yiyin kudurun, için kudurun:

Anlamı: "Başkalarının kazancıyla geçinip eğlence ve zevk içinde bir yaşam sürenler için söylenir."[107]

Değerlendirme: Ekmek elden su gölden deyimindeki gibi hiçbir emek harcamadan, çalışmadan yatarak başkasının kazancından geçinmek anlamında kullanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

18- Ekmek kalede, it hendekte:

Anlamı: "Elde edilmek istenen şeye ulaşmanın olanaksız olduğu durumlarda söylenir."[108]

Değerlendirme: İstenilen ve hedeflenen şeyi elde etmenin kolay olmadığı aksine buna ulaşmanın zor olduğunu düşünülen durumlarda kullanılır. "Ekmek", burada hedef olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

19- Baba (evlat, oğul) ekmeği zindan ekmeği, koca (er) ekmeği meydan ekmeği:

Anlamı: "Bir kadın için babasının ya da çocuğunun evinde barınıp onların eline bakmak çok kötü bir durumdur; gönül ferahlığı ile yaşayacağı yer, kocasının evi, serbestçe harcayacağı para kocasının parasıdır."[109]

Değerlendirme: Bir kadının yaşamaya gerekli olacak geçim kaynağını babasından ya da çocuklarından sağlamasının huzurlu olmayacağı, bunun yerine kendi kocasının geçim kaynağını kullanmasının daha iyi olacağını anlatan durumlarda kullanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

20- Ekmekle oynayanın ekmeğiyle oynanır:

Anlamı: "Şunun bunun kazancına, rızkına engel olanlara birgün aynı şeyi yaparlar."[110]

---

[107] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.129.
[108] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.129.
[109] https://www.nkfu.com/ekmek-ile-ilgili-atasozleri-ve-anlamlari/ (Erişim Tarihi: 22.05.2020)
[110] Aksoy, s.178.

Değerlendirme: Kötü niyetle birinin geçimine mani olunması, birgün kendi geçimine de başka birinin mani olacağı anlamına gelir. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

21- Ekmeğinden olmak:

Anlamı: "Geçimini sağladığı işinden ayrılmak zorunda kalmak."[111]

Değerlendirme: Kişinin yaşamak ve ihtiyaçlarını karşılamak için çalıştığı işini ve bu iş karşılığında kazandığı parayı kaybettiği durumda kullanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

22- Ekmeğini kana doğramak:

Anlamı: "Yaşamı büyük üzüntü içinde olmak."[112]

Değerlendirme: Yaşantısı büyük bir üzüntü ve keder içinde olması durumunda kullanılır. Hayatı zorluklarla geçen insanlar için kullanılır. Acılı yaşantının içindeki geçim sıkıntısında kullanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamında kullanılmıştır.

23- Ekmeğine göz dikmek (ya da koymak):

Anlamı: "Birinin geçimini sağlayan işi onun elinden almaya çalışmak."[113]

Değerlendirme: Geçimini elinden almaya çalışan kişiler için kullanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

24- Ekmeğini çıkarmak:

Anlamı: "Yaptığı işten geçimini sağlayacak kadar gelir elde etmek."[114]

Değerlendirme: Bir işe sahip olmak ve bu işten yaşamı devam ettirebilmek için yeteri kadar para kazanmak anlamında kullanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

---

[111] Ali **Püsküllüoğlu**, *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, Arkadaş Yayınevi, Ankara 2006, s.310.
[112] Aysan **Türkhan**, *Konuşan Deyimler ve Atasözleri,* Remzi Kitabevi, İstanbul 2010, s.103.
[113] Püsküllüoğlu, s.311.
[114] Püsküllüoğlu, s.311.

25- Ekmek istemez su istemez:

Anlamı: "Hiçbir masrafı yok."[115]

Değerlendirme: Maddi ve manevi kimseye bir yükü olmayan, kendi geçimini kendi sağlayan kişiler için kullanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

26- Eli ekmek tutmak:

Anlamı: "Bir iş yaparak para kazanacak hale gelmek."[116]

Değerlendirme: Yaşamı devam ettirebilek için bir işe sahip olmak ve bu işten yeteri kadar para kazanmak anlamındadır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

27- Ekmeğine yağ sürmek:

Anlamı: "İstedikleri, bekledikleri şekilde, istenmediği halde, birinin işine yarayacak biçimde davranmak."[117]

Değerlendirme: Bu anlama göre birinin çıkarına olacak şekilde bir iş ya da eylemde bulunanlara karşı söylenen bir sözdür. Fısratı değerlendirmek anlamındadır. "Ekmek", bir duruma, bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

28- Ekmeği dizinde olmak:

Anlamı: "Nankör"[118]

Değerlendirme: Nankörlüğün anlamına baktığımızda iyilik gördüğü kişilere, yaptıkları iyiliği görmezden gelerek davranan kişiler için kullanılır. "Ekmek", iyiliğe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

---

[115] Türk Dil Kurumu Sözlüğü.
[116] Aksoy, s.756.
[117] Hüseyin **Adıgüzel**, *Açıklamalı-Örnekli Türkçe Deyimler Sözlüğü*, Bilge Oğuz Yayınları, İstanbul 2016, s.94.
[118] https://sozluk.gov.tr/

29- Ekmeğine koç (yiğit, yavuz) :

Anlamı: "Sofrasında konuk eksik olmayan."[119]

Değerlendirme: Dost, arkadaş canlısı, misafirperver anlamında kullanılır. "Ekmek", düzanlamı dışında kişilik özelliğiyle özdeşleştirilmiştir. Misafir, konuk şeklinde insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

30- Ekmeği ekmekçiye ver, bir ekmek de üste ver. (Yarısını yerse helal olsun): Anlamı: "Verilecek ücret ne kadar çok olursa olsun, her iş uzmanına yaptırılmalıdır."[120]

Değerlendirme: Bir işi uzmanına yaptırmanın daha iyi sonuçlar vereceğini ifade etmek için kullanılır. "Ekmek", bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

31- Peynir ekmek hazır yemek:

Anlamı: "Yemek pişirmek sıkıntısına katlanmak istemeyenler için peynir ekmek, pişirilip kotarılmış yemektir."[121]

Değerlendirme: Yemek pişirmek için zaman yoksa karın doyurmak için peynir ekmek yemenin hızlı ve kolay olacağını anlatmak için kullanılır. "Ekmek", düzanlamıyla yiyecek olarak kullanılmıştır.

32- Ekmek çarpsın ki:

Anlamı: "Doğru söylediğine karşısındakini inandırmak için söylenen bir ant."[122]

Değerlendirme: Türk kültüründe ekmeğin kutsal bir yeri vardır. "Kuran çarpsın ki" de denildiği için ekmeğin kuran kadar kutsal bir değer olduğu anlaşılmaktadır. O yüzden yemin ederken "ekmek çarpsın ki" kalıp yapısı kullanılır. Burada "ekmek", yemin-and olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

33- Tuz, ekmek hakkını bilmeyen kör olur:

---

[119] Aksoy, s.745.
[120] Aksoy, s.258.
[121] Aksoy, s.414.
[122] Püsküllüoğlu, s.311.

Anlamı: "İnsan ne ekerse onu biçer. Kendisine yardım eden, iyilik yapan kişiye nankörlük eden kimseler de er geç zarara uğrarlar, başlarını dertten kurtaramazlar."[123]

Değerlendirme: Büyük bir iyiliğe karşı nankörlük eden kişinin uğrayabileceği durum için kullanılır. "Ekmek", düzanlamı dışında iyiliğe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

34- Köpek, ekmek veren kapıyı tanır (bilir):

Anlamı: "Köpek bile kendisini besleyen yeri bilir. Davranışlarıyla duygularını belli eder. İnsan bundan ders almalı, gördüğü iyiliği unutmamalı."[124]

Değerlendirme: İnsan kendisine yapılan iyiliğin farkında olmalı ve bunun bilincinde hareket etmeli anlamında kullanılır. İyiliğe iyilikle karşılık vermek ve iyilik yapana güler yüz göstermek insan olmanın gereğidir. Yapılan iyiliği unutmamalıyız. Köpek bile kendisini besleyeni bilir ve davranışlarıyla minnettarlık duygularını belli eder. Burada "ekmek", her ne kadar yiyecek olarak düşünülse de iyiliğe benzetilerek yananlamıyla kullanıldığı görülmektedir.

35- Açın koynunda ekmek durmaz:

Anlamı: "Kazancı kendisine güç yeten kişi, eline geçeni harcar, yarına hiçbir şey artıramaz."[125]

Değerlendirme: Kıt kanaat geçinen kişinin tüm kazandığını harcaması durumunda kullanılır. Geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanıldığı görülmektedir.

36- Et ne kadar arık olsa ekmek üstünde yaraşır:

Anlamı: "Erdemli, bilgili ve görgülü kimse hangi kötü duruma düşerse düşsün bilgisiz ve değersiz kimseden her zaman daha üstündür."[126]

---

[123] Aydoğan, s.433.
[124] https://tr.wiktionary.org/wiki/K%C3%B6pek_ekmek_veren_kap%C4%B1y%C4%B1_tan%C4%B1r (Erişim Tarihi: 26.11.2019)
[125] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.14.
[126] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.141.

Değerlendirme: Bilgili kişi ne durumda olursa olsun her zaman değer görür. İşsiz de olsa fakir de olsa bilgili ve görgülüyse her zaman insanlar içinde öne çıkar. "Ekmek", bilgili ve görgülü bir kişiye benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

37- Ağaç yeşert meyve getirsin, oğlan büyüt ekmek getirsin:

Anlamı: "Erkek evlat ağaç veren meyve gibidir. Günü gelince evin geçim yükünü hafifletir."[127]

Değerlendirme: Erkek evladın evin geçimine olan büyük katkısını ifade etmek için kullanılır. "Ekmek", geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

38- Güvenme dayına, ekmek al yanına:

Anlamı: "İnsanlar yaradılış itibariyle yanında bulunan insanlara güvenmek isterler. Fakat yanımızdaki bu insanlara sonuna kadar güvenmemeli ve önlem alınmalıdır. Aksi halde aklımıza gelen kötü şeyler başımıza geldiğinde yarı yolda kalmış oluruz. Bunun önüne geçmek için kimseye belli etmeden, kendimiz için gidişatımızı garanti altına almalı, daha sonra kötü durumlar ile karşılaştığımızda önlemli olmalıyız."[128]

Değerlendirme: Kişilere ya da bir şeylere güvenerek hareket etmemek gerktiğini, her zaman tedbiri elden bırakmamayı, önlem almak gerektiğini ifade eder. "Ekmek", önlem-tedbir olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

39- Sana taşla varana sen ekmekle var:

Anlamı: "Sana sert davranana sen yumuşak davran."[129]

Değerlendirme: Kötülüğe karşı yine de iyilikle karşılık verme durumu için kullanılır. "Ekmek", iyiliğe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

40- Ekmek çiğnemeyince yutulmaz:

---

[127] http://www.nenedirvikipedi.com/atasozuvedeyim/meyve-kelimesi-ile-ilgili-atasozleri-ve-deyimler-25413.html (Erişim Tarihi: 26.11.2019)

[128] https://www.atasozlerianlamlari.com/Harf/G-08/Atasozu/guvenme-dayina-ekmek-al-yanina/ (Erişim Tarihi: 26.11.2019)

[129] http://atasozum.com/atasozu/sana+ta%C5%9Fla+vurana+sen+a%C5%9Fla+%28ekmekle%2C+pamukla%29+var+%28dokun%29 (Erişim Tarihi: 26.11.2019)

Anlamı: “Başlanan bir işten çok iyi bir sonuç alınmak isteniyorsa, gerekli olan çalışmalar yapılmalıdır.”[130]

Değerlendirme: Bir işi başarmak ya da bir çalışmanın sonucunun iyi olmasını umuyorsak hedefe ulaşmak için gereken tüm çabayı sarfetmek gerektiği durumlarda kullanılır. “Ekmek”, çaba ve gayrete benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

41- Açın gözü ekmek teknesinde olur:

Anlamı: “Gereksinmeleri olan kimse sürekli olarak bunları nasıl karşılayacağını düşünür.”[131]

Değerlendirme: Geçim derdinde olan kişi sürekli parasını kazanmayı düşünür. “Ekmek”, burada “ekmek teknesi” deyimini de düşündüğümüzde kazanç kapısı, geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

42- Aça kuru ekmek, bal helvası gibi gelir:

Anlamı: “İş bulamayan kişi, eline geçen çok küçük bir işi büyük bir nimet sayar.”[132]

Değerlendirme: İş sahibi olmayan bir kişi, geçimini sağlamak için bir iş sahibi olduktan sonra küçük bir iş olsa dahi çok büyük bir iş elde ettiğini düşündüğü durumlarda kullanılır. “Ekmek”, bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

43- Kuru ekmek:

Anlamı: “Yanında hiçbir yiyecek bulunmayan, katıksız ekmek.”[133]

Değerlendirme: “Ekmek”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

44- Oğlan olsun deli olsun, ekmek olsun kuru olsun:

Anlamı: “Birçok kimse evlat olarak, deli de olsa oğlan, geçim için de katıksız da olsa ekmek ister.”[134]

---

[130] https://www.atasozlerimiz.com/atasozu/ekmek-cignemeyince-yutulmaz/ (Erişim Tarihi: 26.11.2019)
[131] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.14.
[132] https://tr.wiktionary.org/wiki/A%C3%A7a_kuru_ekmek_bal_helvas%C4%B1_gibi_gelir (Erişim Tarihi: 12.06.2010)
[133] Püsküllüoğlu, s.577.

Değerlendirme: Geçim için ekmeğin, evlat olarak da erkeğin ön planda tutulduğu durum için kullanılır. "Ekmek", burada geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

45- Öksüze acıyan çok, ama ekmek veren yok:

Anlamı: "Yoksulluk ve sıkıntı içinde yaşayan, türlü acılar içinde kıvranan kimselere acıyan insan çok olur ama ne var ki iş ona yardım etmeye geldiğinde kimse buna yanaşmaz."[135]

Değerlendirme: Yoksul olup maddi durumu olmayan kişinin haline üzüntüsünü ifade eden çok kişi olur; fakat yardım edecek geçimin kaynağını sağlamaya kimsenin yanaşmadığı durumlarda kullanılır. "Ekmek", burada geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

46- Açlık ile tokluğun arası bir lokma ekmek:

Anlamı: "Yoksulluğa yerinmemeli. Küçük bir şey, en büyük gerekseme duygumuzu gidermeye yeter."[136]

Değerlendirme: Bir dilim ekmeğin bile yoksulluğu gidereceğini ifade etmek için kullanılır. Bütününe baktığımızda kişilik özelliği olarak kanaatkâr bir insanı tanımlamakta olduğu anlaşılmaktadır. "Ekmek", yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

47- Bir dilim ekmekle aç, bir dilim ekmekle tok:

Anlamı: "Çok fazla şey istemeyen, azla yetinmeyi bilen kimse için söylenir."[137]

Değerlendirme: Küçücük bir şeyle bile yetinmeyi bilen çokta gözü olmayan kişilerin durumunu ifade etmek için kullanılır. Bütününe baktığımızda kişilik özelliği olarak kanaatkâr bir insanı tanımlamakta olduğu anlaşılmaktadır. "Ekmek", gereksinim duyulan bir şeye yani nesneye benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

48- Bir batman ekmekle bir it yaratamaz:

---

[134] https://tr.wiktionary.org/wiki/O%C4%9Flan_olsun_deli_olsun,_ekmek_olsun_kuru_olsun (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
[135] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.279.
[136] Aksoy, s.113.
[137] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.65.

Anlamı: “En büyük olanaklar elinde olmasına karşın bir işi doğru dürüst beceremeyen kimseler için söylenir.”[138]

Değerlendirme: Fırsatı olduğu halde bir işi başarma yeteneği olmayan kişilerin durumunu anlatırken kullanılır. “Ekmek”, burada fırsata benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

49-Ekmeğin büyüğü hamurun çoğundan olur:

Anlamı: “Verimin yüksekliği, çalışmanın etkili bir şekilde gerçekleşmesine bağlıdır.”[139]

Değerlendirme: Elde etmek istediğimiz şeylere, hedeflere ulaşmak için en verimli şekilde gerçekleşmesini bekleriz. Bunun için de gerekli olan tüm araç ve gereçlerin tam anlamıyla sağlanmış olması gerekir. “Ekmek”, elde etmek istenen şeye yani hedefe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

50-Ekmekten kaşık olur; ama her yoğurdun hakkına değil:

Anlamı: “Kimi işler iyi niteliktedir. Kullanılan araç elverişsiz, yetersiz de olsa kolaylıkla yürütülebilir. Ama her iş elverişsiz araçla yürütülemez.”[140]

Değerlendirme: Bazı işleri elde etmek için kullandığımız araç ve gereçler ile yöntemimiz iyi olmasa da o işi kolaylıkla gerçekleştirebiliriz. Fakat bu durumun her iş için aynı sonuçlar doğuracağını bekleyemeyiz. Çünkü bazı işler daha sağlam araç, gereç gerektirir. Her işi uygulamak için uygun yöntemin seçilmesini ifade eder. “Ekmek”, bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

51-Komşu ekmeği komşuya borçtur:

Anlamı: “Komşunuz size bir ikramda bulunur, bir şey armağan ederse, siz de ona ikramda bulunmalı armağan vermelisiniz.”[141]

---

[138] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.65.

[139] https://tr.wiktionary.org/wiki/Ekme%C4%9Fin_b%C3%BCy%C3%BC%C4%9F%C3%BC_hamurun_%C3%A7o%C4%9Fundan_olur (Erişim Tarihi: 12.06.2010)

[140] https://tr.wiktionary.org/wiki/Ekmekten_ka%C5%9F%C4%B1k_olur_ama_her_yo%C4%9Furdun_hakk%C4%B1na_de%C4%9Fil (Erişim Tarihi: 12.06.2010)

[141] https://tr.wiktionary.org/wiki/Kom%C5%9Fu_ekme%C4%9Fi_kom%C5%9Fuya_bor%C3%A7tur (Erişim Tarihi: 12.06.2010)

Değerlendirme: Komşuluk ilişkileri önemlidir. Her an komşumuza ihtiyaç duyabiliriz. Komşumuzun bize ikramını aynı şekilde yanıtlamalıyız. Komşumuzdan gelen tabağı yine dolu olarak ona sunmalıyız anlamında kullanılır. "Ekmek", yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

BUĞDAY

52- Buğday başak verince orak pahaya çıkar:

Anlamı: **"**Gereksinim duyulan şey değer kazanır."[142]

Değerlendirme: Bazı şeylere ihtiyaç duyulmadan önce bir değeri yoktur; ama ihtiyaç doğduğunda ise değersiz olan şeyin kıymet kazandığı durumlarda kullanılır. Burada buğdaya değerli anlamı yüklenmiştir. Değerliye benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

53- Buğday ekmeğin yoksa buğday dilin de mi yok:

Anlamı: "Birlikte olduğumuz, görüştüğümüz ya da konuk ettiğimiz kimseleri ağırlayacak gücümüz olmayabilir. Ancak tatlı dilli olmak elimizdedir. Bu yönümüzle onların gönüllerini alır, kendimizi onlara sevdirebiliriz."[143]

Değerlendirme: Misafir ağırlamak için ikram hazırlığı olmayabilir; fakat güzel sohbet ve tatlı dilin daha önemli olduğunu ifade eder. Burada "buğday ekmeği" düşünüldüğünde düzanlamıyla, "buğday" dilin yok tümcesinde ise tatlı dil, iyilik anlamında kullanılmıştır.

54- Buğdayım var deme ambara girmeyince, oğlum var deme yoksulluğa düşmeyince:

Anlamı: "Henüz tarlada olan buğday ambara konmayınca senin sayılmaz. Çünkü yangın, sel, hırsızlık gibi bir felaketle yok olabilir. Oğlunun ise yoksulluğa düşmeden ve

[142] Türk Dil Kurumu Sözlüğü.
[143] Aydoğan, s.277.

yaşlanmadan sana karşı oğulluk görevini yerine getirip getirmeyeceği yine bugünden belli olmaz."[144]

Değerlendirme: Nasıl buğdayı elde etmeden sahiplenmemek gerekirse, insan eldeki imkân ve varlıkları kaybetmeden oğlunun evlatlık görevini yerine getirip getiremeyeceğinden emin olmamak gerektiğini anlatır. Bir şeyden emin olabilmek için gereken tüm koşulların gerçekleşmesi gerektiğini ifade ederken kullanılır. Burada "buğday", yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

55- Buğday ile koyun, geri yanı oyun:

Anlamı: "Temel şeylere bakmalı, ayrıntılarla uğraşmamalı."[145]

Değerlendirme: Ayrıntıları düşünmeden, bir işin geneline bakmak gerektiğini ifade eder. Bu anlamı "buğday" ile vermeye çalışmıştır. "Buğday", bir işin temeline, bütününe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

56- Aç tavuk kendini buğday ambarında sanır:

Anlamı: "İnsanlar yokluğunu, yoksulluğunu çektikleri şeyler için olmayacak hayaller, düşler kurar."[146]

Değerlendirme: Geçim kaynağı kısıtlı ve alım gücü olmayan kişi, sürekli elde edemeyeceği şeyin hayalini kurar. Burada "buğday", zenginlik, varlık olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

57- El yahşi biz yaman, el buğday biz saman:

Anlamı: "Kendisinden çok, yabancı kimselere değer verildiği durumlarda o kişi tarafından söylenen bir yakınma sözü."[147]

Değerlendirme: Kişinin kendisinden çok diğer kişilere değer verildiği durumlarda kullanılır. "Buğday", değerli, kıymetli olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

---

[144] Aydoğan, s.277.
[145] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.75.
[146] Türk Dil Kurumu Sözlüğü.
[147] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.133.

58- Buğday Hicaz'a giderken arpaya "ince yufkaya karışma" demiş:

Anlamı: "Yetki, yetenek kişiden kişiye değişir. Herkes neleri yapabileceğini neleri yapamayacağını bilmeli, bunun dışında bir iş yapmaya kalkışmamalıdır."[148]

Değerlendirme: Herkes kendi işini yapmalı, ya da herkes kendi uzmanlık alanında ilerlemeli anlamındadır. "Buğday", konuşturularak kişileştirilmiştir. Dolayısıyla insana benzetilerek yananlamıyla kullanıldığı düşünülmektedir.

59- Buğday mısıra demiş ki: "Aş ol, keş ol, hamur işine karışma.":

Anlamı: "Yetki, yetenek kişiden kişiye değişir. Herkes neleri yapabileceğini neleri yapamayacağını bilmeli, bunun dışında bir iş yapmaya kalkışmamalıdır."[149]

Değerlendirme: Herkes kendi işini yapmalı, ya da herkes kendi uzmanlık alanında ilerlemeli anlamındadır. "Buğday", konuşturularak kişileştirilmiştir. Dolayısıyla insana benzetilerek yananlamıyla kullanıldığı düşünülmektedir.

60- Buğday yanında acı ot da sulanır:

Anlamı: "Toplum yararına gerçekleştirilen düzenlemeler, kötü niyetlilerin daha kolay fenalık yapmalarına yol açabilir."[150]

Değerlendirme: Faydalı olacağı için getirilen kuralların fırsatçı kişiler tarafından kötüye kullanılabileceği durumlar için kullanılır. "Buğday", faydalı işler, durumlar olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

61- Arpa eken buğday biçmez:

Anlamı: "Kötü bir davranışın karşılığında iyilik görmeyi beklememek gerekir."[151]

Değerlendirme: Kötü bir davranışta bulunduktan sonra karşımıza iyi bir davranışın umulamayacağı durumlarda kullanılır. "Buğday", iyiliğe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

---

[148] Aksoy, s.207.
[149] Aksoy, s.207.
[150] Aksoy, s.208.
[151] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.42.

62- Şeytanla ortak buğday eken, samanını alır:

Anlamı: "Kurnaz, açıkgöz, hileci kimselerle kurulan ortaklığın sonunda işin kârı o kimsenin olur, işte zarar edilirse de zarar size yüklenir."[152]

Değerlendirme: "Buğday", kurnaz ve açgözlü biriyle bir işe kalkışmayı ifade eder. Bir iş olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

63- Bir ambar buğdayın örneği bir avuçtur:

Anlamı: "Bir tümün küçük bir parçasını incelemek, tümü üzerinde yargıya varmaya yeter."[153]

Değerlendirme: Bir şeyin küçük bir parçası hakkında bilgi sahibi olmanın tümünü kavramayla sonuçlanacağı durumu ifade eder. "Buğday", bir şeye, işe ya da bir duruma benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

64- Yokluk buğday yedirir, aşlık ipek (çuha) giydirir:

Anlamı: "Yoksul, fakir kişiler hayatlarını zor şartlarda sürdürmeye çalışırlar. Temel gereksinim olan beslenme ihtiyacını gidermek için besleyici ne bulurlarsa yerler. Gerekirse buğday bile tüketirler. Ancak birikimi olan, varlıklı ve zengin kimseler bu birikimleriyle diledikleri gibi sıkıntı çekmeden yaşarlar."[154]

Değerlendirme: Maddi durumu iyi olmayan, fakir olan kişi, yoksulluktan buğdayı yiyecek olarak tüketir, kurutulan buğdayı da farklı şekilde değerlendirileceğini anlatan durumu ifade eder. Yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

PİRİNÇ-PİLAV

"Pirinç ve pilav", yine Türk mutfağındaki temel besinler arasındadır. "Günlük sofralardan geleneksel kutlama ya da törenlerde de ön sıralarda yerini alır. Pirinç, arpa, buğday Türk kültüründe bereket ve bolluğun simgesi olarak kabul edilir."[155] Aynı

[152] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.328.
[153] Aksoy, s.192
[154] https://www.dersimiz.com/atasozleri_sozlugu.asp?islem=bilgigoster&id=3128 (Erişi Tarihi: 27.11.2019)
[155] Refiye **Şenesen**, "Türk Halk Kültüründe Bolluk ve Bereketle İlgili İnanç ve Uygulamalarda Eski Türk Kültürü İzleri", *Folklor/Edebiyat Dergisi*, Cilt 17, Sayı 66, Şubat 2011, s.223.

zamanda kalıp yapılara da yansımıştır. Çalışmamızda "pirinç" ile ilgili 13 kalıp yapı incelenmiştir.

65- Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak:

Anlamı: "Bir kimsenin elindekilerle yetinmeyerek daha iyi bir şey elde etmek veya iyi bir konuma gelebilmek için elinde bulunanları yitirmesi."[156]

Değerlendirme: Elimizdekiyle yetinmeyip daha iyisinin peşinde koşarken elimizdeki mevcut olanı kaybetme durumunda kullanılır. Pirincin bulgurdan daha değerli olduğunu anlatmaktadır. "Pirinç", değerli anlamı yüklenerek yananlamıyla kullanılmıştır.

66- Pilav yiyen kaşığını yanında taşır:

Anlamı: "Bir işi yapacak, bir şeyden yararlanacak kişi, bunun için gerekli malzemeyi yanında bulundurmalı, harcamaları yapmalıdır."[157]

Değerlendirme: "Pilav", bir iş yapmak için gerekli araç ve yöntemi anlatır. "Pilav", bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

67- Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın:

Anlamı: "Bir işte başarı elde edilmesi için sonuna kadar savaş verilmesi durumu."[158]

Değerlendirme: İstediğimiz şeye ulaşana kadar çalışıp mücadele etme durumunu ifade ederken kullanılır. "Pilav", söz, söz vermek olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

68- Pirinci (çok) su kaldırmamak (götürmemek):

Anlamı: "Alıngan olmak."[159]

Değerlendirme: Kişinin tahammül edebileceği şeylerin oldukça kısıtlı olup hemen darıldığı, alındığı durumlarda kullanılır. "Çıt kırıldım" anlamı taşır. Hassas bir kişilik özelliğine sahip olduğu ve bu özelliğinin de her durumun üstesinden gelemeyeceğini ifade eder. "Pirinç", burada insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

---

[156] Hengirmen, s.74.
[157] Aydoğan, s.403.
[158] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.291.
[159] Emin **Özdemir**, *Açıklamalı-Örnekli Deyimler Sözlüğü*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2000, s.281.

69- Sade pirinç zerde[160] olmaz, bal gerektir kazana, baba malı tez tükenir evlat gerek kazana:

Anlamı: "Hakkıyla yararlanılacak bir şeyin meydana gelmesi için bir takım ögelerin bir araya gelmesi gereklidir; kişi kendi emeği ile kazanç sağlayıp bunu baba malına katmıyorsa babasından kalan mal tez tükenir."[161]

Değerlendirme: "Pirinç" için maddi değer yüklenmiştir. Bir mala benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

70- Düğün pilavıyla dost ağırlamak:

Anlamı: "Başkasının kesesinden veya elinden ikramda bulunmak."[162]

Değerlendirme: Başkasının malıyla geçinmek anlamında kullanılır. Yine maddi değer yüklendiği görülmektedir. "Pilav", başkasının malına benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

71- Suyuna pirinç haşlanmaz:

Anlamı: "Güvenilerek bir işe girişilmez."[163]

Değerlendirme: Güvenilmeyen kişiler için kullanılır. Birine güvenerek onunla bir işe girilemeyeceğini ifade eden bir sözdür. "Pirinç", birine güvenerek yapılamayacak bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

72- Papaz her gün pilav yemez:

Anlamı: "Bir insanı hep aynı hileyle kandıramazsın anlamında kullanılır. İnsan zaman zaman değişiklik ister. Her zaman aynı fırsat ele geçmez anlamındadır."[164]

Değerlendirme: "Pilav", bir işin ya da bir şeyin sürekli olarak yapılmasına benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

---

[160] Türk mutfağında geleneksel bir tatlıdır. Pirinçle su pişirilerek ve içine kızamık şekeri ve karanfil atılarak hazırlanır. https://tr.wikipedia.org/wiki/Zerde (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
[161] Türk Dil Kurumu Sözlüğü.
[162] Türk Dil Kurumu Sözlüğü.
[163] Aksoy, s.1052.
[164] https://sozluk.gov.tr/

73- Pirincin taşını ayıklamak:

Anlamı: "Bir işin karışık ve içinden çıkılmaz durumda olduğunu anlatmak için kullanılır."[165]

Değerlendirme: Bir iş ya da durum karşısında karışık ve zor bir olayla karşılaşmayı ifade eder. "Pirinç", bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

74- Pirinçten nem kapmak:

Anlamı: "En küçük bir olay veya davranıştan olumsuz etkilenmektir."[166]

Değerlendirme: Bir durum, bir davranış karşısında kırılmayı ifade eder. Tümüne baktığımızda "pirinç", burada kişileştirilmiştir. Bir durum, davranış olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

75- Helâl kazanç ile yağlı pilav yenmez:

Anlamı: "Büyük bir servet ancak yasa dışı işler çevirerek elde edilebilir anlamında kullanılır."[167]

Değerlendirme: Dürüstlükle doğru yolda yapılan işin karşılığında zengin olunamayacağını ifade eder. "Pilav", zenginliğe benzetilerek yananlamıyla kullanıldığı anlaşılmaktadır.

76- Lafla pilav pişerse, dağ kadar yağı benden:

Anlamı: "Büyük işler başaracağını söyleyen ama böyle bir yetkinliği olmayan kimseler için alay yollu söylenir."[168]

Değerlendirme: Söylediği şeyleri gerçekleştirmeyen kişilerin durumunu ifade eder. "Pilav", işe benzetilerek yananlamıyla görülmektedir.

---

[165] https://sozluk.gov.tr/

[166] https://www.dersimiz.com/deyimler-sozlugu/pirincten-nem-kapmak-deyimi-111910#:~:text=Pirin%C3%A7ten%20nem%20kapmak%20deyiminin%20anlam%C4%B1%20ve%20a%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1&text=En%20k%C3%BC%C3%A7%C3%BCk%20bir%20olay%20veya%20davran%C4%B1%C5%9Ftan%20olumsuz%20etkilenmek. (Erişim Tarihi: 12.09.2020)

[167] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.180.

[168] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.251.

77- Ata arpa, yiğide pilav:

Anlamı: "Yaratığın gücü, gelişmesine yarayan şeyle artar."[169]

Değerlendirme: Canlıların büyüyüp gelişebilmesi için besinlere ihtiyacı olması ve bu besinleri tüketmesini ifade eder. "Pilav", yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

BALIK

Türk kültüründe balık, ülkenin üç tarafının denizlerle çevrili olması sebebiyle önemli bir yere sahiptir. Balığın hem mutfak kültüründe besin maddesi olarak hem de geçim kaynağını düşünürsek ekonomik olarak katkısı yadsınamaz. Çalışmamız için "balık" ile ilgili 23 kalıp yapı incelenmiştir.

78- Balık demiş ki: "etimi yiyen doymasın, avımı yapan gülmesin (olmasın)":

Anlamı: "Canına kıyılan balığın böyle ilendiğine[170] inanılır. Bu inanış, balıketine kolay kolay doyulmamasından ve balık avcılarının hep geçim darlığı içinde bulunan kimseler olmasından ileri gelmektedir."[171]

Değerlendirme: "Balık", konuşturularak kişileştirilmiştir. İnsana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

79- Mirî malı, balık kılçığıdır; yutulmaz (balık kılçığı gibi boğazda kalır.):

Anlamı: **"**Devlet malını kendine mal etmek çok zordur. Birçok engeller buna olanak vermez. Verse de bu mal rahatça kullanılamaz ve günün birinde hesabı sorulur."[172]

Değerlendirme: Devlet malı balık kılçığına benzetilmiştir. Balık kılçığını nasıl yiyemezsek boğazımıza takılırsa devlet malını da yemek zor ve tehlikelidir. Maddi değer yüklenmiştir. "Balık kılçığı", devlet malınına benzetilmiştir.

---

[169] Aksoy, s.157.
[170] Birinin kötü bir duruma düşmesi dileğini gönlünden geçirmek veya açıkça söylemek, beddua etmek https://sozluk.tdk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
[171] Aksoy, s.178.
[172] Aksoy, s.391.

80- Balıketinde:

Anlamı*:* "Ne şişman ne de zayıf, dolgun anlamında."[173]

Obez olmayıp hafif kilo fazlası olan, zayıf ve ince kemikli olmayan kişiler için kullanılır.

Değerlendirme: "Balık", düzanlamı dışında benzetme yapılarak insanlar arasında tercih edilen bir fiziki özellik (görünüş) olarak ele alınmıştır.

81- Balık istifi gibi:

Anlamı: **"**Sıkışık olarak bir yere dolmuş insanlar."[174]

Değerlendirme: Bir yerdeki sıkışıklığı ve kalabalığı ifade eder. Balıkların sıkışık dizilmesiyle, insanların bir yere toplanarak sıkışık ve kalabalık oluşturmasını ifade eder. "Balık", insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

82- Balık kavağa kurbağa ağaca çıkınca:

Anlamı: "Gerçekleşmesi olanağı bulunmayan şeyin gerçekleşebileceği kabul edilirse."[175] Değerlendirme: Olması imkânsız olan şeyler için kullanılır. "Balık", burada canlı varlık olarak yer alır.

83- Balık ağa girdikten sonra aklı başına gelir:

Anlamı: "İnsan tedbirsizliği yüzünden bir yıkıma uğradıktan ve iş işten geçtikten sonra neden şöyle yapmadım, neden böyle yapmadım diye üzülür."[176]

Değerlendirme: "Balık", insana benzetilmiş ve insanların tedbirsizlikten kaynaklı pişmanlıklarını dile getirirken kullandıkları bir kalıp yapıdır. Burada "balık", insana benzetilmiştir.

84- Balık baştan avlanır:

Anlamı: "Bir şeyi ele geçirebilmek için onu yönetenleri ele geçirmek gerekir."[177]

---

[173] Aksoy, s.613.
[174] Aksoy, s.613.
[175] Aksoy, s.613.
[176] Aksoy, s.178.

Değerlendirme: Bir işi elde etmek için o işin en başındaki kişiyi çözmek gerektiğini ifade eder. "Balık", bir yerin en başındaki kişiye benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

85- Balık çok konuşurum ama ağzım su dolu demiş:

Anlamı: "Bir işi yapmaya gücü yetmeyen kişi, "yapamam" demez de inanılmayacak bir mazeret ileri sürer."[178]

Değerlendirme: Kişi elde etmesi gereken şeyi başaramadığında türlü bahaneler sunar. "Balık", konuşturularak kişileştirilmiştir. İnsana benzetilerek yananlamıyla kulanılmıştır.

86- Balık kokarsa tuzlanır, ya tuz kokarsa ne yapılır?:

Anlamı: **"**Bozulan şeyi düzeltecek etken vardır. Ama bu etken bozulmuşsa artık düzeltmeden umudu kesmek gerekir."[179]

Değerlendirme: Bozulan bir şeyin düzelmesinin imkânsız olduğu durumlarda kullanılan bir kalıp yapıdır. Burada "balık", bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

87- Ölü balık gibi bakmak:

Anlamı: "İfadesiz, anlamsız, çokta hayat dolu olmayan gözlerle bakan kişileri tarif etmek için kullanılan tabir."[180]

Değerlendirme: İnsan bakışı, balığın bakışına benzetilmiştir. "Balık", insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

88- Bulanık suda balık avlamak:

Anlamı: "Karışık bir durumdan yararlanarak çıkar sağlamak."[181]

Değerlendirme: Karışık ve zor durumu kişinin kendi lehine çevirerek bu karışık durumdan yararlanması durumunda kullanılır. "Balık", bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

---

[177] Aksoy, s.178.
[178] Aksoy, s.178.
[179] Aksoy, s.178.
[180] https://dunyasozluk.com/olu-balik-gibi-bakmak.html/1048242 (Erişim Tarihi: 21.06.2020)
[181] Püsküllüoğlu, s.205.

89- Sudan çıkmış balığa dönmek:

Anlamı: *Çok ıslanmak, kendi ortamından ayrılarak yeni ortama alışmakta zorluk çekmek.*[182]

Değerlendirme: Şaşkınlık anlamına gelen bu sözde insan balığa benzetiliyor. "Balık" ve insan özdeştirilmiştir. İnsana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

90- Kaçan balık büyük olur:

Anlamı: **"**Ele geçirilemeyen bir şey, kaçan bir fırsat abartılarak anlatılır."[183]

Değerlendirme: İnsanlar elde edecekken kaybettikleri şeyleri fırsat olarak görmeye başlarlar. "Balık", burada fırsata benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

91- Büyük balık küçük balığı yer (yutar):

Anlamı: **"**Güçlüler güçsüzleri ezer, ortadan kaldırır ya da kendine mal eder."[184]

Değerlendirme: "Balık", güce benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

92- Cambaz ipte, balık dipte gerek:

Anlamı: **"**Kişi, uzmanlığının gereği ne ise onu yapmalıdır."[185]

Değerlendirme: Balığın dipte durması kendini dış tehditlerden korumuş olduğu gibi kişilerde uzmanlık alanlarıyla iligli işlerde çalışarak başarılı olurlar anlamında kullanılır. "Balık", insana benzetilerek yananlamıyla kullanıldığı görülmektedir.

93- İyilik et denize at, balık bilmezse Halik bilir:

Anlamı: "Karşılık beklemeden iyilik yap. İlgili, senden iyilik gördüğünü bilmese de Tanrı iyilik yaptığını bilir ve sen bu davranışından dolayı bir iç rahatlığı duyarsın."[186]

---

[182] https://tr.wiktionary.org/wiki/sudan_%C3%A7%C4%B1km%C4%B1%C5%9F_bal%C4%B1%C4%9Fa_d%C3%B6nmek (Erişim Tarihi: 12.06.2010)
[183] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.213.
[184] Aksoy, s.209.
[185] Aksoy, s.210.
[186] Aksoy, s.336.

Değerlendirme: Kişi karşılığını düşünmeden iyilik yapmalı, iyilik yaptığı kişi bu iyiliğin farkında olmasa bile Allah bu iyiyliği görür ve bilir anlamında kullanılır. “Balık”, insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

94- Paça ıslanmadan balık tutulmaz:

Anlamı: **“**Hiçbir nimet zahmet çekilmeden, özveriye katlanılmadan elde edilemez.”[187]

Değerlendirme: Bir şeyi elde etmek için çaba sarfetmek gerektiğini ifade eder. “Balık”, burada yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır, elde edilmek istenen iş, hedef olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

95- Peynir suyu buldurur, balık derede yeldirir[188]:

Anlamı*:* **“**Canlılar, zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak için her yolu denerler. Ayrıca mecbur kalınan bir durumda harekete geçmek de kaçınılmazdır.”[189]

Değerlendirme: İnsanların yaşam koşulları maddi durumlarına göre şekillenir. Maddi durumu yerinde olan insanlar ihtiyaç duydukları şeyleri elde edebilirler. Peynir, suya ihtiyaç duyar; su olmadan ekşir, kokar ve bozulur. Balığın da su ihtiyacına bir dere yani küçücük bir su birikintisi bile cevap verir ve balık hemen harekete geçer. “Balık”, burada hem düz anlamıyla, hem de ihtiyaç duyulan şey yani maddi değere benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

96- Balık baştan kokar:

Anlamı: “Yolsuzluk ve bozulmaların üst kademelerden başladığını ifade eder.”[190]

Değerlendirme: Toplumda bozulan bir düzenin bozulma sebebi sistemin başındaki kişi olarak düşünülen durumu ifade eder. “Balık”, burada yöneticiye, bir işin başındaki kişiye benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır

---

[187] https://tr.wiktionary.org/wiki/Pa%C3%A7a_%C4%B1slanmadan_bal%C4%B1k_tutulmaz (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
[188] Koşmaya zorlamak, acele etmek
[189] https://www.dersimiz.com/atasozleri-sozlugu/peynir-suyu-buldurur-balik-derede-yeldirir-atasozu-26033 (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
[190] Adıgüzel, s.36.

97- Küçük suda büyük balık olmaz:

Anlamı: "Kıt olanakların ve çaresizliğin egemen olduğu bir toplumla büyük çaplı, nitelikli insan yetişmez. Büyük insan yetiştirmenin çevre ile doğrudan ilişkisi vardır."[191]

Değerlendirme: "Balık", nitelikli kişiye benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır

98-Battı balık yan gider:

Anlamı: **"**Artık durum o kadar kötü ki denetimi elden bıraktım, ne olursa olsun umurumda değil anlamında kullanılır."[192]

Değerlendirme: İpin ucunun kaçtığını düşünülen durumlarda artık o iş için çabalamayı bırakmak anlamındadır. "Balık", bir iş, bir duruma benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır

99-Balıklama atlamak:

Anlamı: "Suya balık gibi gergin, düz ve baş aşağı bir biçimde atlamak ya da dalmak; bir işe sonucunun ne olacağını düşünmeden girişmektir."[193]

Değerlendirme: Tedbirsiz bir şekilde, nasıl sonuçlanabileceğini düşünmeden bir işe girişmek anlamındadır. Bütününe bakıldığında tedbirsizce hareket etmeyi ifade eder. "Balık", bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

100-Denizdeki balığın pazarlığı olmaz:

Anlamı: "Henüz elde olmayan bir nesnenin alımı satımı üzerine konuşulmaz anlamındadır."[194]

Değerlendirme: Sahip olunmayan bir malı almak ya da satmak amacıyla fiyat konuşmanın doğru olmayacağı durumlar için kullanılır. "Balık", maddi değer anlamında bir mala benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

[191] https://www.atasozlerianlamlari.com/Harf/K-12/Atasozu/kucuk-suda-buyuk-balik-olmaz/
[192] Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, s.59.
[193] http://www.balik.deyimleri.com/ (Erişim Tarihi: 13.06.2020)
[194] https://sozluk.tdk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.06.2020)

2.2. Japonca Kalıp Yapılar

Coğrafi yapısı ve iklim koşulları Japon toplumunu beslenme ve geçim kaynakları konusunda şekillendirmiştir. Japonya, konumu itibariyle adalar ülkesidir. *Japonya'nın deniz ürünleriyle kutsandığı söylenir*.[195] Japon kültüründe "balık" ve "pirinç", temel besin maddesidir.

麦, *Mugi*

"Buğday (mugi 麦)" , Japon kültüründe pirinç gibi önemli bir yere sahiptir. "Budist inancına göre birçok aile yeni yılda sağlıklı ve uzun bir yaşam dilemek için yeni yıl arifesinde karabuğday eriştesi yemek üzere bir araya gelirler. Bu eriştenin uzun ve mutlu yaşamı temsil ettiğine inanılır."[196] Buğday ununda çeşitli makarnalar üretilerek kültür haline gelmiştir. Çalışmamızda "buğday (mugi 麦)" ile ilgili 17 kalıp yapı incelenmiştir.

1- 内の**米**の飯より隣の**麦**飯

Okunuşu: *Uchi-no kome-no meshi yori tonari-no mugi meshi*

Türkçe çevirisi: Kendi evindeki pirinç pilavındansa komşunun evindeki buğday pilavı

Anlamı: "Buğday pilavı pirinç pilavından daha değerlidir. Başkasının malının kendi elindeki maldan daha iyi gözükmesi anlamına gelir."[197]

Değerlendirme: Bu sözde "buğday" ile "pirinç" karşılaştırılmakta ve her ikisine de maddi değer olarak anlam yüklenmektedir. Buna göre, "buğday" daha değerlidir. "Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak" ile benzer anlamdadır. "Buğday", değerli olarak yananlamıyla kullanıldığı görülmektedir.

---

[195] Yuki, s.100.
[196] https://www.tr.emb-japan.go.jp/files/000237954.pdf (Erişim Tarihi: 09.03.2020)
[197] Yonetsu, s. 74.

2- **麦**の青刈り倉がたつ

Okunuşu: *Mugi-no aogari kura-ga tatsu*

Türkçe çevirisi: Buğday erken hasat edilirse zengin eder.

Anlamı: “Pirinç iyice olgunlaştıktan sonra geç hasat edilirse daha fazla gelir getirir. Tam tersine buğday henüz yeşilken hasat edilirse daha fazla gelir getirir. ”[198]

Değerlendirme: Buğday ve pirincin hasat edilmesine maddi değer yüklemektedir Buğday ve pirincin hasat edilme zamanını karşılaştırmakta ve buğdayın pirince göre daha erken hasat edildiğinde maddi olarak daha fazla gelir getireceği anlaşılmaktadır. Japonyadaki mevsim şartları göz önüne alındığında yağmur dönemi başlamadan buğday hasat edilirse kalitesi artar. Aynı zamanda, buğdayın hasat edilme zamanı ile ilgili öğüt vermektedir. “Buğday”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

3- **麦**は作に似る

Okunuşu: *Mugi-wa saku-ni niru*

Türkçe çevirisi: Buğdayın verimli olup olmadığı pirince bakılıp anlaşılabilir.

Anlamı: “Eğer o sene pirinç verimli ise buğdayın da verimli olma ihtimali yüksek olur. ”[199]

Burada pirinç ve buğday karşılaştırılmıştır. Pirincin verimli olduğu yıllarda aynı oranda buğdayın da verimli olacağı anlaşılmaktadır. “Buğday”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

4- **麦**飯で鯉を釣る

Okunuşu: *Mugimeshi-de koi-wo tsuru*

Türkçe çevirisi: Buğday pilavı ile sazan balığı yakalamak.

Anlamı: “Küçük bir yatırımla büyük kâr elde etmek anlamına gelir. ”[200]

[198] Yonetsu, s. 436.
[199] Yonetsu, s. 436.

Değerlendirme: Gelir sağlamak için küçük bir yatırımla büyük bir kâr elde edileceği, büyük paralar kazanılacağını anlatmaktadır. Buğdaya, maddi değer yüklenmiştir. Küçük bir çabayla büyük bir iş elde edilebileceğini ifade eder. "Buğday", yatırıma ve çabaya benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır. "Bir avuç tohum bir çuval doldurur", "kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez" ile benzer anlamdadır.

5- **麦**飯に食傷なし

Okunuşu: *Mugimeshi-ni shokushō nashi*

Türkçe çevirisi: Buğday pilavı ile mide rahatsızlanmaz.

Anlamı: "Buğday pilavı kolay sindirilebilen bir besin olduğu için mideyi rahatsız etmez. Buğday sindirilmesi kolay olan bir besindir."[201]

Değerlendirme: Buğday pilavı pirinç pilavıyla karşılaştırıldığında tadı iyi olmadığı için sevilmez ve çok yenmediği için de mideye dokunmaz. Eskiden yemekli toplantılarda buğday pilavı ikram edilirmiş; pirinç pilavı gibi lezzetli olmadığı için insanlar karnı doyacak miktarda az yemeyi tercih ederlermiş ve bu nedenle yediklerinde sindirim sıkıntısı yaşamazlarmış. Buğdayın tüketildiği zaman sağlık açısından mideyi yormayacağı anlaşılmaktadır. "Buğday", yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

6- **麦**と姑は踏むがよい

Okunuşu: *Mugi-to shūtome-wa fumu-ga yoi*

Türkçe çevirisi: Buğday ve kaynananın çiğnenmesi iyidir.

Anlamı: **"**Buğdayı ezmek ile kaynanaya karşı olan tutum arasında bir benzetme kuran bir atasözüdür. Daha yüksek kaliteli bir ürün elde etmek için buğday geleneksel olarak ezilir. Ezildiği zaman daha iyi bir besine dönüşeceğini, kaynanaların kendilerini yüksek görmelerini engellemek için de arada bir ezilmesinin kişiyi rahatlatacağını anlatır. "[202]

[200] Yonetsu, s. 436.
[201] Yonetsu, s. 436.
[202] Yonetsu, s. 436.

Değerlendirme: Gelin kayınvalide ilişkileri açısından değerlendirilmiştir. Buğdayın köklerinin verimli olması için ezilmesi gerektiği, kayınvalideyle de kötü olmadan ara sıra ona söylenmek istenen şeyi içe atmadan yerinde söylemenin iyi olacağını belirtiyor. Buğdayın, ezildiğinde mideye iyi geleceği kolay sindirilebileceği, kayınvalidenin de olumsuz davranışı karşısında her zaman sessiz kalmayıp bazen tavrın ortaya konulmasının iyi sonuçlar doğuracağını anlatmaktadır. "Buğday", insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

7- **麦**の刈り取り三日ない

Okunuşu: *Mugi-no karitori mikka nai*

Türkçe çevirisi: Buğdayın hasadı 3 gün içinde

Anlamı: "Buğdayın hasadı, ürün fazla olgunlaşmadan yapılırsa daha iyi olur. Bu sebepten dolayı 3 gün içerisinde bitirmek iyidir. Ayrıca buğday hasadı dönemleri genelde yağışlı geçtiği için, güneşli günler beklenip yağmur tekrar yağmaya başlamadan önce 2-3 gün içerisinde hasadın bitirilmesi gerekmektedir."[203]

Değerlendirme: Verimli bir ürün elde edebilmek için buğdayın olgunlaşmadan erken dönemde hasat edilmesi ve yağmurlu günlere kalmadan güneşli havada yapılması gerektiği anlaşılmaktadır. Buğdayın hasat zamanı ile ilgili bilgi ve öğüt vermektedir. "Buğday", yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

8- **麦**の出穂に火を降らせ

Okunuşu: *Mugi-no shutsuho-ni hi wo furase*

Türkçe çevirisi: Buğday başakları büyümeye başladığında, ateş yağdırın.

Anlamı: "Buğday başakları çıkmaya başladığında güneşli günler devam ederse hasat daha verimli olur." [204]

Değerlendirme: Buğday büyümeye başladığında yağışlardan ziyade güneşin hasadı daha verimli kılacağını anlatmaktadır. Buğdayın güneşli günlerde hasat edilmesinin daha

[203] Yonetsu, s. 436.
[204] Yonetsu, s. 436.

verimli olacağını belirtiyor. Buğdayın hasat zamanı ile ilgili bilgi ve öğüt vermektedir. Buğday, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

9- **麦**の豊作稲も豊作

Okunuşu: *Mugi-no hōsaku ine-mo hōsaku*

Türkçe çevirisi: Buğdayın bereketli olduğu yıl, pirinç de bereketli olabilir

Anlamı: "Hava durumunun değişken olmadığı yıllarda buğday da pirinç de bereketli olur."[205]

Değerlendirme: Hava durumu sabit olduğu zamanlarda, yağışın az olduğu dönemlerde pirinç gibi buğdayın da verimli olacağı konusunda bilgi verir. "Buğday", yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

10-**麦**の穂がでたら浅蜊を食うな

Okunuşu: *Mugi-no minoru-ga detara asari-wo kuuna*

Türkçe çevirisi: Buğday başakları çıktıktan sonra asari (deniz kabuğu) yemeyin.

Anlamı: "Buğday başaklarının çıkmaya başladığı mevsim genellikle yazdır. Bu sezonda hava sıcaklıkları genellikle yüksek ve asari (deniz kabuğu) da bozulmaya yatkın bir gıda olduğu için gıda zehirlenmesine yol açma ihtimali yüksektir. Bu yüzden tüketilmemesi gerektiği anlamına gelen bir atasözüdür. "[206]

Değerlendirme: Buğday başaklarının çıkmaya başladığı zamanda *asari (deniz kabuğu)* bozulması ve yenmemesiyle ilgili uyarı niteliğinde öğüt vermektedir. "Buğday", yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

[205] Yonetsu, s. 436.
[206] Yonetsu, s. 436.

11- **麦**は昼寝して刈れ

Okunuşu: *Mugi-wa hirune shite kare*

Türkçe çevirisi: Buğdayı öğle uykusundan sonra hasat et.

Anlamı: “Buğday hasadı zamanında genellikle çok yağmur yağar. Hasat edilen buğdaya yağmur yağarsa ürün mahvolacağı için sabahtan hasada başlamak yerine öğleden sonra havanın durgun olduğuna emin olduktan sonra başlayın demektir.”[207]

Değerlendirme: Buğday hasadına yağmurun olmadığı zamanlarda ve havanın durgun olduğu zamanlarda başlamanın, buğday için verimli olacağını anlatmaktadır. Hasat zamanının önemini belirtir. “Buğday”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

12- **麦**を漂わす

Okunuşu: *Mugi-wo tadayowasu*

Türkçe çevirisi: Buğdayı yüzdürmek

Anlamı: “Kitap okumaya veya ders çalışmaya fazla odaklandığı için etrafında olup bitenin farkına varamamak.” [208]

Değerlendirme: Kişinin bir işe odaklanması ve bu işe kendini tam olarak verdiği için çevresinde gerçekleşen olayları duymaması durumunda kullanılır. Umursamazlık olarak kullanılmıştır. “Buğday”, bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

13- 死にたいと**麦**飯食いたいほど大きな嘘はない

Okunuşu: *Shinitai-to mugimeshi kuitai hodo ōkina uso wanai*

Türkçe çevirisi: “Ölmek istiyorum” ve “buğday pilavı yemek istiyorum” kadar büyük bir yalan olamaz.

[207] Yonetsu, s. 436.
[208] Yonetsu, s. 437.

Anlamı: “İnsanlar bazen birşeyleri içlerinden söylemezler. “Ölmek istiyorum” diyen insanların arasında gerçekten ölmek isteyen insanlar olmadığı gibi “buğday pilavı yemek istiyorum” diyen insanların arasında da buğday pilavını seven insanlar yoktur.”[209]

Değerlendirme: İnsanlar her yaptığı eylemi isteyerek yapmazlar. Kimi zaman gönülsüzce yaparlar; ama dilleri istekli gibi konuşur. Bu durumu ifade etmek için kullanılmıştır. Buğday pilavının tadının kötü olması ve sevilmemesiyle özdeşleştirilmiştir. Burada “buğday”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

14- 菽**麦**を弁せず

Okunuşu: *Shukubaku-wo bensezu*

Türkçe çevirisi: Fasulye ile buğdayı ayırt edememek.

Anlamı: “Çok aptal olduğu için neyin ne olduğunu anlamayan. Fasulye ile buğdayı ayırt edememek.”[210]

Değerlendirme: Bazı durumları ayırt edemeyen kişileri anlatmaktadır. Bu durumu anlatırken de buğdayı örnek vermektedir. Dolayısıyla “buğday”, burada yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

15- **麦**秀の嘆

Okunuşu: *Bakushū-no tan*

Türkçe çevirisi: Buğday başağına bakarak ağlamak

Anlamı: “Yok olmuş olan vatanına dönüp ağlamak. Burada “bakushū” buğday başağının büyümesi anlamına gelip, şu anki Çin Halk Cumhuriyeti’nin bulunduğu topraklarda eskiden kurulmuş olan Yin İmparatorluğu yok olduğu zaman Yin hanedanlığından bir kişi olan Minoko eskiden başkentin olduğu yere döndüğünde çok

[209] https://kotowaza.jitenon.jp/kotowaza/1022.php (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
[210] https://kotowaza.jitenon.jp/kotowaza/3324.php (Erişim Tarihi: 12.06.2020)

fazla yabani buğdayın yetiştiğini görür ve bir şiir okur. Bu olaydan dolayı ortaya çıkmış bir atasözüdür.” [211]

Değerlendirme: Geçmişi yâd ederek yas tuttuğunu belirtiyor. Yas durumunda kullanılmıştır. “Buğday”, kaybedilen değerli bir şeye benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

16. 蕎**麦**の花も一盛り

Okunuşu: *Soba-no hana-mo hito sakari*

Türkçe çevirisi: Bir sürü karabuğday çiçekleri

Anlamı: “Kızlar yaş aldıkça kadınlar gibi çekici ve güzel görünürler; göze çarpmayan buğday çiçekleri bile zamanı geldiğinde çiçek açar ve oldukları gibi güzel görünürler.”[212]

Değerlendirme: Buğdayın zamanı geldiğinde çiçek açtığını ve güzel göründüklerini, kadınların da yaş aldıkça güzelleştiklerini belirtir. Buğday çiçekleri ve kadını özdeşleştirmiştir. “Buğday”, kadına benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

17. 一粒の**麦**

Okunuşu: *Hitotsubu-no mugi*

Türkçe çevirisi: Buğday tanesi

Anlamı: “İnsanları mutlu etmek için kendini feda etmeye istekli olan insanların benzetmesidir.”[213]

Değerlendirme: Kişinin başkalarının iyiyliği ve mutluluğu için kendini feda etmesiyle buğdayın yeni ürünlerinin oluşabilmesi için olgunlaşınca hasat edilmesiyle özdeşleştirilir. Olgunlaşmış buğday tanesi nasıl toprağa düştüğünde tekrar filizlenerek yeni buğday verirse, buradaki buğday tanesi insanlarla özdeşleştirildiğinde olgunlaşmış

[211] https://kotowaza.jitenon.jp/kotowaza/2200.php (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
[212] https://kotowaza.jitenon.jp/kotowaza/3576.php (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
[213] https://kotowaza.jitenon.jp/kotowaza/4171.php (Erişim Tarihi: 12.06.2020)

olma durumunu ifade eder. Buğday, olgun bir insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

米, *Kome*

Pirinç, Japon mutfağında ve Japon kültüründe önemli bir yere sahiptir. Japonya'nın iklim koşulları, farklı çeşitlerde pirinç üretimi için olanak sağlamıştır. Dolayısıyla pirinç üretiminin ülke ekonomisine önemli bir katkısı vardır. "Pirinç", Japon kültürü için bereket sembolü olmuştur. Dinsel inançlar, toplumsal ilişkiler, beslenme ve yemek gibi konularda Japon kültürünü biçimlendirmiştir.

> Şintoizmin tanrılarından birisi Inari adındaki Pirinç Tanrısıdır. Inari, bir tarım tanrısı olarak bolluk ve bereketin simgesidir. Japonya'nın en önemli besin kaynağı olan pirincin ekimi sırasında Inari'den bereket istenir. Inari tapımının başlaması bir efsaneye dayanmaktadır. Buna göre; Irogu adlı bir adam kendisine "pirinç kekin"nden bir hedef yapmıştı. Ancak Irogu'nun hedefe attığı oku, beyaz bir kuşa dönüşerek uçmaya başlamıştı. Irogu hayretle bu kuşun peşine düşmüş ve kuş onu Fushimi Dağı'nda bir pirinç fidesine ulaştırmış. Böylece Irogu, tanrı Inari kültünü başlatmıştı.[214]

Pirincin mutfak kültürü açısından değerli olduğu Japonca kalıp yapılara da yansıdığı görülmektedir. Çalışmamızda, "pirinç (kome 米)" ile ilgili 43 tane kalıp yapı incelenmiştir.

18- 粉米も噛めば甘くなる

Okunuşu: *Kogome-mo kameba amaku naru*

Türkçe çevirisi*:* Kırık pirinç bile çiğnenirse tatlı olur.

Anlamı: "Kırık pirinç gibi kalitesiz bir yiyecek bile iyice çiğnenerek tüketilirse tadı güzel ve vücuda faydalı olur." [215]

Değerlendirme: Pirincin değerli olduğunu, kırık pirinç bile yenilse vücuda iyi geleceğini anlatmaktadır. Yiyecekleri yeterince çiğneyip yediğinizde gerçek tadını bilirsiniz anlamında öneri sunar. "Pirinç", yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

---

[214] Deniz **Gezgin**, *Bitki Mitosları*, Sel Yayıncılık, İstanbul 2010, s.155-156.
[215] Yonetsu, s.175.

19- **粉糠**三合あったら婿に行くな

Okunuşu: *Konuka sangō attara muko-ni iku na*

Türkçe çevirisi: İnce pirinç kepeği varsa iç güveysi olma.

Anlamı: “Elinde az miktarda mal varlığı olsa bile iç güveyi olarak gitme.”[216]

Değerlendirme: Kişinin geçim kaynağı kıt kanaat olsa bile erkeğin iç güveysi yaşamaması gerektiğini anlatır. Aza kanaat etme durumunda kullanılır. “Açlık ile tokluğun arası bir lokma ekmek”, “bir dilim ekmekle aç, bir dilim ekmekle tok” sözleri ile aza tamah etme açısından benzer. Azcık bir geçim kaynağına sahipsen, daha fazlasına ihtiyaç duyma anlamı da ifade eder. Erkekelere verilen bir öğüt olarak kullanıldığı görülmektedir. “Pirinç”, geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

20- **米**が上がると家賃が下がる

Okunuşu: *Kome-ga agaru-to yachin-ga sagaru*

Türkçe çevirisi: Pirincin fiyatı yükselirse ev kirası düşer.

Anlamı: “Eğer temel gıdayı temsil eden pirincin fiyatı yükselirse, ekonomik olarak sıkıntıya girileceği için kiraya verilebilecek paranın miktarı azalır.”[217]

Değerlendirme: Eldeki paranın ancak gıda temin etmeye yettiği, dolayısıyla kiraya ayrılabilecek bütçenin azalacağı ya da kalmayacağı anlamı taşır. Pirincin değerli olduğu ve fiyatının yükseldiğinde ekonominin de ona göre şekilleneceği anlaşılmaktadır. Pirinç ve ekonomi bağdaşlaştırılmıştır. “Pirinç”, düzanlamıyla kullanılmıştır.

21- **米**食った犬は叩かれず糠食った犬が叩かれる

Okunuşu: *Kome kutta inu-wa tatakarezu nukakutta inu-ga tatakareru*

[216] Yonetsu, s.181.
[217] Yonetsu, s.183.

Türkçe çevirisi: Pirinç yiyen köpek dayak yemez ama ince pirinç kepeği yiyen köpek dayak yer.

Anlamı: “Eğer pirinç ve pirinç kepeği karşılaştırılır ise pirinç daha değerlidir. Fakat pirinç çalıp yiyen köpeğe kimse kızmazken, hiçbir değeri olmayan pirinç kepeğini çalan köpek dayak yer. Büyük kötülükler yapan insanlar toplumun gözüne batmazken küçük kötülükler yapan insanlar daha kolay göze batıp cezalandırılırlar.”[218]

Değerlendirme: Pirinç ve pirinç kepeği karşılaştırması yapılmaktadır. Pirincin, pirinç kepeğinden daha değerli olduğunu anlatır. Değerli olanı çalan köpeğe kimse kızmazken, değersizi çalan köpeğin dayak yediğini ifade ederken; bunu büyük kötülük yapan insan yerine küçük kötülük yapan insanların cezalandırıldığıyla bağdaştırmıştır. “Pirinç”, değerli ve değersiz bir şeye benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

22- **米**の不作の年に普請する

Okunuşu: *Kome-no fusaku-no toshi-ni fushin suru*

Türkçe çevirisi: Pirinç hasadı iyi geçmediği zamanlarda ev yaptırılmalı.

Anlamı: “Pirinç hasadının iyi olmadığı zaman demek ekonomik durgunluk zamanı demektir. Böyle durumlarda ev inşa ettirmek ucuza geleceği için, ev yaptırmak mantıklıdır. Bir iş yapılacaksa bunun için uygun zaman olduğu anlamını taşır.”[219]

Değerlendirme: Pirinç hasadını ekonomi ile bağdaştırmaktadır. Hasadın iyi olmadığı zaman ekonominin kötü olduğunu belirtir. Ekonomi durgun olduğu zaman ucuzlama olacağı için ev yaptırılabileceğini belirtir. “Pirinç”, burada düzanlamıyla kullanılmıştır.

23- **米**の飯に骨

Okunuşu: *Kome-no meshi-ni hone*

Türkçe çevirisi: Pilavın içinde kemik bulmak

[218] Yonetsu, s.183-184.
[219] Yonetsu, s.184.

Anlamı: “Göze güzel görünen pilavın içinde hiç yenmeyecek ve iştah kaçıran bir şey bulmak. İkiyüzlü, kötü niyetli insan demektir. Normalde güzel yüzünü gösterse bile içinde çirkin yüzünü saklayıp kötü niyet besleyen insan anlamına gelir.” [220]

Değerlendirme: İyi niyetli bir insanın, kötü niyetli bir insanla, kötü bir durumla karşılaşmasını belirtir. “Pirinç”, iyi niyetli bir insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

24- **米**の飯より思召

Okunuşu: *Kome-no meshi yori oboshimeshi*

Türkçe çevirisi: Düşüncelerin pirinç pilavından daha önemli olması.

Anlamı: “Verilen ziyafetlerde, yemeklerin miktarından ziyade ziyafeti veren kişinin kibarlığı ve duygularının önemli olduğu anlamına gelir.” [221]

Değerlendirme: Pirinçle davranışlar karşılaştırılıyor. Birinin dostça, arkadaşça davranışlarından ötürü misafirperverliğine duyduğumuz mutluluğu ve minnattarlığı anlatırken kullanılır. “Pirinç”, yemek, ziyafet olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

25- **米**屋は三度目に変えよ

Okunuşu: *Komeya-wa sando me-ni kaeyo*

Türkçe çevirisi: Bir pirinç dükkânından 3 kere alışveriş yaptıktan sonra değiştir.

Anlamı: “Eski Japonya’da pirinç satan işletmeler müşterinin yerine pirinci tartıp paketledikten sonra evlere teslim eden bir sistem uygulamaktaydılar. Fakat müşteri alışıp aynı işletmeden birkaç defa alışveriş yaptıktan sonra pirinç tartılırken hile yapılabilir. O yüzden tüketicilere kendilerini korumasını öğütleyen önemli bir atasözüdür.” [222]

[220] Yonetsu, s.184.
[221] Yonetsu, s.184.
[222] Yonetsu, s.184.

Değerlendirme: Devamlı yapılan bir işin değiştirilmesi gerektiğini ifade ediyor. “Pirinç”, bir iş olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

26- **米**を数えて炊ぐ

Okunuşu: *Kome-wo kazoete kashigu*

Türkçe çevirisi: Pirinci tanelerini saydıktan sonra pişirmek.

Anlamı: “Pirinç tanelerinin teker teker sayılarak pişirilmesi, gereksiz işlere boşa vakit harcayarak hiçbir anlamı olmayan işler yapmak anlamına gelir.”[223]

Değerlendirme: Gereksiz işlerle vakit kaybetmemek anlamındadır. “Pirinç”, bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

27-いつも月夜に**米**の飯

Okunuşu: *Itsumo tsukiyo-ni kome-no meshi*

Türkçe çevirisi: Her zaman ay olan aydınlık bir gece olsun ve her zaman yiyecek pirinç pilavı olsun.

Anlamı: “Her gece, ayın göründüğü parlak bir gece olsaydı ve her gün pirinç pilavı yenebilseydi, dünya çok güzel bir yer olabilirdi. Ayrıca hiçbir şey konusunda endişelenmeyip hayatını sürdürmek anlamına da gelir.” [224]

Değerlendirme: İnsan elindekiyle yetinir, gözü daha yükseklerde olmazsa, rahat ve huzurlu bir hayat sürer. “Azıcık aşım, kaygısız, ağrısız başım” ile aynı anlamdadır. “Pirinç”, geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

28- **実**る程頭の下がる稲穂かな

Okunuşu: *Minoru hodo atama-no sagaru inahoka na*

[223] Yonetsu, s.184.
[224] https://proverb-encyclopedia.com/itumotukiyonikomenomesi/ (Erişim Tarihi: 06.12.2019)

Türkçe çevirisi: Olgunlaşıp dolan pirinç başağının başı, aşağı doğru eğilir.

Anlamı: “İnsan olgunlaştıkça başka insanlara karşı saygılı olmaya başlar anlamına gelir. Pirinç olgunlaştığında ve hasat edilmeye hazır olduğunda, bitkinin tepesindeki ağırlıklar onu yere indirir. Japonlar bunu, yılların kazandırdığı bilgeliğe ve alçakgönüllülüğe yorarlar. İnsanın başının doğaya ve yaşama karşı duyulan derin bir saygı ile eğilmesine neden olduğu düşünülür. Olgun bir pirinç bitkisi başını eğer.” [225]

Değerlendirme: Türkçedeki “başak büyüdükçe boynunu eğer” ile aynı anlamdadır. Bilgili insanın alçakgönüllü olacağıyla özdeşleştirme yapmıştır. “Pirinç”, insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

29- 同じ釜の飯を食う

Okunuşu: *Onaji kama-no meshi-wo kuu*

Türkçe çevirisi: Aynı kaptan pilav yemek

Anlamı: “Hayatlarını paylaşan yakın arkadaşların benzetmesi”[226]

Değerlendirme: Ne kadar yakın arkadaş olunduğunu anlatarak samimiyet boyutunu belirtir. “Pirinç”, çok yakın ve samimi bir arkadaşlık ilişkisine benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

30- 飯粒で鯛をつる

Okunuşu: *Meshitsubu-de tai-wo tsuru*

Türkçe çevirisi: Bir pirinç tanesi ile çipura yakalamak.

Anlamı: “Bir pirinç tanesi ile çipura yakalamak demek, değeri az olan bir şey ile büyük bir kar elde etmek anlamına gelir. ”[227]

[225] https://dictionary.goo.ne.jp/word/%E5%AE%9F%E3%82%8B%E3%81%BB%E3%81%A9%E9%A0%AD%E3%81%AE%E4%B8%8B%E3%81%8C%E3%82%8B%E7%A8%B2%E7%A9%82%E3%81%8B%E3%81%AA/ (Erişim Tarihi: 06.12.2019)
[226] *Kanyōku jiten,* Kabushiki Gaisha Gakken Kyōiku Shuppan, Tokyo 2010, s. 77.
[227] Yonetsu, s. 442.

Değerlendirme: Küçük bir yatırımla büyük kâr getirerek iyi bir gelir kaynağı elde edileceğini anlatmaktadır. “Pirinç”, yatırıma ve paraya benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

31- **飯の上の蠅**

Okunuşu: *Meshi-no ue-no hae*

Türkçe çevirisi: Pirinç pilavının üzerindeki sinek.

Anlamı: “Çok kötü bir durum karşısında çaresiz kalmak. Pirinç pilavının üzerine konan sinek orada öldürülürse pilava bulaşacağı için çaresiz durumda bulunmak anlamına gelir.”[228]

Değerlendirme: Değerli, iyi ve güzel bir şeyin içinde kötü ve zor bir durumla karşılaşılmasını ve çaresiz kalınmasını ifade eder. “Pirinç”, değerli bir şeye, bir işe ve duruma benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır. Bir çuval inciri berbat etmek anlamı vardır.

32- **煎餅**に金槌

Okunuşu: *Senbei-ni kanadzuchi*

Türkçe çevirisi: Pirinç krakerine çekiç

Anlamı: “Pirinç krakerine çekiçle vurmak kadar kolay kırılabilen, parçalanabilen anlamına gelir. ”[229]

Değerlendirme: En ufak kötü ve olumsuz bir durumla karşılaşan insanın duygusal olarak hemen etkilenmesini ifade eder. “Çıt kırıldım” anlamında kullanılmaktadır. “Pirinç”, hassas bir insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

33- **餅の中から屋根石**

Okunuşu: *Mochi-no naka kara yane ishi*

Türkçe çevirisi: Pirinç lokumunun içinden tuğla çıkması

[228] Yonetsu, s. 442.
[229] Yonetsu, s. 250.

Anlamı: “Pirinç lokumu normalde küçük bir yiyecek olduğu için onun içerisinden tuğla çıkması kadar elde edilmek istenen şeye ulaşmanın olanaksız olduğu durumlarda söylenir. ”[230]

Değerlendirme: Pirincin içinden taşın çıkması nasıl normalse pirinç lokumu içinden tuğlanın çıkmasının normal karşılanamayacağı hatta imkânsız olarak düşünüleceğini ifade ederek imkânsızlık anlamında kullanılmaktadır. “Pirinç”, elde edilmek istenen şeye yani hedefe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

34- **餅**は粉で取れ

Okunuşu: *Mochi-wa kona-de tore*

Türkçe çevirisi: Taze olan pirinç lokumunu un ile tut.

Anlamı: “Yeni yapılmış pirinç lokumunun yüzeyi çok yapışkan olur. O yüzden un ile kaplayıp tutulur. Bir şey yapılacağı zaman doğru yöntemin tercih edilmesinin iyi olduğu anlamına gelir. ”[231]

Değerlendirme: “Pilav yiyen kaşığını yanında taşır” , “Ekmeği ekmekçiye ver, bir ekmek de üste ver” kalıp yapılarıyla benzer anlam taşır. İşin ehline verilmesi gerektiğini ifade eder. “Pirinç”, bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

35- **餅**より粉にいる

Okunuşu: *Mochi yori kona-ni iru*

Türkçe çevirisi: Un, pirinç lokumundan daha maliyetli

Anlamı: “Un normalde pirinç lokumundan pahalı olmayan bir içerik olduğu halde, pirinç lokumu yapılırken kullanılan unun maliyeti sonunda pirinç lokumunun değerini aşıyor. Asıl işten fazla onun ile alakalı başka bir şeyin maliyetli olması anlamına geliyor.”[232]

[230] Yonetsu, s. 446.
[231] Yonetsu, s. 446.
[232] Yonetsu, s. 446

Değerlendirme: Unun maliyetli olmadığını fakat değerli olan pirincin dahil olduğunda maliyetinin artacağını ifade eder. “Pirinç”, değerli olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

36- 新**米**にとろろ汁

Okunuşu: *Shinmai-ni tororo-jiru*

Türkçe çevirisi: Yeni mahsül (pirinç pilavı) ile tororo-jiru (bir çeşit bitki kökünün rendelenmesi ile elde edilen viskozitesi yüksek bir yiyecek)

Anlamı: “Yamaimo denen patates benzeri bir çeşit kök bitkinin rendelenmesi ile elde edilen tororo-jiru, yeni mahsül pirinç pilavının üzerine dökülüp tüketilirse çok güzel olur. Lezzet konusunda çok güzel anlamına gelir.”[233]

Değerlendirme: Lezzet önerisinde bulunmaktadır. “Pirinç”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

37- **糠**に釘

Okunuşu: *Nuka-ni kugi*

Türkçe çevirisi: İnce pirinç kepeğine çivi çakmak

Anlamı: “Hiç bir işe yaramamak anlamına gelir ayrıca her ne kadar kişi kendi fikrini belirtse bile karşı tarafın bunu ısrarla anlamaması gibi durumlarda da kullanılır. ”[234]

Değerlendirme: Umursamayan insanlara yönelik söylenmiş bir sözdür. “Pirinç”, bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

38- **糠**の中で**米**粒探す

Okunuşu: *Nuka-no naka-de kometsubu sagasu*

[233] Yonetsu, s. 230.
[234] Tanada Harada, Miyazaki Kazuma, Masato Maida vd., *Kanyōku Jiten Koji Kotowaza*, Sanseidō Yayınları Yayınları, Tokyo 2010, s.607.

Türkçe çevirisi: İnce pirinç kepeğinin içinde pirinç tanesi aramak

Anlamı: "İnce pirinç kepeğinin içinde pirinç tanesi aransa bile bulmak imkânsızdır. Bunun gibi olması imkânsıza yakın bir şey anlamına gelir."[235]

Değerlendirme: İmkânsız bir durumu anlatırken kullanılır. "Ayıkla pirincin taşını" ile benzemektedir. Bir işin içinde bambaşka bir durumun olmasını ifade eder. "Pirinç", bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

39- **糠**の中にも粉**米**

Okunuşu: *Nuka-no naka-ni-mo kogome*

Türkçe çevirisi: İnce pirinç kepeğinin içindeki kırık pirinç.

Anlamı: "İnce pirinç kepeğinin içine ondan daha değerli olan kırık pirincin karışmış olması. Genelde değersiz görülen şeylerin içerisinde bile daha değerli şeylerin karışabileceği anlamına gelir" [236]

Değerlendirme: Pirince değer yüklenmiştir. "Pirinç", değere benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

40- **糠**を舐めつくして**米**に及ぶ

Okunuşu: *Nuka-wo name tsukushite kome-ni oyobu*

Türkçe çevirisi: Pirincin dış kısmını tamamen yiyip, iç kısmına geçmek

Anlamı: "Kabuklu pirincin dış tarafından yemeye başlayan böceğin kabuk kısmını yemeyi bitirip iç kısmını yemeye başlaması. Zararlı bir şeyin yavaş yavaş büyüyüp etrafındaki şeylere de zarar vermeye başlaması anlamına geliyor." [237]

Değerlendirme: Bir hasarın kademeli olarak nasıl yayıldığını anlatan durumlarda kullanılır. Pirinç kepeği bittiğinde bir sonraki adım pirince ulaşmak benzetmesiyle hasarın kademeli olarak yayılmasını destekler şekilde anlatılır. Değerli bir işin yavaş

[235] Yonetsu, s. 345.
[236] Yonetsu, s. 345.
[237] Yonetsu, s. 345.

yavaş bozulmasını ifade eder. “Pirinç”, bir şeye benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

41- **糠**をねぶりて**米**に及ぶ

Okunuşu: *Nuka-wo neburite kome-ni oyobu*

Türkçe çevirisi: İnce pirinç kabuğunu önce yiyip sonra pirinci yemeye başlamak.

Anlamı: “Pirinç, kabuk ayırma işleminden sonra bir miktar ince pirinç kabuğu ile beraber bir kabın içerisinde durur. Bir böceğin bunların içerisinden, önce pirinç kabuklarını tüketip daha sonra pirince geçmesi. ”[238]

Değerlendirme: Bir hasarın kademeli olarak nasıl yayıldığını anlatan durumlarda kullanılır. Pirinç kepeği bittiğinde bir sonraki adım pirince ulaşmak benzetmesiyle hasarın kademeli olarak yayılmasını destekler şekilde anlatılır. Uyarı anlamı vardır. Bir işin gittikçe kötüye gitmesini anlatır. “Pirinç”, bir işe, duruma benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

42- 冷や**飯**を食う

Okunuşu: *Hiya meshi-wo kuu*

Türkçe çevirisi: Soğumuş pilav yemek

Anlamı: “Başkasının evinde uzun süre bedava kalıp yiyip içmek anlamına gelir. Aynı zamanda şirket tarzı bir yerde kötü davranışa maruz kalıp hakettiğini alamamak anlamına da gelir. ”[239]

Değerlendirme: Hiçbir iş yapmayan, bir uğraşısı olmayan, hiçbir işte emeği olmayan, yan gelip yatan kişilere yiyecek ve diğer yaşamak için gerekli olan herşeyin, başkaları tarafından sağlandığı durumlar için kullanılır. “Ekmek elden su gölden” anlamını ifade eder. “Pirinç”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

[238] Yonetsu, s. 345.
[239]Kanyōku Jiten, s.328.

43- 無駄**飯**を食う

Okunuşu: *Muda meshi-wo kuu*

Türkçe çevirisi: Boşuna yemek yemek

Anlamı: "Çalışmadan, hiç bir işe yaramadan boşuna yaşamak." [240]

Değerlendirme: Hiçbir işle meşgul olmadan, emek sarfetmeden hayatını devam ettirmek anlamındadır. Bir uğraşısı olmayan, hiçbir işte emeği olmayan, yan gelip yatan kişiler için kullanılır. "Pirinç", yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

44- 絵に描いた**餅**

Okunuşu: *E-ni kaita mochi*

Türkçe çevirisi: Pirinç lokumunun resmi

Anlamı: "Hiçbir işe yaramayan bir şey." [241]

Değerlendirme: Yararsız ve değersiz şeyler için kullanılır. Boşuna anlamı yüklenir. İmkânsız olduğu için gerçeklikten uzak durumu ifade eder. "Pirinç", işe yaramayan bir şeye benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır. "Balık kavağa kurbağa ağaca çıkınca" sözüyle benzerdir.

45- 他人の**飯**を食う

Okunuşu: *Tanin-no meshi-wo kuu.*

Türkçe çevirisi: Başkasının pilavını yemek.

Anlamı: "Başka insanların arasında yaşayarak hayat tecrübesi edinmek anlamına gelir. "[242]

[240] Kanyōku Jiten, s.373.
[241] Kanyōku Jiten, , s.65-66.
[242] *Reikai* Kanyōku *Jiten*, Sōtakusha Shuppan, Tokyo 1992, s.468.

Değerlendirme: Kişinin ebeveyninin yanından ayrıldıktan sonra, yaşadığı çevre içerisinde geçim kaynağını sağlaması ve hayat tecrübesi kazanmasını ifade eder. “Pirinç”, geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır. “Ekmeğini yemek” ile benzer anlamdadır.

46- 早**飯**も芸のうち

Okunuşu: *Hayameshi-mo gei-no uchi*

Türkçe çevirisi: Hızlı yemek yemek de bir özelliktir.

Anlamı: “Başka herhangi bir özelliği olmayan kişilere söylenir.” [243]

Değerlendirme: Sıradan, bir özelliği olmayan kişileri ifade etmek için kullanılır. “Pirinç”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

47- **餅**は餅屋

Okunuşu: *Mochi-wa mochiya*

Türkçe çevirisi: Pirinç lokumu, pirinç lokumu satan yerden alınır.

Anlamı: “Her alanın kendine göre uzmanları olup, o alana yeni başlayan insanların aklına bile gelmeyecek şeyler düşünebilirler. ” [244]

Değerlendirme: Bir işi uzmanına yaptırmak gerektiğini belirtir. “Pirinç”, işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır. “Ekmeği ekmekçiye ver; bir ekmek de üste ver” ile benzer anlamdadır.

48- 焼き**餅**を焼く

Okunuşu: *Yakimochi-wo yaku*

Türkçe çevirisi: Kızarmış pirinç lokumunu pişirmek

Anlamı: “Kıskanmak, kıskançlık yapmak anlamındadır.”[245]

[243] *Reikai* Kanyōku *Jiten,* s.132.
[244] *Reikai* Kanyōku *Jiten,* s.151-152.

Değerlendirme: Kıskançlık duygusunu ifade eder. Kıskançlıktan şişti denildiği için pirinç lokumunu iyice pişip şişmesi, kıskançlığa benzetme yapılır. “Pirinç”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

49- **飯**の種

Okunuşu: *Meshi-no tane*

Türkçe çevirisi: Yemeğin tohumu

Anlamı: “Hayatını devam ettirebilmek için gereken parayı kazanabileceği bir iş.” [246]

Değerlendirme: “Ekmek teknesi” ile benzer anlamındadır. “Pirinç”, geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

50- **飯**を食う

Okunuşu*: Meshi-wo kuu*

Türkçe çevirisi: Pilav yemek

Anlamı: “Hayatını idame ettirmek, geçinmek.”[247]

Değerlendirme: Yaşamak için gerekli olan ihtiyaçları sağlama anlamı yüklenmiştir. “Pirinç”, burada geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

51- **飯**を食ってすぐ横にあると牛になる

Okunuşu: *Meshi-wo kutte sugu yoko-ni aru-to ushi-ni naru*

Türkçe çevirisi: Pilav yedikten hemen sonra yatarsan inek olursun

Anlamı: “Yemekten sonra hemen yatmak terbiyesiz bir hareket olarak kabul edildiği için insanları bunun aksini yapmaya teşvik eden bir sözdür. [248]

---

[245] *Reikai* Kanyōku *Jiten*, s.48.
[246] Harada, s.793.
[247] Harada, s.793.
[248] Harada, s.793.

Değerlendirme: Terbiyesizlik davranışının ifade şeklidir. “Pilav”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

52- 青田から**飯**になるまで水加減

Okunuşu: *Aota kara meshi-ni naru made mizukagen*

Türkçe çevirisi: Tarladaki pirinç pirinç pilavı olana kadar su miktarını ayarlamak.

Anlamı: “Pirinç bitkisi, tarladayken de pilav olarak pişirilirken de kullanılan su miktarını ayarlamak çok önemlidir. Yapılan iş her ne olursa olsun ayarını tutturmanın önemli olduğu anlamına gelir. Modern zamanlarda pilav, pilav makinesi yardımı ile kolay ve hızlı bir şekilde pişirilebilmektedir. Fakat pilavı pişirmek için su miktarını ayarlamak hala çok önemlidir. [249]

Değerlendirme: Pilavı pişirirken püf noktası olan su miktarını ayarlamak nasıl önemliyse bir işi uygun ve doğru şekilde yapmanın da önemli olduğunu ifade eder. “Pirinç”, bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

53- **米**の飯が天辺（てっぺん）へ回る

Okunuşu: *Kome-no meshi-ga teppen (teppen)-e mawaru*

Türkçe çevirisi: Pirinç (zenginlik anlamında) yüzünden aklını kaybetmiş

Anlamı: Çok lüks ve seçici bir hale gelmek. Eskiden pirinç çok değerli bir gıda olduğu için o zamanlarda ortaya çıkmış bir atasözüdür. [250]

Değerlendirme: Pirince yüklenen değerle zenginlik katılmıştır. “Pirinç”, zenginliğe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

54- 足の裏の**米**粒をこそげる

Okunuşu: *Ashi-no ura-no kometsubu-wo kosogeru*

[249] http://gogolesson.jugem.jp/?eid=46 (Erişim Tarihi: 17.12.2019)
[250] http://gogolesson.jugem.jp/?eid=46 (Erişim Tarihi: 17.12.2019)

Türkçe çevirisi: Ayakaltına yapışmış pirinç pilavı tanesini kazımak

Anlamı: “Çok cimri olmak, “kosogeru” kazımak anlamına gelmekte olup, üzerine basılıp ayakaltına yapışmış olan pirinç tanesini bile kazıyıp yiyecek kadar cimri olabilen kimseleri betimlemek için kullanılır. [251]

Değerlendirme: “Pirinç”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

55- ある時は**米**の飯

Okunuşu: *Arutoki-wa kome-no meshi*

Türkçe çevirisi: Olduğu zamanlarda pirinç pilavı

Anlamı: “Sonradan zor bir duruma düşüleceğinin farkında olarak, elinde olan mal varlığını israf etmek anlamına gelir. Pirincin değerli olduğu zamanlarda sadece özel günlerde tıka basa pirinç pilavı yendiği için buradan ortaya çıkan bir atasözüdür. [252]

Değerlendirme: Pirincin değerli olduğu anlaşılmaktadır. İsraf etmeyi belirtir. “Har vurup harman savurmak” ile benzerdir. “Pirinç”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

56- **米**の飯と女は白いほどよい

Okunuşu: *Kome-no meshi-to onna-wa shiroi hodo yoi*

Türkçe çevirisi: Pirinç pilavı ve kadının beyazı makbuldür.

Anlamı: “Beyaz pirinç pilavının güzel göründüğü gibi, kadınların ten renginin de ne kadar açık renk ise o kadar güzel göründüğünü söyleyen bir atasözüdür. [253]

Değerlendirme: “Pirinç” burada kadınla eşleştirilmiştir. “Pirinç”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

[251] https://kotowaza.jitenon.jp/kotowaza/752.php (Erişim Tarihi: 17.12.2019)
[252] https://kotowaza.jitenon.jp/kotowaza/1809.php (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
[253] https://kotowaza.jitenon.jp/kotowaza/3131.php (Erişim Tarihi: 12.06.2020)

57- しょう事なしに**米**の飯

Okunuşu: *Shō koto nashi-ni kome-no meshi*

Türkçe çevirisi: Çaresizce pirinç pilavı

Anlamı: “Ekonomik durumu sebebi ile tasarruf edemeden hayatını sürdürmek zorunda kalmak veya tek bir özelliğe sahip olduğu için sadece bununla övünebilmek anlamındadır. Buğday pilavının daha ucuz olduğu bilindiği halde, buğday almaya parası olmadığı için elindeki pirinç pilavını yemek zorunda kalmak anlamı vardır. [254]

Değerlendirmek: “Pirinç”, ekonomi ile bağdaştırılmıştır. Elindekiyle yetinmek ve çaresizlik durumunu ifade eder. “Pilav”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

58- **米**櫃を潤（うるお）す

Okunuşu: *Komebitsu-wo jun (uru o) su*

Türkçe çevirisi: Pirinç kâsesini nemlendirmek

Anlamı: “Pirinç kâselerinde pirinç doldurma anlamında para kazanmak.[255]

Değerlendirme: “Pirinç” için, maddi değer yüklenmiştir. Paraya benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

59. **米**の飯より思（おぼ）し召し

Okunuşu: *Kome-no meshi yori shitau (obo) shi meshi*

Türkçe çevirisi: Pilavdan daha fazla düşünmek

Anlamı: “Pirinç değerlidir; ama bundan daha da değerlisi insanların nezaketidir.[256]

Değerlendirme: “Pirinç” ile insanların nezaketini karşılaştırıyor. Değer yükleyerek nezaketi vurguluyor. “Pirinç”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanıldığını görürüz.

[254] https://kotowaza.jitenon.jp/kotowaza/3341.php (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
[255] https://www.zatsugaku-jiten.net/blog-entry-608.html (Erişim Tarihi: 23.05.2020)
[256] https://www.zatsugaku-jiten.net/blog-entry-608.html (Erişim Tarihi: 14.06.2020)

60. **米**は実が入れば俯（うつむ）く、人間は実が入れば仰向（あおむ）く

Okunuşu: *Kome-wa mi-ga haireba (utsumu) gu, ningen-wa mi-ga haireba aogu, ningen-wa oose mukai (oomu) ku*

Türkçe çevirisi: Pirinç, meyvelerde olduğunda aşağı, insanlar meyvelerde olduğunda sırtüstüdür.

Anlamı: “Meyve ne kadar çok büyürse, pirinç kulağı o kadar çok asılır.[257]

Değerlendirme: İnsanlar statüleri yükseldiğinde ve güçleri eklendiğinde gururlu ve kibirli olurlar. “Pirinç”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

魚, *Sakana*

Japonya’nın bir ada ülkesi olması, çok sayıda balık türünün yetişmesine olanak tanır. Bu sebeple de balık, Japon mutfağında ve ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Çiğ balık ve pirinç ile yapılan “sushi” sadece Japonya’da değil diğer toplumlarda da yaygın bir şekilde tüketilmektedir.

Japonya’da deniz ürünleri günlük yaşamda oldukça yoğun olarak tüketilir ve aynı zamanda geleneksel düğün ve törenlerde de sunulur. Balık, Japonya’nın mutfak kültüründen ziyade manevi kültürüne de yansımıştır. Bunu balık ile ilgili kalıp yapılarda da görmekteyiz. Çalışmamızda, “balık (sakana **魚**)” ile ilgili 40 kalıp yapı ele alınmıştır.

61. 水**魚**の交わり

Okunuşu: *Suigyo-no majiwari*

Türkçe çevirisi: Su ile balığın ilişkisi

Anlamı: “Çok samimi olmak demektir. Balığın sudan ayrı bir şekilde yaşamını devam ettiremeyeceği gibi iki varlığın birbiri ile çok yakın bir ilişkiye sahip olması anlamına gelir. [258]

[257] https://www.zatsugaku-jiten.net/blog-entry-608.html (Erişim Tarihi: 14.06.2020)
[258] Yonetsu, s. 231.

Değerlendirme: Samimiyeti ifade eder. “Balık”, yakın ilişkiye benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

62. 清水に**魚**棲まず

Okunuşu: *Seisui-ni uo sumazu*

Türkçe çevirisi: Berrak suda balık yaşamaz

Anlamı: “Berrak sularda, birkaç özel balık hariç çoğu balık yaşayamaz. Bunun gibi asil ve saf olan insanların etrafında çok fazla insan bulunmaz [259]

Değerlendirme: Kimseye zararı dokunmayan, kendi halinde olan iyi niyetli insanların çevreleri kalabalık olmaz, kendi gibi olan insanlarla samimiyet kurarlar anlamındadır. “Balık”, insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

63. 水広ければ**魚**大なり

Okunuşu: *Mizu hirokereba uo dai nari*

Türkçe çevirisi: Geniş sularda daha büyük balıklar yaşar.

Anlamı: “Su miktarı çok olmadığı sürece deniz de olsa ırmak da olsa büyük balıklar yaşayamaz. İnsanların başarılı olabilmeleri için, gelişme süreçlerinde çevrelerinin rahat ve uygun olması gerekir. [260]

Değerlendirme: Başarılı insanların emek vererek, çaba harcayarak iyi yerlere gelebildikleri anlamı taşımaktadır. “Balık”, insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

64. 水積りて**魚**聚る.

Okunuşu*: Mizu tsumorite uo atsumaru*

[259] Yonetsu, s. 239.
[260] Yonetsu, s. 429.

Türkçe çevirisi: Su birikince oraya balıklar toplanır.

Anlamı: “Irmakların nispeten derin noktalarında daha çok balık bulunur. İnsanlar da bereketli yerlere bu şekilde toplanırlar.” [261]

Değerlendirme: Bereketli ve verimli yerlerin kalabalık olduğu anlamı taşımaktadır. “Balık”, insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

65. 水清ければ**魚**住まず

Okunuşu: *Mizu kiyokereba uo sumazu*

Türkçe çevirisi: Berrak suda balık yaşamaz.

Anlamı: “Asil ve saf olan insanların etrafında çok fazla insan bulunmaz.” [262]

Değerlendirme: Kimseye zararı dokunmayan, kendi halinde olan iyi niyetli insanların çevreleri kalabalık olmaz, kendi gibi olan insanlarla samimiyet kurarlar anlamı taşımaktadır. “Balık”, kişileştirilmiştir. İnsana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

66. **ごまめの**歯ぎしり

Okunuşu: *Gomame-no hagishiri*

Türkçe çevirisi: Çok küçük bir balık cinsinin (gomame) sinirden dişlerini birbirine sürtmesi

Anlamı: “Her ne kadar sinirlense bile elinden hiçbir şey gelmemek. [263]

Değerlendirme: Sinirden dişini sıkmak anlamı taşır. İnsana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

67. **すし**詰め

Okunuşu: Sushi tzume

[261] Yonetsu, s. 428.
[262] Yonetsu, s. 428.
[263] http://tantaka.com/kotowaza/2005/11/post_406.html (Erişim Tarihi: 17.12.2019)

Türkçe çevirisi: Sushi gibi sıkıştırılmak

Anlamı: “Bazı insanların veya nesnelerin bir noktada yoğun bir şekilde sıkışması demektir.[264]

Değerlendirme: Bir yere sıkışmak anlamı taşır. “Balık istifi” gibi sıkıştırılmak anlamında kullanılır. Balıkların sıkışık dizilmesiyle, insanların bir yere toplanarak sıkışık bir şekilde kalabalık oluşturmasını ifade eder. “Balık”, insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

68. **魚**は殿様に焼かせよ餅は乞食に焼かせよ

Okunuşu: *Sakana-wa tonosama-ni yakaseyo mochi-wa kojiki-ni yakaseyo*

Türkçe çevirisi: Balığı krala, pirinç lokumunu dilenciye pişirttirin.

Anlamı: “Balık pişirilirken üzerindeki etlerin düşmemesi için çok fazla çevirilmemesi gerekmektedir. Bu iş için kral gibi ağırdan alabilecek bir insana uygundur. Aksine pirinç lokumu hızlı yanan bir yiyecek olduğu için pişirilirken defalarca çevrilmesi gerekir. Bu iş için ise muhtemelen karnı aç olan ve bu sebeple daha hızlı pişirmek için pirinç lokumunu sürekli çevirecek dilenci gibi biri daha uygundur. Yapılan işe göre uygun olan ve olmayan insanların olduğunu belirten bir atasözüdür. [265]

Değerlendirme: İnsanların işe göre uygun olup olmadıklarının değişebileceğini ve işi ehline vermek gerektiğini belirtir. “Ekmeği ekmekçiye ver; bir ekmek de üste ver” ile benzer anlamdadır. “Balık”, işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

69. 釣り落とした**魚**は大きい

Okunuşu: *Tsuri otoshita sakana-wa ōkī*

Türkçe çevirisi: Tutamadığın balık büyüktür.

Anlamı: “İnsanlar pişmanlıklarını unutmaz. [266]

[264] https://dictionary.goo.ne.jp/thsrs/7016/meaning/m0u/ (Erişim Tarihi: 17.12.2019)

[265] Yonetsu, s. 189.
[266] Yonetsu, s. 292.

Değerlendirme: İnsan kaçırdığı fırsatı büyük olarak gördüğü ve o kaçırdığı fırsatın bir daha ele geçmeyeceğini düşündüğü durumlarda söylenir. “Kaçan balık büyük olur” anlamı taşır. “Balık”, fırsat olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

70. **釣**りして綱せず

Okunuşu: *Tsuri shite kou sezu*

Türkçe çevirisi: Olta ile balık tutup, ağ kullanmamak.

Anlamı: “Olta ile balık tutup ağ kullanmamak. Ağ kullanma yönteminin kaynakları tükettiğine ve çok acımasız olduğuna işaret eden bir atasözüdür.” [267]

Değerlendirme: “Balık”, yaşayan canlı varlık olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

71. **魚**心あれば水心

Okunuşu: *Uo gokoro areba mizu gokoro*

Türkçe çevirisi: Balığın duyguları ve suyun duyguları

Anlamı: “Karşınızdaki kişi size samimi ve içten davranırsa siz de ona karşı ısınırsınız.” [268]

Değerlendirme: Yüzen balıkların suyu düşünmek için bir kalbi varsa, suyun bir balığı düşünmek için de bir kalbi vardır anlamı taşır. Birine iyilik gösterirseniz, onun da size iyilik göstereceği anlamına gelmektedir. “Balık”, insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

72. **魚**のかかるは甘餌に由る

Okunuşu: *Uo-no kakaru-wa kanji-ni yoru*

Türkçe çevirisi: Balık, güzel yeme gelir.

[267] Yonetsu, s. 292.
[268] Yonetsu, s. 67.

Anlamı: “Balık güzel yeme aldandığı için oltaya takılır. Aç gözlülük ile hareket edilirse hata yapılacağını anlatır. [269]

Değerlendirme: Herşeye kanan açgözlü insanlar için kullanılır. “Balık”, insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

73. **魚**の木に縁るが如し

Okunuşu: *Uo-no ki-ni yoru-ga gotoshi*

Türkçe çevirisi: Balığın ağaca tırmanması gibi bir şey

Anlamı: “Olması imkânsız olan, mümkün olmayan bir şeyi zorlamak. Normalde balığın ağaca tırmanması imkânsız bir şeydir. Bunun gibi imkânsız olduğunu bilerek bir şeyler yapmak demektir.” [270]

Değerlendirme: “Balık kavağa kurbağa ağaca çıkınca” sözü ile benzerdir. **“**Balık”, düzanlamıyla kulanılmıştır.

74. **魚**の釜中に遊ぶが若し

Okunuşu: *Uo-no fuchū-ni asobu-ga gotoshi*

Türkçe çevirisi: Tencerenin içinde yüzen balık

Anlamı: “Tencerenin içinde yüzen balık, su kaynamaya başlayınca ölür. Bunun gibi çok tehlikeli bir durumu veya gelecekte gerçekleşebilecek tehlikeli bir durum anlamına gelir. [271]

Değerlendirme: Tehlikeli bir durumun farkında olmadan hareket etmek anlamında kullanılır. “Balık”, kişileştirilmiştir. Tehlikenin farkında olmayan kişi olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

[269] Yonetsu, s. 67.
[270] Yonetsu, s. 67.
[271] Yonetsu, s. 67.

75. **魚**の眼に水見えず

Okunuşu: *Uo-no me-ni mizu miezu*

Türkçe çevirisi: Balığın gözüne su görünmez.

Anlamı: “Balık suyun içinde yaşadığı için onun gözüne su görünmez. Günlük yaşamda yakın ilişki içerisinde bulunulan insanların çok farkına varılmaz. [272]

Değerlendirme: Çok yakınında olunan bir kişinin ya da bu kişinin bir özelliğinin farkına varamamak anlamındadır. “Balık”, insan olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

76. **魚**は鯛

Okunuşu: *Uo-wa tai*

Türkçe çevirisi: Balık, kırmızı büyük çipura demektir

Anlamı: “Bütün balıkların kralı tartışmasız kırmızı büyük çipura demektir. Özellikle görüntüsü kırmızı ve çok güzeldir. Bu sebepten dolayı kutlamalarda mutlaka bulunması gereken bir yemektir. [273]

Değerlendirme: Balık cinsinden ve değerinden bahseder. Tüm balıkların en değerlisi ve en tercih edileni olarak düşünülür. Yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

77. **魚**も食われて成仏す

Okunuşu: *Uo-mo kuwarete jōbutsusu*

Türkçe çevirisi: Balık insanlar tarafından tüketildiğinde cennete gider.

Anlamı: “Budizmde bulunan bir inanışa göre canlıları öldürmek yasaktır. Fakat bir balığın bakış açısına göre, bir insanın kendisini yemesi en iyisidir. Bu gibi gerçekçi olmayan budizm öğretilerini eleştiren bir atasözüdür.” [274]

[272] Yonetsu, s. 67.
[273] Yonetsu, s. 67.

Değerlendirme: Budizm öğretilerini eleştirir. “Balık”, yaşayan canlı varlık, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

78. **魚**を得て筌を忘る

Okunuşu: *Uo-wo etesen-wo wasuru*

Türkçe çevirisi: Balığı yakalayınca oltayı unutmak.

Anlamı: “İnsan, amacına ulaşınca o zamana kadar kullandığı yöntemleri veya araçları umursamayıp unutur. [275]

Değerlendirme: Kişi gerçekleşmesini istediği şeye kavuştuktan sonra, hedefe giden yolda yaşadıklarını unuttuğu anlamı taşır. “Balık”, hedef olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

79. 目高も**魚**のうち

Okunuşu*: Medaka-mo uo-no uchi*

Türkçe çevirisi: Çok küçük bir balık çeşidi (medaka) da bir balıktır.

Anlamı: “Ne kadar küçük olsa bile balık balıktır. Karşıdaki her ne kadar küçük olursa olsun onu hafife almak iyi değildir. [276]

Değerlendirme: Ne durumda olursa olsun kimseyi küçümsememek gerektiğini belirtir. “Balık”, bir iş ya da kişiye benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

80. 大**魚**は小池に棲まず

Okunuşu: *Taigyo-wa shōchi-ni sumazu*

Türkçe çevirisi: Büyük balık küçük gölde yaşamaz

---

[274] Yonetsu, s. 67.
[275] Yonetsu, s. 68.
[276] Yonetsu, s. 442.

Anlamı: “Büyük bir insan basit bir işte çalışmaz veya değersiz bir koltukta oturmaz

Küçük suda büyük balık olmaz.” [277]

Değerlendirme: Büyük balık küçük suda yaşayamaz, niteliksiz bir insan da önemsiz bir yerde ve konumda bulunmaz anlamındadır. “Küçük suda büyük balık olmaz” ile benzer anlamdadır. “Balık”, nitelikli kişi olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

81. 雑**魚**の魚交り

Okunuşu: *Zako-no totomajiri*

Türkçe çevirisi: Küçük ve değersiz bir balığın, büyük balıkların arasına karışmasıdır.

Anlamı: “İsmi bile bilinmeyen küçük ve değersiz bir balığın büyük ve muhteşem balıkların arasına karışmış olmasıdır. Büyük ve muhteşem olanların arasına küçük ve değersiz olan bir tanesinin karışmış olması durumudur. Birbirlerine yakışmadıkları durumlarda söylenir.” [278]

Değerlendirme: Herkesin ve her şeyin birbirine uygun olması gerektiği durumu anlatmak için kullanılır. “Balık” kişiye benzetilmiştir.

82. 雑**魚**も魚鰭

Okunuşu: *Zako-mo uohire*

Türkçe çevirisi: Küçük ve değersiz bir balıkta bile yüzgeç vardır.

Anlamı: “Küçük balık olsa bile tıpkı büyük balıklar gibi yüzgeci vardır. Yapılan iş büyük de olsa küçük de olsa aynı araçlara ihtiyaç duyulmaktadır. İş, önemsiz diye küçümsenip hazırlık yapılmazsa başarısız olunur.” [279]

[277] Yonetsu, s. 260.
[278] Yonetsu, s. 192
[279] Yonetsu, s. 192

Değerlendirme: Yapılacak olan iş önemli de önemsiz de olsa ona göre hazırlık yapılması gerektiğini belirtir. “Balık”, iş olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

83. **魚**の真似する目高

Okunuşu: *Uo-no mane suru medaka*

Türkçe çevirisi: Normal balık gibi davranan çok küçük balık (medaka)

Anlamı: “Medaka da bir çeşit balık olmasına rağmen çok küçük ve çelimsiz bir balıktır. Bu balığın kendisini hiç tartmadan, normal bir balık zannedip onun gibi davranması aptalcadır. Bunun gibi herhangi bir yönden zayıf olan kişinin, kendine uygun olmayan davranışlarda bulunmasına denir.” [280]

Değerlendirme: “Balık”, kişinin kendini üstün görmesini ifade eder. “Balık”, insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

84. **釣**りは道楽の行止り

Okunuşu: *Tsuri-wa dōraku-no ikidomari*

Türkçe çevirisi: Balık tutmak en iyi hobidir.

Anlamı: “Dünya üzerinde balık tutmaktan daha güzel bir hobi yoktur. En güzel hobi olta ile balık tutmaktır. [281]

Değerlendirme: “Balık”, canlı varlık olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

85. 大**魚**を逸す

Okunuşu: *Taigyo-wo issu*

Türkçe çevirisi: Büyük balığı kaçırmak

Anlamı: “Büyük bir işi tamamlamak üzereyken başarısız olmak. [282]

[280] Yonetsu, s. 316.
[281] Yonetsu, s. 292.

Değerlendirme: Bir işi gerçekleştirirken o fırsatı kısmeti kaçırarak sonuca ulaştıramamak anlamındadır. “Balık”, fırsata benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

86. 水を得た**魚**のよう

Okunuşu: *Mizu-wo eta uo-no yō*

Türkçe çevirisi: Suyu bulmuş balık gibi

Anlamı: “Kişinin kendisi için en uygun ortama girip orada parlaması (öne çıkması) [283]

Değerlendirme: “Balık”, insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

87. 金**魚**の糞

Okunuşu: *Kingyo-no fun*

Türkçe çevirisi: Japon balığının dışkısı

Anlamı: “Bazı varlıkların tıpkı japon balığının dışkısı gibi uzun kuyruklar oluşturmasına denir. Veya kendi düşüncesi veya fikri olmayıp sürekli başka bir insanın peşinden giden kişilere de söylenir.[284]

Değerlendirme: Başkalarının fikriyle hareket eden kişiler için kullanılır. “Balık”, insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

88. **魚**は頭から臭くなりはじめる

Okunuşu: *Sakana-wa atama kara kusaku nari hajimeru*

Türkçe çevirisi: Balık baştan kokmaya başlar

Anlamı: “Bir ülkenin kötü gidişatı, sistemin tepesinde bulunan başbakan veya cumhurbaşkanı gibi insanlardan başlar. [285]

---

[282] Kanyōku Jiten, s. 217・
[283] Kanyōku Jiten, s.359.
[284] https://kotobank.jp/word/%E9%87%91%E9%AD%9A%E3%81%AE%E7%B3%9E-480961 (Erişim Tarihi: 09.06.2010)

Değerlendirme: “Balık baştan kokar” ile benzer anlamdadır. “Balık”, insana benzetilerek, yönetici, bir işin başındaki kişi olarak yananlamıyla kullanılmıştır.

89. **魚**は上臈に焼かせろ餅は下衆に焼かせろ

Okunuşu: *Sakana-wa jōrō-ni yakasero mochi-wa gesu-ni yakasero*

Türkçe çevirisi: Balığı kadın hizmetçiye, mochi (pirinç lokumu)’nu Gesu’ya pişirtin.

Anlamı: “Jōrō yüksek rütbeli kadın hizmetçi demektir. Gesu ise en düşük rütbeli erkek hizmetçi demektir. Balık pişerken fazla kurcalanmaması gerektiği için ağırdan alan Jōrō gibi birine pişirtmek daha iyidir. Tam tersine mochi, pişerken sık sık çevrilmesi gerektiği için, hareketli olan gesu gibi bir insana pişirtmek daha iyidir. [286]

Değerlendirme: Her işin, uzmanı olan kişiye yaptırılması gerektiğini belirtir. “Balık”, bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır. “Ekmeği ekmekçiye ver; bir ekmek de üste ver” ile benzer anlamdadır.

90. **魚**は海に幾らでもいる

Okunuşu: *Uo-wa umi-ni ikura demo iru*

Türkçe çevirisi: Denizde çok balık var.

Anlamı: “Bir şans elden kaçsa bile, o kadar da üzülmemek gerekir. [287]

Değerlendirme: Yakalanan şansın, fırsatın kaçırılması durumunda üzülmemek gerektiği, daha insanın karşısına böyle şanslar, fırsatlar çıkabileceği durumları anlatırken kullanılır. “Balık”, şans, fırsata benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

91. **魚**と水

Okunuşu: *Uo-to mizu*

---

[285] Harada, s.936
[286] Harada, s.340.
[287] https://proverb-encyclopedia.com/sakanahauminiikurademoiru/ (Erişim Tarihi: 6.12.2019)

Türkçe çevirisi: Balık ve su

Anlamı: “Balık ve su ayrılmaz, son derece yakın ilişki içindedir.[288]

Değerlendirme: Çok samimi olma durumunu ifade eder. İnsanların çok yakın ilişki içerisinde oldukları durumlarda kullanılır. “Balık”, yakın ilişkiye benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

92. **魚**の水を得たるがごとし

Okunuşu: *Uo-no mizu-wo etaru-ga gotoshi*

Anlamı: “Ayrılmayan samimi bir arkadaşlık ve ilişkilerle ilgili bir benzetmedir.[289]

Değerlendirme: Yakın arkadaşlık ilişkisini anlatır. “Balık”, burada yakın arkadaşlık ilişkisine benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

93. 釜中**魚**を生ず

Okunuşu: *Fuchū uo-wo shōzu*

Anlamı: “Uzun süre pirinç pişirmeden tencerede balık üretileceği anlamına gelir. Başka bir deyişle, fakir olmak, kaynatmak ve yemek için hiçbir şeye sahip olmamak.[290]

Değerlendirme: Çok fakir bir hayatı ifade eder. “Balık”, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

94. **俎上の魚**

Okunuşu: *Sojō-no uo*

Türkçe çevirisi: Doğrama tahtası üzerinde balık

Anlamı: “Çaresizlik durumunda olmaktır.[291]

[288] http://kotowaza-allguide.com/u/uotomizu.html (Erişim Tarihi: 23.05.2020)
[289] http://kotowaza-allguide.com/u/uonomizuwoetaru.html (Erişim Tarihi: 23.05.2020)
[290] https://study.matrix.jp/kotowaza/animal_fish_1.shtml (Erişim Tarihi: 23.05.2020)
[291] https://study.matrix.jp/kotowaza/animal_fish_1.shtml (Erişim Tarihi: 23.05.2020)

Değerlendirme: Doğrama tahtası üzerinde pişirilmeyi bekleyen balığın durumunu ifade eder. Yardım edilemeyecek, çaresiz bir durumu anlatmak için kullanılır. “Balık”, çaresiz bir kişiye benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

95. **鯖**を読む

Okunuşu: *Saba-wo yomu*

Türkçe çevirisi: Uskumru okumak

Anlamı: “Sayı, yaş ve kilo aldatma anlamına gelir.” [292]

Değerlendirme: Yaş ve kilo söylerken yanlış sayı söyleyerek hile yapma, aldatma durumunu ifade eder. “Balık”, sayıya ya da bir duruma benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

96. **魚**は江湖に相忘る

Okunuşu: *Uo-wa kōko-ni aiwa suru*

Türkçe çevirisi: Balık, nehirler ve göllerde kaybolur.

Anlamı: “Balıklar nehirlerde ve göllerde tatmin olduklarından, koşullar hakkında endişelenmeden kendi kendine yetebilecekleri durumlarda kullanılır.”[293]

Değerlendirme: Kendi kendine yeterli olma durumunu ifade eder. “Kendi yağıyla kavrulmak” anlamındadır. “Balık”, kendi kendine yeten insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

97. **魚**を争う者は濡る

Okunuşu: *Uo-wo arasou mono nureru*

Türkçe çevirisi: Balık için savaşanlar ıslanır

Anlamı: “Kâr etmek isteyenlerin riskten kaçamayacağını anlatır.”[294]

[292] https://zatsuneta.com/archives/005487.html (Erişim Tarihi: 23.05.2020)
[293] https://study.matrix.jp/kotowaza/animal_fish_1.shtml (Erişim Tarihi: 13.06.2020)

Değerlendirme: Hedefe ulaşmak için zorlukların olduğu ve bunun için mücadele etmek gerektiği anlamına gelir. "Balık", hedefe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

98. 海**魚**腹から川魚背から

Okunuşu: *Umi uo hara-kara kawa uo sekara*

Türkçe çevirisi: Deniz balığı karnından, nehir balığı arkasından

Anlamı: "Deniz ürünleri karnından pişirilir ve nehir balığı arkadan pişirilir. Izgara yaparken deniz balıklarının yüzeyden ve nehir balıklarının deriden ızgara yapılması tavsiye edilir."[295]

Değerlendirme: Pişirme konusunda öneride bulunur. "Balık, yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır.

99. 淵に臨みて**魚**を羨むは退いて網を結ぶに如かず

Okunuşu: *Fuchi-ni nozomite uo-wo urayamu-wa shirizoite ami-wo musubu-ni shikazu*

Türkçe çevirisi: Kıyıda duran balığın kıskançlığı gibi

Amlamı: "Kıyıda durup sadece balık aramak yerine, eve gitmek ve balık yakalamak için bir ağ örmek daha iyidir."[296]

Değerlendirme: Sadece kıyıda durup, bekleyerek balık elde etmeyi ummak yerine çalışarak ve emek harcayarak ona ulaşmak gerektiğini anlatır. "Balık", hedefe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

100. 呑舟の**魚**は枝流に游がず

Okunuşu: *Donshū-no uo-wa shiryū-ni oyogasu*

---

[294] https://study.matrix.jp/kotowaza/animal_fish_1.shtml (Erişim Traihi: 13.06.2020)
[295] https://study.matrix.jp/kotowaza/animal_fish_1.shtml (Erişim Traihi: 13.06.2020)
[296] https://dictionary.goo.ne.jp/word/%E6%B7%B5%E3%81%AB%E8%87%A8%E3%81%BF%E3%81%A6%E9%AD%9A%E3%82%92%E7%BE%A8%E3%82%80%E3%81%AF%E9%80%80%E3%81%84%E3%81%A6%E7%B6%B2%E3%82%92%E7%B5%90%E3%81%B6%E3%81%AB%E5%A6%82%E3%81%8B%E3%81%9A/ (Erişim Traihi: 14.06.2020)

Türkçe çevirisi: Bütün tekneyi tutacak kadar büyük bir balığın yüzmesi

Anlamı: “Tekneyi yutan büyük balıklar derede yüzmez. Büyük insanların önemsiz şeylerle eşleştirilemeyeceği anlamındadır.”[297]

Değerlendirme: Tekneyi yutacak kadar büyük bir balık nehirde yüzmemesiyle nietlikli ve başarılı kişilerin de küçük şeylerle uğraşmadığını anlatır. “Balık”, nitelikli ve başarılı bir insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.

[297] https://study.matrix.jp/kotowaza/animal_fish_1.shtml (Erişim Traihi: 13.06.2020)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Japonca ve Türkçe Deyim ve Atasözlerinin Karşılaştırılması

Türk kültüründe "buğday" ve "ekmek", temel besin maddeleridir. "Ekmek", Türkler için vazgeçilmez bir yaşam kaynağıdır. Bu anlayış, ekonomik hayatın içine tamamen oturmuş ve günlük hayatta da "ekmek kapısı, ekmek teknesi" gibi çeşitli kalıp yapılarla da kullanılır olmuştur. Türk kültüründeki ekmeğe yüklenen değerin, dile yansıdığı görülmektedir. Bunun en güzel örneği de kalıp yapılardır.

Türkçedeki "ekmek" ile ilgili 51 kalıp yapıdan, yüklendiği anlamlara baktığımızda 4 tanesinin "yiyecek" olarak düzanlamda kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu tespitlerimiz, tablo (3.2.1.)'de olduğu gibi, "peynir ekmek hazır yemek", "kuru ekmek", "komşu ekmeği komşuya borçtur", "açlık ile tokluğun arası bir lokma ekmek" şeklindeki kalıp yapılar olup sadece 4 tanesinin düzanlamda kullanılması dikkat çekicidir. Ayrıca incelediğimiz Japonca kalıp yapılar arasında bu sözleri anlam yönünden karşılayanlar saptanmamıştır.

Diğer yandan, "ekmek" ile ilgili yüklenen yananlamı verdiği diğer kalıp yapılara bakıldığında, her birinin yananlamının farklı oldukları tespit edilmiştir. Bu tespitlerimiz, tablo (3.2.2.)'de yer almaktadır. Bu yananlamları ayrıntılı olarak açıklamak gerekirse, "geçim kaynağı" ile ilgili olanların 30 tane olduğu görülmüştür. Her birinin maddiyat ve parasal değeri olan, hayatta kalabilmek için iş sahibi olmanın değerini ifade eden ortamlarda kullanılan kalıp yapılar oldukları görülmüştür. Bu saptama Aksan'nın (2015), "ekmek kapısı, ekmek parası, ekmek teknesi, ekmeğini kazanmak" gib kalıp yapılarda, "ekmeğin, geçim, yaşam, yaşamı sürdürebilme anlamlarını kazanması"[298] dediğinin sağlaması niteliğindedir. "Ekmek" ile ilgi kalıp yapılara, çoğunlukla maddi değer anlamı yüklenmiştir. Ancak geçim kaynağı dışında ekmeğin yananlamları olduğu da anlaşılmıştır. Bu yananlamlara bakıldığında, "fırsat" anlamını veren 1 tane, "yemin-and"

[298] Aksan, 2015, s.103.

1 tane, “iyilik” 4 tane, “önlem-tedbir” 1 tane, “çaba-gayret” 1 tane, “hedef” 2 tane ve “iş” 4 tane, “ihtiyaç duyulan bir şey” 1 tane, “insan” olarak 2 tane kalıp yapı saptanmıştır.

“Ekmek” ile ilgili Türkçe kalıp yapıların çoğu “geçim kaynağı” ile ilgilidir. “Ekmek”, Türk kültüründe ana besin maddesi yani temel yiyecek olarak kabul edilip, yanında yenilen her türlü besin maddesi ilave olarak düşünülür. Bu durumun, “kuru ekmek”, “aça kuru ekmek, bal helvası gibi gelir”, “oğlan olsun deli olsun, ekmek olsun kuru olsun” kalıp yapılarına da yansıdığını görebiliriz. Aynı zamanda “ekmek” ile Türk kültüründe kutsallığın ifade edilmesini, “ekmek çarpsın ki” kalıp yapı da doğrular niteliktedir. Türk kültüründeki yeri ve önemi itibariyle kültürün dile yansıması noktasında, “ekmek” ile ilgili “değer”, “iyilik”, “fırsat”, “hedef”, “varlık”, “çaba”, “gayret” gibi olumlu anlamlar yüklenildiği saptanmıştır.

3.2. “Ekmek” İle İlgili Deyim ve Atasözlerinin Tabloları

Tablo 3.2.1. Ekmeğin Düzanlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
31	Peynir ekmek hazır yemek	Yiyecek
43	Kuru ekmek	
51	Komşu ekmeği komşuya borçtur	
47	Açlık ile tokluğun arası bir lokma ekmek	

Tablo 3.2.2. Ekmeğin Yananlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
18	Ekmek kalede, it hendekte	Benzetme
27	Ekmeğine yağ sürmek	
48	Bir batman ekmekle bir it yaratamaz	
28	Ekmeği dizinde olmak	
32	Ekmek çarpsın ki	
33	Tuz, ekmek hakkını bilmeyen kör olur	
34	Köpek, ekmek veren kapıyı tanır (bilir)	
42	Aça kuru ekmek, bal helvası gibi gelir	
39	Sana taşla varana sen ekmekle var	
38	Güvenme dayına, ekmek al yanına	
40	Ekmek çiğnemeyince yutulmaz	
49	Ekmeğin büyüğü hamurun çoğundan olur	
50	Ekmekten kaşık olur; ama her yoğurdun hakkına değil	
30	Ekmeği ekmekçiye ver, bir ekmek de üste ver. (Yarısını yerse helal olsun)	
29	Ekmeğine koç (yiğit, yavuz)	
36	Et ne kadar arık olsa ekmek üstünde yaraşır	
46	Açlık ile tokluğun arası bir lokma ekmek	

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
1	Ekmek elden su gölden	Geçim kaynağı
2	Ekmeği ile oynamak	
3	Ekmeğini eline almak	
4	Ekmeğini taştan çıkarmak	
5	Umut fakirin ekmeğidir	
6	Ekmeğine mani olmak	
7	Ekmeğini kazanmak	
8	Ekmek düşmanı	
9	Ekmeğini yemek	
10	Ekmeği bütün	
11	Ekmek aslanın ağzında	
12	Ekmek kapısı	
13	Ekmek parası	
14	Ekmek teknesi	
15	Ekmek kavgası	
16	Ekmeğini it yer, yakasını bit	
17	Ekmek Bedir'in su Hıdır'ın, yiyin kudurun, için kudurun	
19	Baba (evlat, oğul) ekmeği zindan ekmeği, koca (er) ekmeği meydan ekmeği	
20	Ekmekle oynayanın ekmeğiyle oynanır	
21	Ekmeğinden olmak	
22	Ekmeğini kana doğramak	
23	Ekmeğine göz dikmek (ya da koymak)	
24	Ekmeğini çıkarmak	
25	Ekmek istemez su istemez	
26	Eli ekmek tutmak	
35	Açın koynunda ekmek durmaz	
37	Ağaç yeşert meyve getirsin, oğlan büyüt ekmek getirsin	
41	Açın gözü ekmek teknesinde olur	
44	Oğlan olsun deli olsun, ekmek olsun kuru olsun	
45	Öksüze acıyan çok, ama ekmek veren yok	

Türk kültüründe bir diğer önemli besin maddesi de ekmeğin yapımını sağlayan "buğday"dır. "Buğday" ile ilgili Türkçe 13 tane kalıp yapıda, "buğday"ın yüklendiği anlama "düzanlam" ve "yananlam" açısından baktığımızda 3 tanesinin "yiyecek" olarak düzanlamda kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu tespitlerimiz, tablo (3.3.1.)'de belirtilmiştir. Düzanlamda kullanılanlar, "buğdayım var deme ambara girmeyince, oğlum var deme yoksulluğa düşmeyince", "yokluk buğday yedirir, aşlık ipek (çuha) giydirir", "buğday ekmeğin yoksa buğday dilin de mi yok" şeklindeki kalıp yapılardır. Bunun dışındaki yananlamlara bakıldığında, "iş" olarak 4 tane, "zenginlik" 1 tane, "değerli" 2 tane, "insan" 2 tane, "tatlı dil ve iyilik" 2 tane olmak üzere tablo (3.3.2.)'de gösterildiği gibi yananlamıyla kullanılmıştır.

Japonca kalıp yapılara bakıldığında ise, “buğday (mugi 麦)” sözcüğünün 10 tanesinin düzanlamıyla kullanıldığı tablo (3.3.3.)’de gösterilmiştir. Yananlamlarına bakıldığında ise, “değerli” anlamını veren 2 tane, “maddi değer, yatırım, çaba” 1 tane, “insan” olarak 3 tane, “iş” 1 tane anlam değerleri olduğu anlaşılmıştır. Bunun için tablo (3.3.4.)’e bakınız. Bu karşılaştırma sonucunda Japonca kısmında özellikle “buğday”, “hasat zamanı” konusunda düzanlamda kullanılırken, Türkçe’de böyle bir kullanımının olmadığı görülmüştür. Türkçe’de yiyecek olarak düzanlamıyla kullanılmıştır. Her iki dilde de “buğday” için “değerli” anlamı yüklenip, insana benzetilerek yananlamda kullanıldığı anlaşılmıştır. Hem Japonca hem de Türkçe “buğday” ile ilgili kalıp yapılarda “geçim kaynağı” ile ilgili kullanıma rastalanmamıştır.

3.3. “Buğday” İle İlgili Türkçe ve Japonca Deyim ve Atasözlerinin Tabloları

Tablo 3.3.1. Buğdayın Türkçe Düzanlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
54	Buğdayım var deme ambara girmeyince, oğlum var deme yoksulluğa düşmeyince	Yiyecek
64	Yokluk buğday yedirir, aşlık ipek (çuha) giydirir	
53	**Buğday** ekmeğin yoksa buğday dilin de mi yok	

Tablo 3.3.2. Buğdayın Türkçe Yananlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
58	Buğday Hicaz’a giderken arpaya “ince yufkaya karışma” demiş	Benzetme
59	Buğday mısıra demiş ki: “Aş ol, keş ol, hamur işine karışma	
52	Buğday başak verince orak pahaya çıkar	
62	Şeytanla ortak buğday eken, samanını alır	
55	Buğday ile koyun, geri yanı oyun	
63	Bir ambar buğdayın örneği bir avuçtur	
56	Aç tavuk kendini buğday ambarında sanır	
57	El yahşi biz yaman, el buğday biz saman	
60	Buğday yanında acı ot da sulanır	
61	Arpa eken buğday biçmez	
53	Buğday ekmeğin yoksa **buğday** dilin de mi yok	

Tablo 3.3.3. “Buğday (*MUGİ* 麦)” Japonca Düzanlamda Kullanıldığı Deyim ve Atasözleri

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
2	麦の青刈り倉がたつ *Mugi-no aogari kura-ga tatsu*	Yiyecek
3	麦は作に似る *Mugi-wa saku-ni niru*	
5	麦飯に食傷なし *Mugimeshi-ni shokushō nashi*	
7	麦の刈り取り三日ない *Mugi-no karitori mikka nai*	
8	麦の出穂に火を降らせ *Mugi-no shutsuho-ni hi-wo furase*	
9	麦の豊作稲も豊作 *Mugi-no hōsaku ine-mo hōsaku*	
10	麦の穂がでたら浅蜊を食うな *Mugi-no minoru-ga detara asari-wo kuuna*	
11	麦は昼寝して刈れ *Mugi-wa hirune shite kare*	
13	死にたいと麦飯食いたいほど大きな嘘はない *Shinitai-to mugimeshi kuitai hodo ōkina uso wanai*	
14	菽麦を弁せず *Shukubaku-wo bensezu*	

Tablo 3.3.4. "Buğday (*Mugi* 麦)" Japonca Yananlamda Kullanıldığı Deyim ve Atasözleri

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
6	麦と姑は踏むがよい *Mugi-to shūtome-wa fumu-ga yoi*	Benzetme
12	麦を漂わす *Mugi-wo tadayowasu*	
16	蕎麦の花も一盛り *Soba-no hana-mo hito sakari*	
1	内の米の飯より隣の麦飯 *Uchi-no kome-no meshi yori tonari-no mugi meshi*	
15	麦秀の嘆 *Bakushū-no tan*	
4	麦飯で鯉を釣る *Mugimeshi-de koi-wo tsuru*	
17	一粒の麦 *Hitotsubu-no mugi*	

Türkçedeki 13 tane kalıp yapıda pirincin yüklendiği anlama, "düzanlam" ve "yananlam" açısından baktığımızda, 1 tanesinin "pilav" olarak düzanlamda kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu tespitimiz tablo (3.4.1.)'de gösterilmiştir. 12 yan anlamıyla kullanıldığı tablo (3.4.2.)'de gösterilmiştir. Yananlamlarına bakıldığında, "zenginlik ve maddi değer" anlamında 3 tane, "bir durum ya da davranış" 1 tane, "insan" 1 tane, "söz" 1 tane, "iş" 5 tane, "değerli" 1 tane olmak üzere olumlu anlam değeri yüklendiği anlaşılmıştır. Bu noktada, yananlamları açısından hem Türkçe hem de Japoncadaki "pirinç", yananlamları açısından benzerlik göstermektedir. Ancak, Türkçede "pirinç", "geçim kaynağı" ile ilgili bir anlam değeri taşımadığından bu noktada farklılık gösterdiği düşünülmektedir.

Ana yemek olarak Türkçede "ekmek" Japoncada "pilav"dır. Japoncada "ekmek" sözcüğü ile ilgili kalıp yapıya rastlanamamıştır.[299] Japonca "pirinç (kome 米)" ile ilgili

[299] Japoncada "ekmek" sözcüğünün karşılığı Japoncada pandır (パン). Yabancı sözcüktür. Dolayısıyla kalıp yapı olarak yer edinmediği görülmüştür.

43 tane kalıp yapıdan “pirinç” ile ilgili “düzanlam” ve “yananlam” açısından baktığımızda 16 tanesinin “yiyecek” olarak düzanlamda kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu tespitlerimiz tablo (3.4.3.)’de gösterilmiştir. Bunların 27 tanesinin yananlamıyla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu tespitlerimiz tablo (3.4.4.)’de belirtilmiştir. Bunlardan 5 tanesi geçim kaynağı olarak anlam değeri kazanmıştır. Örnekleme bakıldığında, geçim kaynağı ile ilgili kullanılan kalıp yapılar, yaşamı sürdürebilmek için gereken parayı kazanabilme şeklinde her birinin anlam yüklendiği görülmüştür. Diğer yananlamlara bakıldığında ise “yatırım, maddi değer, zenginlik ve para” anlamını veren 4 tane, “değerli” 3 tane, “bir iş” anlamını veren 10 tane, “insan” olarak 3 tane, “arkadaşlık ilişkisi” olarak 1 tane, “hedef” olarak 1 tane anlamlar yüklendiği saptanmıştır. Buna göre “pirinç” geçim kaynağı dışında, yüklendiği anlamlar bakımından hep olumlu anlamlar içeren bir değere sahip olduğu olduğu anlaşılmıştır. “Pirinç (kome 米)” ile ilgili aşağıdaki kalıp yapı örneklemlerinde yananlamlarının sadece “geçim kaynağı” ile ilgili olmayıp, bütününde ekonomi ile bağdaştırıldıkları saptanmıştır:

“しょう事なしに**米**の飯 *Shō koto nashi-ni kome-no meshi”,*

“**米**の不作の年に普請する *Kome-no fusaku-no toshi-ni fushin suru”,*

*“***米**が上がると家賃が下がる *Kome-ga agaru-to yachin-ga sagaru”,*

*“***飯**粒で鯛をつる *Meshitsubu-de tai-wo tsuru”,*

*“*他人の**飯**を食う *Tanin-no meshi-wo kuu”,*

*“***米**の飯が天辺（てっぺん）へ回る *Kome-no meshi-ga teppen (teppen)-e mawaru”,*

*“***米**櫃を潤（うるお）す *Komebitsu-wo jun (uru o) su”*

“Yatırım, para ve maddi değer” olarak anlamlar yüklendiği gibi aynı zamanda “değerli” anlamı da yüklenmiştir.

“内の**米**の飯より隣の**麦**飯, *Uchi-no kome-no meshi yori tonari-no mugi meshi”*

Japonca kalıp yapıda, kendi evindeki pirinç pilavındansa komşunun evindeki buğday pilavı anlamında olup pirinç ve buğdaya değerli anlamı yüklenmiştir. “Dimyat’a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak” Türkçe kalıp yapı ile benzer anlamda olup her iki dilde de değerli anlamı yüklendiği saptanmıştır.

“実る程頭の下がる稲穂かな, *Minoru hodo atama-no sagaru inahoka na”,* Japonca kalıp yapıda, olgunlaşıp dolan pirinç başağının başının, aşağı doğru eğilmesi anlamında olup, Türkçede “başak büyüdükçe boynunu eğer” ile benzer anlamdadır. Her iki yapıda da alçakgönüllülük durumunu ifade etmektedir. Japoncada alçakgönüllülük ifadesi, pirinç başağı ile verilmektedir. Buradaki başak sözcüğü, Türkçede buğday başağıyken Japoncada pirinç başağıdır. Türk toplumunda buğday, çok değerliyken Japon toplumunda pirincin, değerli olduğu anlaşılarak her iki toplumun kültürünün dile yansıdığını görmekteyiz.

“いつも月夜に**米**の飯, *Itsumo tsukiyo-ni kome-no meshi”*, Japonca kalıp yapı, “her zaman ay olan aydınlık bir gece olsun ve her zaman yiyecek pirinç pilavı olsun” anlamında olup, “azıcık aşım kaygısız başım” ile benzer anlamdadır. Japonca kalıp yapıda “pirinç”, kültürün dile yansıması noktasında geçim kaynağı olarak kullanılmıştır.

Türk kültüründe ekmeğe yüklenen değerin Japon kültüründe pirince yüklendiği görülmektedir. Türk kültüründe ekmeğin, Japon kültüründe pirincin temel besin maddesi olarak yer alması ve değerli olmasıyla dile geçim kaynağı ve olumlu yananlamlar olarak yansıdığını görmekteyiz.

3.4. “Pirinç” İle İlgili Türkçe ve Japonca Deyim ve Atasözlerinin Tabloları

Tablo 3.4.1. Pirincin Türkçe Düzanlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
70	Ata arpa, yiğide pilav	Yiyecek

Tablo 3.4.2. Pirincin Türkçe Yananlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
65	Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak	Benzetme
75	Helal kazanç ile yağlı pilav yenmez	
66	Pilav yiyen kaşığını yanında taşır	
74	Pirinçten nem kapmak	
69	Sade pirinç zerde olmaz, bal gerektir kazana, baba malı tez tükenir evlat gerek kazana	
68	Pirinci (çok) su kaldırmamak (götürmemek)	
76	Lafla pilav pişerse, dağ kadar yağı benden	
71	Suyuna pirinç haşlanmaz	
70	Düğün pilavıyla dost ağırlamak	
73	Pirincin taşını ayıklamak	
72	Papaz her gün pilav yemez	
67	Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın	

Tablo 3.4.3. "Pirinç (*Kome* 米)" Japonca Düzanlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
18	粉米も噛めば甘くなる *Kogome-mo kameba amaku naru*	Yiyecek
24	米の飯より思召 *Kome-no meshi yori oboshimeshi*	
36	新米にとろろ汁 *Shinmai-ni tororo-jiru*	
51	飯を食ってすぐ横にあると牛になる *Meshi-wo kutte sugu yoko-ni aru-to ushi-ni naru*	
22	米の不作の年に普請する *Kome-no fusaku-no toshi-ni fushin suru*	
42	冷や飯を食う *Hiya meshi-wo kuu*	
57	しょう事なしに米の飯 *Shou koto nashi-ni kome-no meshi*	
59	米の飯より思（おぼ）し召し *Kome-no meshi yori shitau (obo) shi meshi*	
55	ある時は米の飯 *Arutoki-wa kome-no meshi*	
20	米が上がると家賃が下がる *Kome-ga agaru-to yachin-ga sagaru*	
43	無駄飯を食う *Muda meshi-wo kuu*	
46	早飯も芸のうち *Hayameshi-mo gei-no uchi*	
48	焼き餅を焼く *Yakimochi-wo yaku*	

54	足の裏の米粒をこそげる *Ashi-no ura-no kometsubu-wo kosogeru*	
56	米の飯と女は白いほどよい *Kome-no meshi-to onna-wa shiroi hodo yoi*	
60	米は実が入れば俯（うつむ）く、人間は実が入れば仰向（あおむ）く *Kome-wa mi-ga haireba (utsumu) gu, ningen-wa mi-ga haireba aogu, ningen-wa oose mukai (oomu) ku*	

Tablo 3.4.4. "Pirinç (*Kome* 米)" Japonca Yananlamda Kullanıldığı Deyim Ve Atasözleri

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
19	粉糠三合あったら婿に行くな *Konuka sangō attara muko-ni iku na*	Geçim kaynağı
27	いつも月夜に米の飯 *Itsumo tsukiyo-ni kome-no meshi*	
45	他人の飯を食う *Tanin-no meshi-wo kuu*	
49	飯の種 *Meshi-no tane*	
50	飯を食う Meshi-wo kuu	

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
30	飯粒で鯛をつる *Meshitsubu-de tai-wo tsuru*	Benzetme
58	米櫃（こめびつ）を潤（うるお）す *Komebitsu (kome bitsu)-wo jun (uru o) su*	
35	餅より粉にいる *Mochi yori kona-ni iru*	
53	米の飯が天辺（てっぺん）へ回る *Kome-no meshi-ga teppen (teppen)-e mawaru*	
21	米食った犬は叩かれず糠食った犬が叩かれる *Kome kutta inu-wa tatakarezu nukakutta inu-ga tatakareru*	
39	糠の中にも粉米 *Nuka no naka-ni-mo kogome*	

23	米の飯に骨 *Kome-no meshi-ni hone*	
31	飯の上の蠅 *Meshi-no ue-no hae*	
26	米を数えて炊ぐ *Kome-wo kazoete kashigu*	
28	実る程頭の下がる稲穂かな *Minoru hodo atama-no sagaru inahoka na*	
32	煎餅に金槌 *Senbei-ni kanadzuchi*	
37	糠に釘 *Nuka-ni kugi*	
25	米屋は三度目に変えよ *Komeya-wa sando me-ni kaeyo*	
29	同じ釜の飯を食う *Onaji kama-no meshi-wo kuu*	
33	餅の中から屋根石 *Mochi-no naka kara yane ishi*	
44	絵に描いた餅 *E-ni kaita mochi*	
34	餅は粉で取れ *Mochi-wa kona-de tore*	
47	餅は餅屋 *Mochi-wa mochiya*	
38	糠の中で米粒探す *Nuka-no naka-de kometsubu sagasu*	
40	糠を舐めつくして米に及ぶ *Nuka-wo name tsukushite kome-ni oyobu*	
41	糠をねぶりて米に及ぶ *Nuka-wo neburite kome-ni oyobu*	
52	青田から飯になるまで水加減 *Aota kara meshi-ni naru made mizukagen*	

Japonya'nın bir ada ülkesi olması ve Türkiye'nin de üç tarafının denizlerle çevrili olması sebebiyle yemek kültüründe ve ekonomide balığın önemi büyüktür. "Balık" ile ilgili 23 Türkçe kalıp yapı incelenmiştir. 3 kalıp yapıda "balık", düzanlamıyla kullanılmıştır. "Paça ıslanmadan balık tutulmaz", hem "yiyecek" olarak düzanlamıyla hem de "elde edilmek istenen iş ve hedef" olarak yananlamıyla kullanıldığı düşünülmektedir. "Peynir suyu buldurur, balık derede yeldirir", "balık kavağa, kurbağa ağaca tırmanınca" ise "canlı varlık" olarak düzanlamıyla kullanıldığı görülmektedir. Düzanlamı ile ilgili saptamalarımız, tablo (3.5.1.)'de gösterilmiştir. Yananlamlarına bakıldığında, "iş" anlamında 3 tane, "fırsat" olarak 1 tane, "güç" 1 tane, "hedef" 1 tane, "dert, sorun, bozulan şey" 1 tane, "maddi değer" 3 tane, "insan" 11 tane tespit edilmiştir ve bu tespitlerimiz tablo (3.5.2.)'de belirtilmiştir. "Balık ağa girdikten sonra aklı başına gelir" ile "balık", insana benzetilmiş ve insanların tedbirsizlikten kaynaklı pişmanlıklarını dile getirirken kullanılmıştır. "Balık baştan avlanır" ile bir işi elde etmek için o işin en başındaki kişiyi çözmek gerektiğini ifade eder. Daha çok insana benzetilerek yananlamıyla kullanıldığı görülmüştür. Türkçede geçim kaynağı şeklinde yananlam yüklendiği bir kalıp yapıya rastlanmamıştır.

"Balık" ile ilgili 40 Japonca kalıp yapıda "Yiyecek, canlı ve cansız varlık" olarak 7 tane düzanlamıyla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu tespitimiz tablo (3.5.3.)'de gösterilmiştir. Diğer kalıp yapılara bakıldığında, 20 tanesinin "insan"a benzetilerek yananlamıyla kullanıldığı görülmüştür. "Yakın ilişki" olarak 3 tane, "iş" 3 tane, "fırsat" 3 tane, "hedef" 3 tane, "bir durum" 1 tane, yananlamıyla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu tespitlerimiz, tablo (3.5.4.)'de gösterilmiştir. "Balık" ile ilgili Türkçe ve Japonca kalıp yapılara bakıldığında, en çok insana benzetilerek yananlamıyla kullanıldıkları görülmüştür. Aynı zamanda, geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılan hem Türkçe hem de Japonca kalıp yapıya rastlanmamıştır. Bu noktada benzerlik göstermektedir.

3.5. "Balık" İle İlgili Türkçe ve Japonca Deyim ve Atasözlerinin Tabloları

Tablo 3.5.1. Balığın Türkçe Düzanlamda Kullanıldığı Deyim ve Atasözleri

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
94	Paça ıslanmadan balık tutulmaz	Yiyecek, canlı varlık
82	Balık kavağa kurbağa ağaca çıkınca	
95	Peynir suyu buldurur, balık derede yeldirir	

Tablo 3.5.2. Balığın Türkçe Yananlamda Kullanıldığı Deyim ve Atasözleri

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
78	Balık demiş ki: "etimi yiyen doymasın, avımı yapan gülmesin (olmasın)"	Benzetme
81	Balık istifi gibi	
79	Mirî malı, balık kılçığıdır; yutulmaz balık kılçığı gibi boğazda kalır	
94	Paça ıslanmadan balık tutulmaz	
80	Balıketinde	
83	Balık ağa girdikten sonra aklı başına gelir	
84	Balık baştan avlanır	
85	Balık çok konuşurum ama ağzım su dolu demiş	
87	Ölü balık gibi bakmak	
92	Cambaz ipte, balık dipte gerek	
93	İyilik et de denize at, balık bilmezse Halik bilir	
96	Balık baştan kokar	
97	Küçük suda büyük balık olmaz	
100	Denizdeki balığın pazarlığı olmaz	
88	Bulanık suda balık avlamak	
86	Balık kokarsa tuzlanır, ya tuz kokarsa ne yapılır?	
94	Paça ıslanmadan balık tutulmaz	
90	Kaçan balık büyük olur	
91	Büyük balık küçük balığı yer (yutar)	
95	Peynir suyu buldurur, balık derede yeldirir	
98	Battı balık yan gider	
99	Balıklama atlamak	
89	Sudan çıkmış balığa dönmek	

Tablo 3.5.3. "Balık (*Sakana* 魚)" Düzanlamda Kullanıldığı Deyim ve Atasözleri

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
70	釣りして綱せず *Tsuri shite kou sezu*	Yiyecek, canlı ve cansız varlık
84	釣りは道楽の行止り *Tsuri-wa dōraku-no ikidomari*	
76	魚は鯛 *Uo-wa tai*	
77	魚も食われて成仏す *Uo-mo kuwarete jōbutsusu*	
98	海魚腹から川魚背から *Umi uo hara kara kawa uo sekara*	
93	釜中魚を生ず *Fuchū uo-wo shōzu*	
73	魚の木に縁るが如し *Uo-no ki ni yoru-ga gotoshi*	

Tablo 3.5.4."Balık (*Sakana* 魚)" Yananlamda Kullanıldığı Deyim ve Atasözleri

NO	DEYİM VE ATASÖZLERİ	DEĞERLENDİRME
64	水積りて魚聚る *Mizu tsumorite uo atsumaru*	Benzetme
72	魚のかかるは甘餌に由る *Uo-no kakaru-wa kanji-ni yoru*	
74	魚は海に幾らでもいる *Uo-no fuchū-ni asobu-ga gotoshi*	
67	すし詰め *Sushi tzume*	
100	呑舟の**魚**は枝流に游がず *Donshū-no uo-wa shiryū-ni oyogasu*	
75	魚の眼に水見えず *Uo-no me-ni mizu miezu*	
79	目高も魚のうち *Medaka-mo uo-no uchi*	
80	大魚は小池に棲まず *Taigyo-wa shōchi-ni sumazu*	
81	雑魚の魚交り *Zako-no totomajiri*	
83	魚の真似する目高 *Uo-no mane suru medaka*	
86	水を得た魚のよう *Mizu-wo eta uo-no yō*	
88	魚は頭から臭くなりはじめる *Sakana-wa atama kara kusaku nari hajimeru*	
96	魚は江湖に相忘る *Uo-wa kōko-ni aiwa suru*	
62	清水に魚棲まず *Seisui-ni uo sumazu*	
63	水広ければ魚大なり *Mizu hirokereba uo dai nari*	
65	水清ければ魚住まず *Mizu kiyokereba uo sumazu*	
87	金魚の糞 *Kingyo-no fun*	
61	水魚の交わり *Suigyo-no majiwari*	
91	魚と水 *U-to mizu*	
92	魚の水を得たるがごとし *Uo-no mizu-wo etaru-ga gotoshi*	
66	ごまめの歯ぎしり	

	Gomame-no hagishiri	
94	俎上の魚 *Sojō-no uo*	
68	魚は殿様に焼かせよ餅は乞食に焼かせよ *Sakana-wa tonosama-ni yakaseyo mochi-wa kojiki-ni yakaseyo*	
89	魚は上臈に焼かせろ餅は下衆に焼かせろ *Sakana-wa jōrō-ni yakasero mochi-wa gesu-ni yakasero*	
69	釣り落とした魚は大きい *Tsuri otoshita sakana-wa ōkī*	
85	大魚を逸す *Taigyo-wo issu*	
90	魚は海に幾らでもいる *Uo-wa umi-ni ikura demo iru*	
71	魚心あれば水心 *Uo gokoro areba mizu gokoro*	
78	魚を得て筌を忘る *Uo-wo etesen-wo wasuru*	
97	魚を争う者は濡る *Uo-wo arasou mono nureru*	
99	淵に臨みて魚を羨むは退いて網を結ぶに如かず *Fuchi-ni nozomite uo-wo urayamu-wa shirizoite ami-wo musubu-ni shikazu*	
82	雑魚も魚鰭 *Zako-mo uohire*	
95	鯖を読む *Saba-wo yomu*	

Yukarıdaki değerlendirmemiz sonucunda, Türkçe ve Japonca kalıp yapılarda yer alan “pirinç” ve “ekmek” ile ilgili yüklenen anlamların benzerlik gösterdikleri sonucuna varılmıştır. Örneğin, “**餅**は粉で取れ Mochi wa kona de tore”, “Ekmeği ekmekçiye ver, bir ekmek de üste ver” ile bir şey yapılacağı zaman doğru yöntemin tercih edilmesinin iyi olduğu anlamına gelir. Bir işi uzmanına yaptırmanın daha iyi sonuçlar vereceğini ifade etmek için kullanılır. “Pirinç” ve “ekmek”, bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır. Anlam bakımından birbirine benzerken, Japoncada “pirinç”, Türkçe’de “ekmek” , işe benzetilerek yananlamı ile ifade edilmiştir.

“糠の中で**米**粒探す, *Nuka-no naka-de kometsubu sagasu,* İnce pirinç kepeğinin içinde pirinç tanesi aramak” ile “pirincin taşını ayıklamak” kalıp yapılarda, bir işin karışık ve

içinden çıkılmaz durumda olduğunu anlatmak için Japonca ve Türkçede "pirinç" ile bu anlamın verildiği görülmektedir. Bu tespitlerimiz, tablo (3.6.)'da gösterilmiştir.

Benzerlikler;

1. Türkçe "ekmek", Japonca "pirinç (kome 米)" sözcüklerinin hem düzanlamda hem de yananlamda aynı değerler yüklenmişlerdir.
2. Türkçe "buğday", Japonca "buğday " (*mugi* 麦)" sözcükleri düzanlamda "yiyecek", yananlamda "değerli" ve "insana benzetme" şeklinde anlamları yüklendiği görülmüştür.
3. Türkçe "balık", Japonca "balık (sakana 魚)" sözcükleri, her ikisinde de düzanlamıyla kullanıldığı gibi yananlam olarak "insana benzetme", "fırsat", "hedef" ve "iş" anlamları yüklenmektedir. Ayrıca her ikisinde de "geçim kaynağı" anlamı bulunmamaktadır.

Farklılıklar;

1. "Buğday" ile ilgili Japonca kalıp yapılarda, buğday hasadı ile ilgili yapılar varken, Türkçe kalıp yapılarda buğday hasatı ile ilgili kalıp yapı görülmemiştir.
2. "Balık" ile ilgili Türkçe kalıp yapılarda, "güç" anlamı yüklenen bir yapı varken, Japonca için böyle bir kalıp yapıya rastlanmamıştır.
3. "Geçim kaynağı" anlamı, Japonca kalıp yapılarda "pirinç (kome 米)" ile ifade edilirken, Türkçede "ekmek" ile ifade edildiği saptanmıştır.
4. "Ekonomi ve maddi değer" ile ilgili, Japonca kalıp yapılarda "pirinç (kome 米)" ile ifade edilirken, Türkçede "ekmek" ile ifade edildiği görülmüştür.

3.6. Anlam Bakımından Benzer Olan Japonca ve Türkçe Deyim ve Atasözleri İle İlgili Tablo

JAPONCA	TÜRKÇE	ANLAMI	DEĞERLENDİRME
(34) 餅は粉で取れ *Mochi-wa kona-de tore*	(30) Ekmeği ekmekçiye ver, bir ekmek de üste ver	Bir şey yapılacağı zaman doğru yöntemin, işin uzmanının tercih edilmesinin iyi olduğu anlamına gelir.	"Pirinç" ve "ekmek" işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.
(89) 魚は上臈に焼かせろ餅は下衆に焼かせろ *Sakana-wa jōrō-ni yakasero mochi-wa gesu-ni yakasero*	(30) Ekmeği ekmekçiye ver, bir ekmek de üste ver	Bir şey yapılacağı zaman doğru yöntemin, işin uzmanının tercih edilmesinin iyi olduğu anlamına gelir.	Her ikisi de işe benzetilerek yananlam ile kullanılmıştır.
(34) 餅は粉で取れ *Mochi-wa kona-de töre*	(66) Pilav yiyen kaşığını yanında taşır	Bir şey yapılacağı zaman doğru yöntemin tercih edilmesinin iyi olduğu anlamına gelir.	Her ikisinde de bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.
(33) 餅の中から屋根石 *Mochi-no naka-kara yane ishi*	(18) Ekmek kalede, it hendekte	Elde edilmek istenen şeye ulaşmanın olanaksız olduğu durumlarda söylenir.	"Pirinç" ve "ekmek" hedefe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.
(42) 冷や飯を食う *Hiya meshi-wo kuu*	(1) Ekmek elden su gölden	Hiçbir iş yapmayıp başkalarının kazancıyla geçinen kişilerin durumu için kullanılır.	Her ikisi de yiyecek olarak düzanlamı ile kullanılmıştır.
(49) 飯の種 *Meshi-no tane*	(14) Ekmek teknesi	İnsanın yaşaması ve ihtiyaçlarını karşılaması için çalıştığı ve bu emeğinin sonucunda para kazandığı aracı ifade ederken kullanılır.	Her ikisinde de geçim kaynağına benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.
(1) 内の米の飯より隣の麦飯 *Uchi-no kome-no meshi yori tonari-no mugi meshi*	(65) Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak	Değerli bir şeyin peşinden koşarken eldekini kaybetmek.	Pirinç her ikisinde değerli bir şeye benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.
(19) 粉糠三合あったら婿に行くな *Konuka sangō attara muk- ni iku na*	(46) Açlık ile tokluğun arası bir lokma ekmek	Küçük bir şeyle yetinmek, aza kanaat etme anlamındadır.	"Ekmek", yiyecek olarak düzanlamıyla, "pirinç", geçim kaynağına benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.
(19) 粉糠三合あったら婿に行くな *Konuka sangō attara muko-ni iku na*	(47) Bir dilim ekmekle aç, bir dilim ekmekle tok	Küçük bir şeyle yetinmeyi bilmek anlamındadır. Japoncada erkeklere verilen bir öğüt olarak da kullanılır.	Türkçe kalıp yapıda "ekmek", gereksinim duyulan bir şeye, Japonca kalıp yapıda da "pirinç", geçim kaynağına benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.
(44) 絵に描いた餅	(82) Balık kavağa kurbağa ağaca çıkınca	Olması imkânsız olan şeyler için kullanılır.	"Pirinç", bir şeye, "balık", canlı varlığa

E-ni kaita mochi			benzetilerek yananlamla kullanılmıştır.
(73) 魚の木に縁るが如し *Uo-no ki-ni yoru-ga gotoshi*	(82) Balık kavağa kurbağa ağaca çıkınca	Olması imkânsız olan şeyler için kullanılır.	Her ikisinde de “balık”, düzanlamıyla kullanılmıştır.
(67) すし詰め *Sushi tzume*	(81) Balık istifi gibi	Bir yere sıkışmak anlamı taşır.	Her ikisi de insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.
(88) 魚は頭から臭くなりはじめる *Sakana-wa atama-kara kusaku nari hajimeru*	(96) Balık baştan kokar	Bir işin ya da bir şeyin bozukluğu ya da kötülüğü onun başında olan kişilerden kaynaklanan durumlar için kullanılır.	Her ikisi de insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.
(80) 大魚は小池に棲まず *Taigyo-wa shōchi-ni sumazu*	(97) Küçük suda büyük balık olmaz	Büyük balık küçük suda yaşayamaz, niteliksiz bir insan da önemsiz bir yerde ve konumda bulunmaz anlamındadır.	Her ikisi de nitelikli kişi olarak yani insana benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.
(85) 大魚を逸す *Taigyo-wo issu*	(90) Kaçan balık büyük olur.	İnsan kaçırdığı fırsatı büyük olarak gördüğü ve o kaçırdığı fırsatın bir daha ele geçmeyeceğini düşündüğü durumlarda söylenir.	Her ikisi de fırsata benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.
(68) 魚は殿様に焼かせよ餅は乞食に焼かせよ *Sakana-wa tonosama-ni yakaseyo mochi-wa kojiki-ni yakaseyo*	(30) Ekmeği ekmekçiye ver, bir ekmek de üste ver	İnsanların işe göre uygun olup olmadıklarının değişebileceğini ve işi ehline vermek gerektiğini belirtir.	Her ikisi de bir işe benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.
(69) 釣り落とした魚は大きい *Tsuri otoshita sakana-wa ōkī*	(90) Kaçan balık büyük olur.	İnsanın kaçırdığı fırsatı büyük olarak gördüğü ve o kaçırdığı fırsatın bir daha ele geçmeyeceğini düşündüğü durumlarda söylenir.	Her ikisi de fırsata benzetilerek yananlamıyla kullanılmıştır.
(45) 他人の飯を食う *Tanin-no meshi-wo kuu*	(9) Ekmeğini yemek	Birinin yanında çalışıp geçimini sağlamak anlamındadır. Japonca yapıda, ebeveyninin yanından ayrıldıktan sonra geçim kaynağını sağlaması anlamı da vardır.	Her ikisinde de pirinç, geçim kaynağı olarak yananlamıyla kullanılmıştır.
(38) 糠の中で米粒探す *Nuka-no naka-de kometsubu sagasu*	(73) Ayıkla pirincin taşını	Bir işin, karışıklığını ve zorluğunu anlatırken kullanılır.	Her ikisinde de pirinç, bir işe benzetilerek yananlamı ile kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

Çalışmamızın birinci bölümünde, dilin, toplum içerisinde sürekli gelişerek değişen bir iletişim aracı olduğu; kültürün ise sonradan ortaya çıkan ve yaşantıyla toplumu şekillendiren, toplumun bir parçası ve topluma özgü olduğuna yer verilmiştir. Dil ve kültürün birbiriyle etkileşim içinde ve birbirini şekillendirdiği beliriltmeye çalışılmıştır. Bu bakış açısıyla kültürün dile yansıması, atasözleri ve deyimler üzerinde incelenmiştir. Özellikle yemek kültürünün bir toplumun dilinde nasıl yer ettiği ve toplumda hangi anlayışı ortaya koyduğu saptanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde, Türkçede "ekmek", "buğday", "pirinç", "balık", Japoncada "buğday (mugi 麦)", "pirinç (kome 米)" ve "balık (sakana 魚)" ile ilgili kalıp yapı örneklemlerimize yer verilmiştir. Bu bölümde Türkçe ve Japonca kalıp yapıların anlamları açıklanarak, yüklendiği değerler ortaya koyulmuştur.

Üçüncü bölümde, Japonca ve Türkçe kalıp yapılar karşılaştırılmıştır. Kültürün dile yansıması Türkçe ve Japonca kalıp yapılar üzerinde ortaya çıkarılmıştır. Örneklemlerimiz ile ilgili tablolara yer verilmiştir. Anlam bakımından benzer olan Türkçe ve Japonca kalıp yapılar saptanarak tabloya dönüştürülmüştür. Türkçe ve Japonca kalıp yapılardaki anlam değerleri arasında benzerlikler ve farklılıklar ortaya koyulmuştur. Bu bölümde ayrıca kültürün dile yansıması noktasındaki örneklemlere de yer verilmiştir.

Çalışmamızda Türk ve Japon kültüründe yer alan ana besin maddeleriyle ilgili olan kalıp yapılar dil-kültür etkileşimi açısından incelenmiştir. Türk kültüründe "ekmek", nasıl önemli ve değerliyse Japon kültüründe de "pirinç" için benzer anlamlar yüklendiği

ortaya çıkarılmıştır. “Ekmek” için nasıl geçim kaynağı anlamı yükleniyorsa Japoncada da “pirinç” için geçim kaynağının yükleniyor olması önem taşımaktadır. İki dille ilgili yaptığımız bu karşılaştırma, dil kültür etkileşimi açısından literatüre dayalı betimlemeli bir çalışma olduğu için ortaya çıkan sonuçlar bunlarla sınırlı kalmıştır. Japon toplumuyla mülakat, görüşme yapılarak ya da anket uygulayarak incelediğimiz deyim ve atasözlerinin kullanım ortamları ve sıklıkları belirlenebilir. Bu nedenle, bundan sonraki çalışmamızı bu açıdan yürütmeyi planlamaktayız.

KAYNAKÇA

Akarsu, Bedia, *Dil-Kültür Bağlantısı*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1998.

Akbay, O. Haluk, "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2014, Sayı 31, s.127-146.

Aksan, Doğan, *Anadilimizin Söz Denizinde,* Bilgi Yayınevi, Ankara 2014.

Aksan, Doğan, *Türkçenin Gücü*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2019.

Aksan, Doğan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2015.

Aksan, Doğan, "Türkçeye Yansıyan Türk Kültürü", Bilgi Yayınevi, Ankara 2015.

Aman, Fatih. "Bronislaw Malinowsky'nin Kültür Teorisi", *Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, 2012, s.135-151.

Arık, Emel. "Kültürlerarası İletişim Bağlamında Atasözlerinin Evrenselliği Üzerine Bir İnceleme", *Atatürk İletişim Dergisi*, Sayı 5, Temmuz 2013, s.11-24.

Aman, Fatih. "Bronislaw Malinowsky'nin Kültür Teorisi", *Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, 2012, s.135-151.

Borodavchenko, Viktoriia, *Türkiye Türkçesi Atasözleri ve Deyimlerinde Aile ve Akrabalık Anlayışı*, Uludağ Üniversitesi SBE, Bursa 2018 (Yüksek Lisans Tezi)

Denizman, Sevim, *Türkçede Burun Japoncada Hana İle Oluşmuş Deyimler,* Ankara SBE, Ankara 2019, (Yüksek Lisans Tezi).

Eminoğlu, Kudret ve Suavi Aydın, *Antropoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 2003.

Gençer, Zeynep, *"Türk ve Japon Atasözlerinde Hayvan Metefoları*", *Japon Dili ve Kültürü İncelemeleri*, Transnational Press London, London 2017, s.201-219.

Gezgin, Deniz, *Bitki Mitosları*, Sel Yayıncılık, İstanbul 2010.

Göçer, Ali. "Dil-Kültür İlişkisi Ve Etkileşimi Üzerine", Türk Dili, s.50-57.

Gökalp, Ziya, *Kültür ve Medeniyet Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak*, Gençlik Kitabevi Yayınları, Kasım 2018.

Gökberk, Macit, *Değişen Dünya Değişen Dil*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1997.

Günay, Doğan, *Kültürbilime Giriş*, Papatya Bilim Üniversite Yayıncılığı, İstanbul 2016.

Güvenç, Bozkurt, *İnsan Ve Kültür*, Boyut Yayıncılık, İstanbul 2013.

Güvenç, Bozkurt, *Kültürün ABC'si*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2019.

Haldan, Aykut ve Serap Pekbak, "Kültürlerarası İletişimsel Yetinin Yabancı Dil Öğrenimindeki Yeri", *Turkish Academic Research Review*, 4.Sayı, Haziran 2019, s.259-265.

Jisuk, Jeong. "Hikaku Kotowaza Gaku No Kanōsei", *Gengo Bunka Ronshū,* Vol. 2, 2008, 433-447.

Jun, Lu "Ei-bi-chū No Kotowaza de Miru Bunka No Sōi (1) Tagaini Nita Hyōgen Wo Chūshin Ni", *Kyoto Bunkyo Daigaku*, 2012, p.29-36.

Kim, Hidemasa. "Nikkan Ryō Gengo Ni Okeru Kotowaza No Taishō Hikaku Kenkyū: Dansei-kan To Josei-kan Wo Megutte", *Kokusai kyōryoku kenkyū-shi*, Vol. 8, October 2001, p.33-50.

Kongar, Emre, *Kültür Üzerine*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2013.

Köksal, Aydın, *Dil İle Ekin*, Toroslu Kitaplığı, İstanbul 2003.

Köktürk, Milay, *Toplum Ve Kültür*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2017.

Kuma, Jin Hō. "Dōbutsu Ni Kansuru Chūnichi No Kotowaza No Taihi", *Kyōto Gaikokugo Daigaku*, Sayı 13, 2007, p.89-107.

Kyomi, Setsuko. “Nihongo No Kotowaza Ni Okeru Hangigo No Seishitsu”, *Surugudai University Review,* Vol. 43, 2011, p.77-102.

Kurt, N. Fazıl, *Dil-Kültür İlişkisi Ve Cumhuriyet Yenileşmeciliği Bağlamında Dil-Kültür İlişkisi*, İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul 2004 (Yüksek Lisans Tezi)

Martinet, André, *İşlevsel Genel Dilbilim*, Multilingual Yayınları, İstanbul 1998.

Meriç, Cemil, *Ümrandan Uygarlığa*, İletişim Yayınları, İstanbul 1996.

Moradi, Farzaneh, *Shintaigoi Wo Fukumu Nihongo No Kanyōku No Bunseki: Perushiago To No Taishō Wo Tōshite “Me” “Te”` “Guchi” Wo Mochiita Hyōgen Wo Chūshin Ni*, Hitotsubashi University, Tokyo 2014.

Ōu, Yuki and Ukita Saburō, *“Usagi Ni Matsuwaru Nichū Kotowaza No Taishō Hikaku Kōusatsu“,Hiroshima Daigaku Kokusai Sentā Kiyō*, Vol. 2, 2012, p.1-8.

Ōu, Yuki. “*Cha ni kansuru kotowaza ni mirareru nihonjin to chūgokujin no kangaekata no hikaku kōsatsu*”, *Hiroshima Üniversitesi Araştırma Bülteni*, Sayı 3, Mart 2013, s.29-41.

Ōu, Yuki, “Nihon To Chūgoku No Kotowaza No Taishoū No Kenkyū Ni Oite No Bunka Hikaku Shokuseikatsu Ni Kansuru Ichibu No Kotowaza Wo Megutte”, *Hiroshima University*, Vol. 16, March 2002, 100-106.

Özbek, Aydın, “Japonca İsim-Eylem Deyimlerinin Sözdizimsel ve Anlambilimsel Özellikleri-Türkiye Türkçesi İle Karşılaştırmalı İncelenmesi”, *Türkiye’de Japonya Araştırmaları-II*, 2015, s.116-127.

Özezen, M. ” Türkçe Deyimler Üzerine Birkaç Söz”, *Türk Dili Dergisi*, Sayı 600, Aralık 2001, s.869-879.

Saussure, F. De (1998). *Genel Dilbilim Dersleri*. (Çev: Berke Vardar) İstanbul: Multilingual Yayınları.

Shun, Ka, *Mongorugo To Nihongo No Kotowaza Ni Okeru Danjo No Ishiki To Sono Henka - Jendā No Shiten Kara*, Tohoku University, Sendai 2012, (Doktora Tezi).

Surenjal, Oyunzul, ―*Nihongo to Mongorugo ni okeru Shintaigoi Kanyōku no Taishō Kenkyū – Me o Fukumu Kanyōku o Chūshin ni –*, Hiroshima University, Hiroshima 2014, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Şenesen, Refiye. "Türk Halk Kültüründe Bolluk ve Bereketle İlgili İnanç ve Uygulamalarda Eski Türk Kültürü İzleri", *Folklor/Edebiyat Dergisi*, Cilt 17, Sayı 66, Şubat 2011, s.209-228.

Takamura, Yoko, *Japonca İle Türkçe Arasında Anlambilim Açısından Bir Karşılaştırma (Vücut Organlarıyla İlgili Deyimler*), Ankara Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995, (Yüksek Lisans Tezi).

Tanaka, Yukitane. " （I） Eichi to shite no kotowaza kakugen ni senzai suru kyōiku shiza (I)", *Kyoto Bunkyō Tanki Daigaku Kenkyū Kiyō,* Vol. 56, 2018, p.33.

Tamura, Kengo. "A Comparative Study of English And Japanese Proverbs: Based on Well-known Japanese Proverbs (2)". *Araştırma Bülteni*, 27, 2003, s.95-116.

Tekmen, Ayşe Nur ve Akiko Takana, *Japonca Dil Bilgisi*, Engin Yayınevi, Ankara 2016

Topçu, Nurettin, *Kültür ve Medeniyet*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018.

Tuna, Sibel. "Yabancı Öğrencilere Türkçe Öğretiminde Türk Kültür Elçisi Olan Atasözlerinin Kullanımı", *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, Mayıs 2014, 1-10.

Türközü, S. Göksel, *Çeviri Amaçlı Korece Atasözleri, Deyimler ve Hunca Dörtlemeler Türkçe Karşılıklarıyla*, Lotus Yayıncılık, İstanbu 2018.

Uygur, Nermi, *Kültür Kuramı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2018.

Ünalan, Şükrü, *Dil Ve Kültür*, Nobel Yayıncılık, İstanbul 2013.

Wenying, Jiang. "The Relationship Between Culture And Literatures", *ELT Journal Volume*, 54/4, October 2000, p.328-334.

Xin, Huan "Nihonjin to chūgokujin no seken-kan ― ― kotowaza ni mi rareru gengo hyōgen kara no kenshō to kōsatsu ―", *Nagoya Daigaku Kyō Ronbun*, Cilt 1, Sayı 1346-3462, Mart 2001, s.53-65.

Vardar, Berke, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yayınları, İstanbul 2002.

Varoğlu, Gonca, *Hara, Kokoro, Mune Sözcükleri İle Oluşturulan Japonca Deyimlerde Metaforik Ve Metonimik Yapılanma*, Ankara SBE, Ankara 2016, (Doktora Tezi)

İnternet Kaynakları

Atsushi **Ozeki**, Nichibei Kotowaza Hikaku Kara Miru Kokumin-sei", http://human.kanagawa-u.ac.jp/gakkai/student/pdf/i10/0317.pdf (Erişim Tarihi: 05.05.2020)

Jisuk **Jeong,** "Kannichi Sesshoku No Konseki To Shite No Kotowaza",https://nagoya.repo.nii.ac.jp/?action=repository_action_common_download&item_id=14296&item_no=1&attribute_id=17&file_no=1 (Erişim Tarihi: 06.05.2020). p.83-96.

Kullanılan Sözlükler

Adıgüzel, Hüseyin, *Açıklamalı-Örnekli Türkçe Deyimler Sözlüğü*, Bilge Oğuz Yayınları, İstanbul 2016.

Aksoy, A. Ömer, *Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü 1*, İnkılâp Yayınları, İstanbul 2018.

Altın Atasözleri Ve Deyimler Sözlüğü, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 2018.

Aydoğan, Rüştü, *Türk Dil Kurumu Kurallarına Uygun Deyimler Ve Atasözleri Sözlüğü*, Evrensel İletişim Yayınları, Ankara 2018.

Çobanoğlu, Özkul. *Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2004.

Çolak, İsmail, *Türkçede Deyimler*, Beyan Yayınları, İstanbul 2007.

Doğan, Yusuf, *Deyim Yerindeyse,* Pegem Akademi, Ankara 2016.

Eylül, Pınar, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, Tandem Yayınları, İstanbul 2019.

Harada, Tanada, Miyazaki Kazuma, Masato Maida ve Shozo Takase, *Kanyōku Jiten Koji Kotowaza*, Sanseidō Yayınları, Tokyo 2010.

Hengirmen, Mehmet*, Deyimler Sözlüğü 1000 Temel Deyim*, Engin Yayınları, Ankara 1994.

Kanyōku jiten, Kabushikigaisha gakken kyōiku shuppan, Tokyo 2010

Kaplan, Mehmet, *Kültür Ve Dil*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018.

Kaplan, Saadettin, *Atasözlerinin Çıkış Hikâyeleri Özet Ve Anlamları*, Çelik Yayınevi, İstanbul 2014.

Özdemir, Emin*, Açıklamalı-Örnekli Deyimler Sözlüğü*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2000.

Püsküllüoğlu, Ali, *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, Arkadaş Yayınevi, Ankara 2006.

Reikai kanyōku jiten, sōtakusha shuppan, Tokyo 1992.

Suad, Adem. *Deyimlerin Hikâyesi*, Maviçatı Yayınları, İstanbul 2018.

Şirin, Emel, Sevtap Işık, Ceren Çevik, Tuğba Doğru, Tuncay Dalkıç ve Baran Solar, *Deyim Yerindeyse*, Birinci Baskı, Pegem Akademi, Ankara 2016.

Türkhan, Aysan, *Konuşan Deyimler ve Atasözleri,* Remzi Kitabevi, İstanbul 2010.

Yonetsu, Senji, *Kotowaza Jiten*, Yuki Shobo yayıncılık, Tokyo 1997.

İnternet Sitelerinde Kullanılan Sözlükler

https://tr.wikipedia.org/wiki/Japonca (Erişim Tarihi: 09.07.2020)

Türk Dil Kurumu, https://sozluk.gov.tr/?kelime= (Erişim Tarihi: 29.10.2019)

https://jpnculture.net/kotowaza-kanyouku/ (Erişim Tarihi: 25.02.2020)

https://kotobank.jp/word/%E6%85%A3%E7%94%A8%E5%8F%A5-49719 (Erişim Tarihi: 25.02.2020)

https://dictionary.goo.ne.jp/word/%E6%85%A3%E7%94%A8%E5%8F%A5/#jn-49904 (Erişim Tarihi: 08.02.2020)
https://sozluk.gov.tr/?kelime= (Erişim Tarihi: 13.11.2019)

https://www.nkfu.com/ekmek-ile-ilgili-atasozleri-ve-anlamlari/ (Erişim Tarihi: 22.05.2020)

https://tr.wiktionary.org/wiki/K%C3%B6pek_ekmek_veren_kap%C4%B1y%C4%B1_tan%C4%B1r (Erişim Tarihi: 26.11.2019)

http://www.nenedirvikipedi.com/atasozuvedeyim/meyve-kelimesi-ile-ilgili-atasozleri-ve-deyimler-25413.html (Erişim Tarihi: 26.11.2019)

https://www.atasozlerianlamlari.com/Harf/G-08/Atasozu/guvenme-dayina-ekmek-al-yanina/ (Erişim Tarihi: 26.11.2019)

http://atasozum.com/atasozu/sana+ta%C5%9Fla+vurana+sen+a%C5%9Fla+%28ekmekle%2C+pamukla%29+var+%28dokun%29 (Erişim Tarihi: 26.11.2019)

https://www.atasozlerimiz.com/atasozu/ekmek-cignemeyince-yutulmaz/ (Erişim Tarihi: 26.11.2019)

https://tr.wiktionary.org/wiki/sudan_%C3%A7%C4%B1km%C4%B1%C5%9F_bal%C4%B1%C4%9Fa_d%C3%B6nmek (Erişim Tarihi: 12.06.2010)

https://tr.wiktionary.org/wiki/O%C4%9Flan_olsun_deli_olsun,_ekmek_olsun_kuru_olsun (Erişim Tarihi: 12.06.2010)

https://tr.wiktionary.org/wiki/Ekme%C4%9Fin_b%C3%BCy%C3%BC%C4%9F%C3%BC_hamurun_%C3%A7o%C4%9Fundan_olur (Erişim Tarihi: 12.06.2010)

https://tr.wiktionary.org/wiki/Ekmekten_ka%C5%9F%C4%B1k_olur_ama_her_yo%C4%9Furdun_hakk%C4%B1na_de%C4%9Fil (Erişim Tarihi: 12.06.2010)
https://tr.wiktionary.org/wiki/Kom%C5%9Fu_ekme%C4%9Fi_kom%C5%9Fuya_bor%C3%A7tur (Erişim Tarihi: 12.06.2010)

https://www.dersimiz.com/atasozleri_sozlugu.asp?islem=bilgigoster&id=3128 (Erişim Tarihi: 27.11.2019)

https://sozluk.gov.tr/

https://tr.wikipedia.org/wiki/Zerde (Erişim Tarihi: 12.06.2020)

https://sozluk.tdk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 12.06.2020)

https://tr.wiktionary.org/wiki/sudan_%C3%A7%C4%B1km%C4%B1%C5%9F_bal%C4%B1%C4%9Fa_d%C3%B6nmek (Erişim Tarihi: 12.06.2010)

https://tr.wiktionary.org/wiki/Pa%C3%A7a_%C4%B1slanmadan_bal%C4%B1k_tutulmaz (Erişim Tarihi: 12.06.2020)

https://www.dersimiz.com/atasozleri-sozlugu/peynir-suyu-buldurur-balik-derede-yeldirir-atasozu-26033 (Erişim Tarihi: 12.06.2020)

http://www.balik.deyimleri.com/ (Erişim Tarihi: 13.06.2020)
https://www.tr.emb-japan.go.jp/files/000237954.pdf (Erişim Tarihi: 09.03.2020)

https://kotowaza.jitenon.jp/kotowaza/1022.php (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
https://kotowaza.jitenon.jp/kotowaza/3324.php (Erişim Tarihi: 12.06.2020)

https://kotowaza.jitenon.jp/kotowaza/2200.php (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
https://kotowaza.jitenon.jp/kotowaza/3576.php (Erişim Tarihi: 12.06.2020)

https://kotowaza.jitenon.jp/kotowaza/4171.php (Erişim Tarihi: 12.06.2020)

https://proverb-encyclopedia.com/itumotukiyonikomenomesi/ (Erişim Tarihi: 06.12.2019)

https://dictionary.goo.ne.jp/word/%E5%AE%9F%E3%82%8B%E3%81%BB%E3%81%A9%E9%A0%AD%E3%81%AE%E4%B8%8B%E3%81%8C%E3%82%8B%E7%A8%B2%E7%A9%82%E3%81%8B%E3%81%AA/ (Erişim Tarihi: 6.12.2019)

http://gogolesson.jugem.jp/?eid=46 (Erişim Tarihi: 17.12.2019)

https://kotowaza.jitenon.jp/kotowaza/3341.php (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
https://www.zatsugaku-jiten.net/blog-entry-608.html (Erişim Tarihi: 23.05.2020)
https://www.zatsugaku-jiten.net/blog-entry-608.html (Erişim Tarihi: 14.06.2020)

https://www.zatsugaku-jiten.net/blog-entry-608.html (Erişim Tarihi: 14.06.2020)

http://tantaka.com/kotowaza/2005/11/post_406.html (Erişim Tarihi: 17.12.2019)

https://dictionary.goo.ne.jp/thsrs/7016/meaning/m0u/ (Erişim Tarihi: 17.12.2019)

https://kotobank.jp/word/%E9%87%91%E9%AD%9A%E3%81%AE%E7%B3%9E-480961 (Erişim Tarihi: 09.06.2010)

https://proverb-encyclopedia.com/sakanahauminiikurademoiru/ (Erişim Tarihi: 6.12.2019)

http://kotowaza-allguide.com/u/uotomizu.html (Erişim Tarihi: 23.05.2020)
http://kotowaza-allguide.com/u/uonomizuwoetaru.html (Erişim Tarihi: 23.05.2020)
https://study.matrix.jp/kotowaza/animal_fish_1.shtml (Erişim Tarihi: 23.05.2020)

https://study.matrix.jp/kotowaza/animal_fish_1.shtml (Erişim Tarihi: 23.05.2020)
https://zatsuneta.com/archives/005487.html (Erişim Tarihi: 23.05.2020)
https://dictionary.goo.ne.jp/word/%E6%B7%B5%E3%81%AB%E8%87%A8%E3%81%BF%E3%81%A6%E9%AD%9A%E3%82%92%E7%BE%A8%E3%82%80%E3%81%AF%E9%80%80%E3%81%84%E3%81%A6%E7%B6%B2%E3%82%92%E7%B5%90%E3%81%B6%E3%81%AB%E5%A6%82%E3%81%8B%E3%81%9A/ (Erişim Traihi: 14.06.2020)

https://www.dersimiz.com/deyimler-sozlugu/pirincten-nem-kapmak-deyimi-111910#:~:text=Pirin%C3%A7ten%20nem%20kapmak%20deyiminin%20anlam%C4%B1%20ve%20a%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1&text=En%20k%C3%BC%C3%A7%C3%BCk%20bir%20olay%20veya%20davran%C4%B1%C5%9Ftan%20olumsuz%20etkilenmek. (Erişim Tarihi: 12.09.2020)

https://dunyasozluk.com/olu-balik-gibi-bakmak.html/1048242 (Erişim Tarihi: 21.06.2020)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Sinem HAS

Uyruğu: Türkiye (TC)

Doğum Tarihi ve Yeri: 10 Ekim 1984, Ankara

Medeni durumu: Evli

Tel: +905323410032

Yazışma Adresi: Evka Mah. 409.sok. no:9/1 Ürgüp/Nevşehir

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Ankara Üniversitesi Japon Dili ve Edebiyatı	2006
Lise	Alparaslan Süper Lisesi	2002

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2017-Halen	Nevşehir HBV. Üniversitesi	Öğretim Görevlisi
2014-2017	Kapadokya Üniversitesi	Öğretim Görevlisi

YABANCI DİL

İngilizce, Japonca